

STAVEBNĚ-HISTORICKÝ PRŮZKUM	
Objekt:	Řezníčkova vila
Okres:	Semily
Kraj:	Liberecký
Obec:	Hrubá Skála-Doubravice
Katastrální území:	Hrubá Skála
Ulice, nám./umístění:	Doubravice
Číslo popisné:	37
Parcela:	st. p. č. 42 (vila), p. p. č. 71/1 (zahrada)
číslo ÚSKP:	24145/6-2553
Obec s rozšířenou působností:	Turnov
Investor:	Obec Hrubá Skála
Zpracovatelé:	Mgr. Alena Řičánková Ph.D, Mgr. Jaroslav Zeman Ph.D., Mgr. Jarmila Hušková Šimáňová, DiS
Zpracováno:	červen 2020 - říjen 2020
Typ SHP:	standardní

OBSAH

I. ÚVOD.....	3
II. DĚJINY A STAVEBNÍ HISTORIE OBJEKTU	4
Pivovar a jeho sládci z rodu Řezníčků.....	5
Architekt Jan Vejrych a česká neorenesance.....	10
Vila Karla Řezníčka a její inspirační zdroje	18
Stavební podoba a technické řešení Řezníčkovy vily	23
Další osudy majitelů a vily	28
III. PRAMENY A LITERATURA.....	34
IV. POPIS OBJEKTU	41
1. Urbanistická situace	41
2. Zahrada	41
3. Obecný popis a charakteristika objektu	52
4. Exteriér	52
4.1. Západní rizalit.....	53
4.2 Severní rizalit	56
4.3 Východní rizalit	60
4.4 Jižní rizalit	64
5. Interiér	67
5.1 Suterén	67
5.2 Přízemí.....	72
5.3 První patro	77
5.4 Podkroví a krov	83
5.5 Schodiště	88
5.6 Věž.....	90
V. UMĚLECKOHISTORICKÉ HODNOCENÍ OBJEKTU	91
VI. ZÁVADY A POŠKOZENÍ.	93
VII. NÁMĚTY A DOPORUČENÍ.....	95
OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	100

I. ÚVOD

Stavebně-historický průzkum vznikl v souvislosti se zamýšlenou celkovou rekonstrukcí vily, jeho součástí je také dendrologický průzkum přilehlé zahrady, která spolu s vilou tvoří uzavřený a koncepčně jednotný areál. Stávající podoba domu, navržená architektem Janem Vejrychem, pochází z roku 1900 až 1901. Investorem reprezentativní vily byl nájemce hruboskalského pivovaru Karel Řezníček. Známy turnovský mecenáš Bohuslav Horáček, zakladatel nadace *B. J. Horáček Českému ráji*, daroval v roce 1998 obci finance na nákup vily, ve které od té doby sídlí Obecní úřad Hrubá Skála.

Stavebně-historický průzkum nenahrazuje závazná vyjádření příslušných památkových orgánů a organizací ve smyslu zákona č. 20/1987 Sb. Tato práce je duševním vlastnictvím autorů.

II. DĚJINY A STAVEBNÍ HISTORIE OBJEKTU

Dějiny vsi Hrubá Skála jsou úzce spjaty se založením hradu Skála. Současný název Hrubá (ve smyslu velká) Skála se objevuje až od 17. století, aby se odlišil od Skály u Železného Brodu, která získala označení Malá Skála. Hrad patrně založil Hynek z nedalekého Valdštejna v rámci dělení rodové državy před rokem 1353.¹ Tento rod držel hrad do konce 14. století. V letech 1416–60 patřil pánům z Jenštejna a následně Zajícům z Házmburka. Od roku 1492 byl majetkem Svojanovských z Bozkovic a od roku 1524 Smiřických, kterým náležel až do třicetileté války. Za Smiřických byl hrad přestavěn na trojkřídlý renesanční zámek.

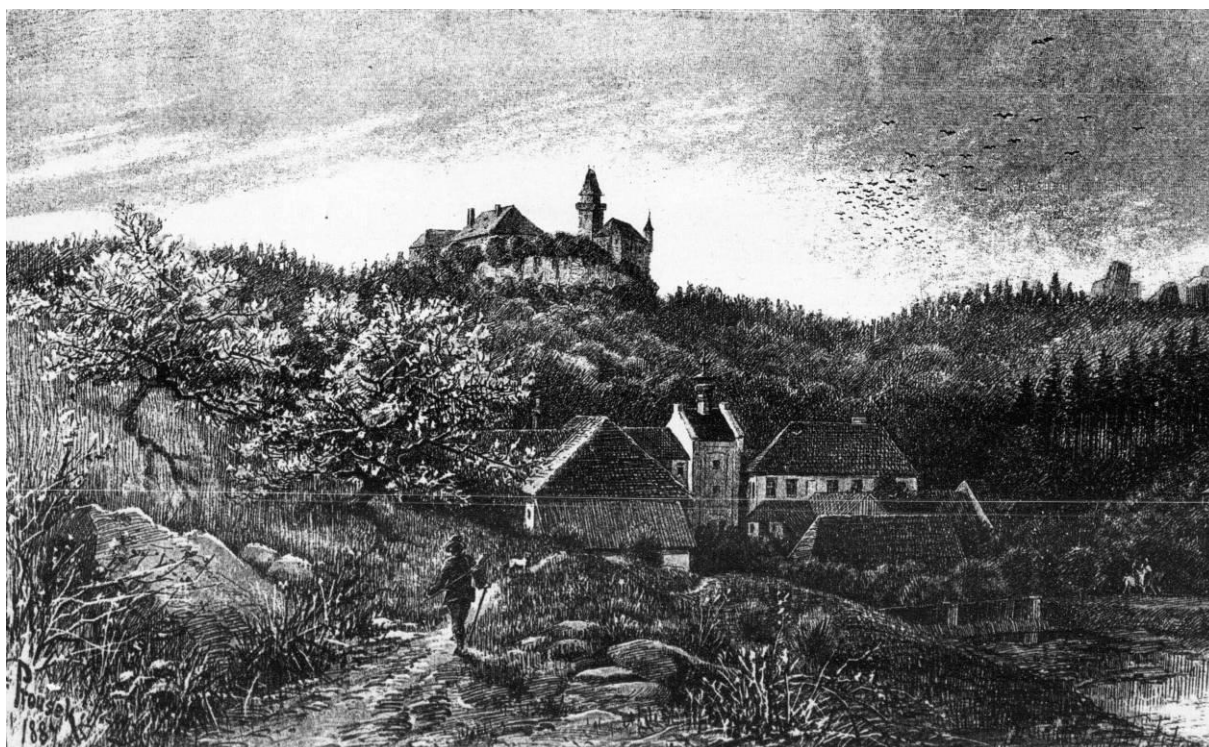
Zámek Hrubá Skála na vedutě královehrádeckého kanovníka Johanna Antona Venuta z roku 1822.

Po třicetileté válce se stala Hrubá Skála majetkem Valdštejnů, přičemž měl být zámek stržen, ale nakonec došlo jen k zasypání příkopu. Roku 1710 zámek vyhořel a následně byl rozšířen. Další požár proběhl v roce 1804, kdy vyhořelo západní předhradí. Roku 1821 kupuje areál Jan Lexa z Aehrenthalu a v roce 1859 dochází k neogotické přestavbě dle návrhu profesora Bernarda Gruebera.² Jeho volba nebyla náhodná, neboť krátce předtím přestavoval

¹ ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXXII, Politický okres Turnovský*. V Praze: Nákladem Archaeologické kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1909, s. 147. Podrobněji k historii hradu SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl desátý, [Boleslavsko]*. Praha: Tiskem a nákladem Františka Šimáčka, 1895, s. 43-55.

² LAŠTOVIČKOVÁ, Věra. Zwischen Klassik und Romantik: das architektonische Schaffen Bernhard Gruebers. In *Umění* 2013, roč. LXI, č. 2, s. 138-162.

Aehrenthalský palác na nároží Václavského náměstí a Štěpánské ulice v Praze, zbořený v roce 1914.³ Dnešní podobu komplex získal během poslední větší přestavby dle projektu turnovského stavitele Karla Salače v letech 1923–25, kdy byla mj. položena nová střecha z pálených tašek a obnovena nalezená sgrafita na druhém nádvoří.⁴ Důležitý moment, který později ovlivnil i výstavbu námi sledovaného objektu, představovalo založení vrchnostenského pivovaru v roce 1568 Jindřichem ze Smiřic.

Hrubá Skála - pohled na hrad s pivovarem v popředí na kresbě Jana Prousa.

Pivovar a jeho sládci z rodu Řezníčků

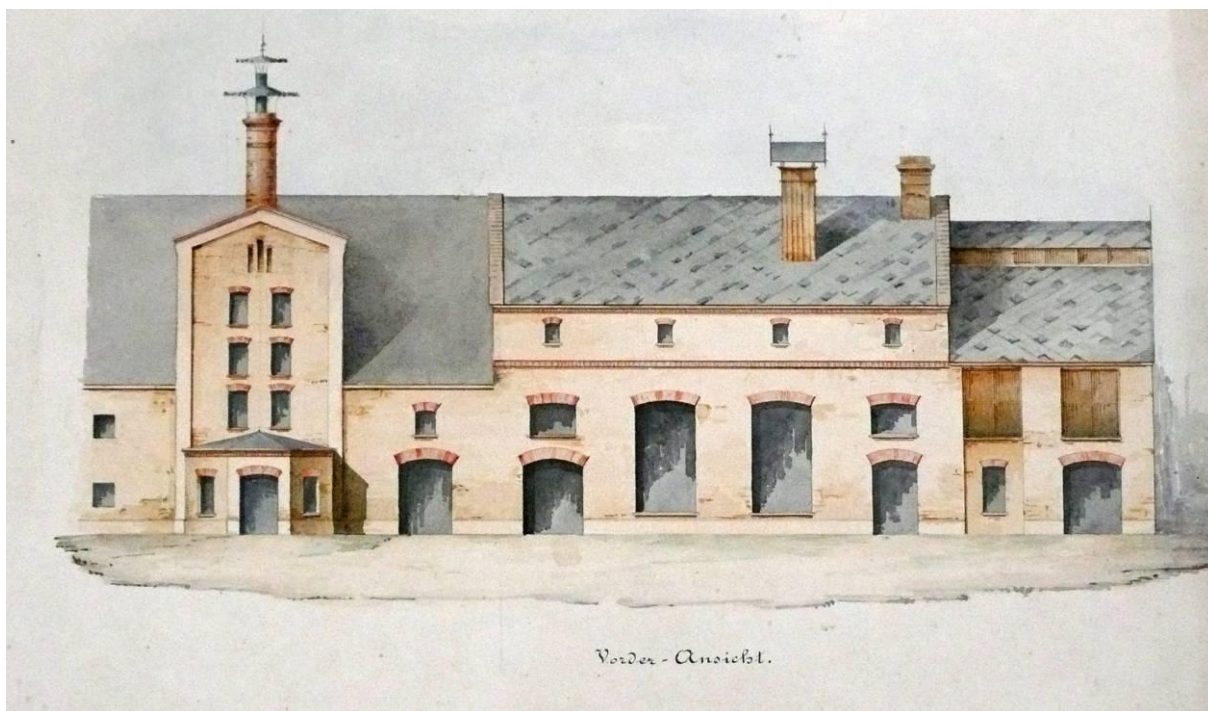
Když se stává panství majetkem Jana Lexy z Aehrenthalu, dochází k přestavbě pivovaru dle projektu známé pražské firmy Gustav Noback (1870). Pivovar v této době vedl Jan Řezníček starší, který zprvu působil jako podstarší v návarovském pivovaru a jenž si hruboskalský pivovar pronajal v roce 1845. V Hrubé Skále se mu nepochybně nadmíru dařilo a tak, jak nás informuje kronika obce, „za dobu svého hospodaření nadělal pan starý velikého jmění.“⁵ V roce 1880 se stal nájemcem a sládkem jeho druhorozený syn Karel, investor vily, který vystudoval sladovnictví na německé technice v Praze. Po smrti rodičů předal pivovar svému

³ WIRTH, Zdeněk. Mizící stará Praha. *Za starou Prahu*. Věstník klubu Za starou Prahu 1913, roč. IV, č. 1, s. 1.

⁴ BUBÁK, Josef. *Vzpomínky na mé čtvrtstoleté působení u ředitelství panství Hrubá Skála náležejícího vlastnický Aehrenthalům (strojopis)*. Jablonec nad Nisou, 1980, s. 58.

⁵ KARBAN, František. *Kronika obce Hrubé Skály I*. Doubravice 1931, s. 38.

staršímu bratru Janovi, sládkovi klášterního pivovaru strahovských premonstrátů. Poté začal hospodařit na statku v Kbelnici u Jičína, který zdědil po otci, kde se věnoval především ovocnářství a včelařství. Zde na svém pozemku také založil hřbitov vojáků padlých v roce 1866 v bitvě u Jičína. S Řezníčkovou podporou na tomto místě vznikla pozoruhodná secesní kaple s ossariem (1906) podle návrhu ředitele hořické kamenické školy, architekta Václava Weinzettla.⁶ Dokud nebyla postavena hrubosklaská vila, žil Karel řezníček přes zimu v Praze a v letních měsících střídavě pobýval v Kbelnici a Lázních Sedmihorky. Podnikavý statkář mimo to také vlastnil hotel *U dráhy* naproti nádraží a hotel *U korunního prince* na náměstí v Turnově, kde se samozřejmě čepovalo hrubosklaské pivo.⁷ Řezníček byl rovněž zakládajícím členem *Klubu českých turistů* a *Umělecké jednoty v Praze*, členem *Ovocnického spolku pro Království české* a horlivý vlastenec, jak dokládá jeho finanční podpora různých spolků i českého školství.⁸

Projekt přestavby hrubosklaského pivovaru od firmy Gustav Noback.

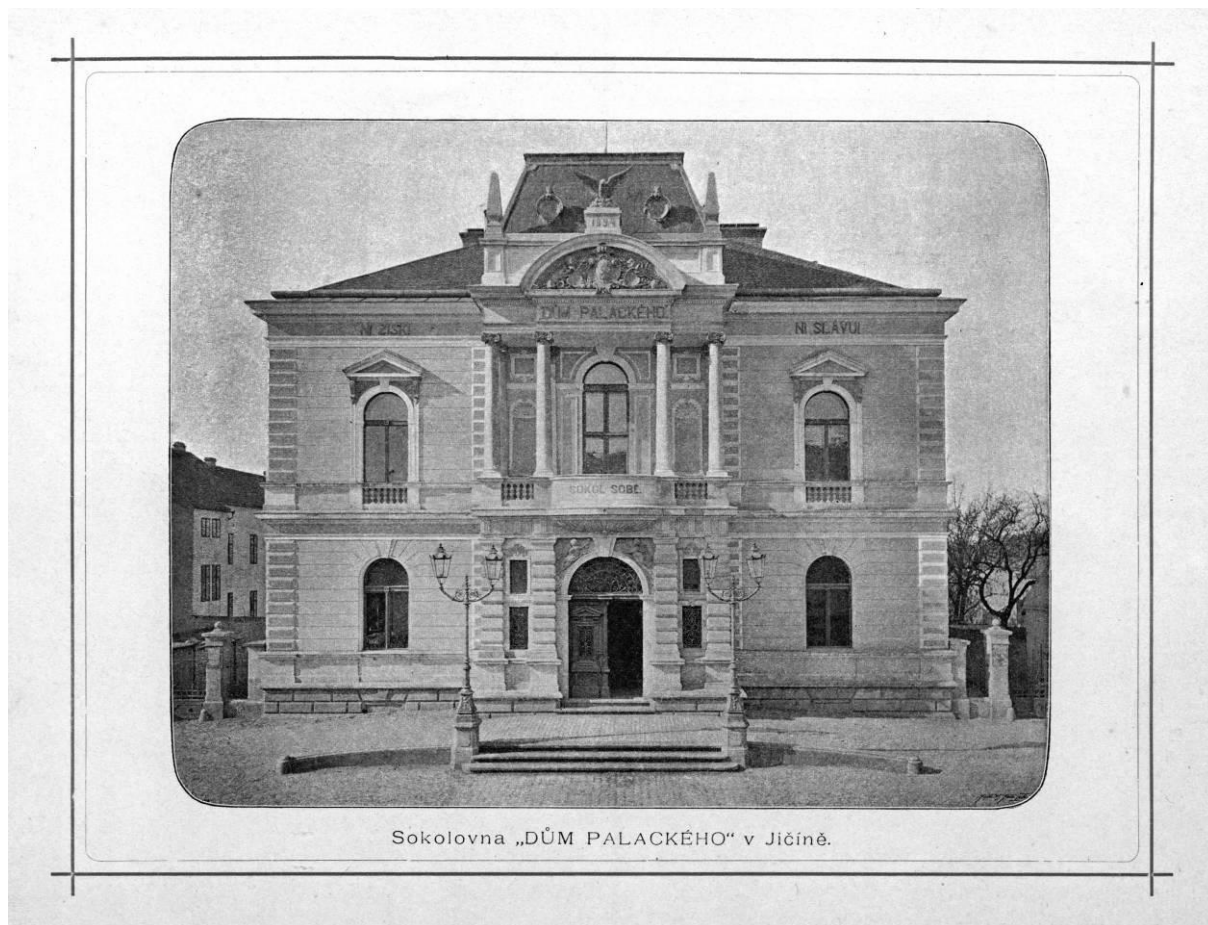
Do historie se pak zapsala cesta kolem světa, kterou podnikl s Josefem Kořenským, významným pražským cestovatelem, pedagogem a spisovatelem. Seznámili se v nedalekých Lázních Sedmihorky a následně v letech 1893–94 absolvovali na svou dobu značně

⁶ *Listy pojizerské* 5. 7. 1914, s. 3; *Sborník Musejního spolku v Jičíně* 1936, roč. II, č. 1, s. 6.

⁷ Za Karlem Řezníčkem sen., sládkem na Hrubé Skále. *Národní listy* 21. 7. 1914, s. 3; MAREK, David. *Z Velkého Turnova: podoba města v časech nedávno minulých*. Turnov: Muzeum Českého ráje v Turnově, 2014, s. 54.

⁸ Za Karlem Řezníčkem sen., sládkem na Hrubé Skále. *Národní listy* 21. 7. 1914, s. 3.

dobrodružnou cestu, která byla pravidelně sledována lokálním tiskem.⁹ Společné zážitky posléze vydal Kořenský knižně.¹⁰

Sokolovna „Dům Palackého“ v Jičíně (1894–96), dnešní Masarykovo divadlo. Na základě projektu Jana Vejrycha vznikl exteriér, řešením interiérů byl nakonec pověřen místní stavitel Antonín Holeček, který v soutěži získal 2. cenu.

Ve vile představuje půvabnou upomínku cesty tablo od turnovského malíře, etnografa a Řezníčkova bratrance Josefa Prouška (shodou okolností syna svijanského sládka). Na tablu najdeme fotografické portréty obou cestovatelů, kresbu zemských polokoulí s linií zachycující průběh cesty a na rámu vyřezávané nápisy jednotlivých destinací.¹¹ Obecní kronika uvádí, že

⁹ Z cesty kolem světa. *Jičínský obzor* 1893, roč. XIV, č. 20, s. 1-3; Zpráva z cesty kolem světa. *Krakonoš* 1893, roč. XV, č. 29, s. 2; Z cesty kolem světa. *Hlasy Pojizerské* 1893, roč. VIII, č. 20, s. 1-2.

¹⁰ KOŘENSKÝ, Josef. *Cesta kolem světa 1893-94. Díl I, Atlantický oceán, Amerika, Tichý oceán, Ostrovy Havajské, Žaponsko*. V Praze: J. Otto, 1896; KOŘENSKÝ, Josef. *Cesta kolem světa 1893-94. Díl II, Čína, Malajské souostroví, Cejlon, Indie, Rudé moře, Egypt*. V Praze: J. Otto, 1897.

¹¹ Identické tablo se nachází rovněž ve sbírkách Náprstkova muzea v Praze. TODOROVÁ, Jiřina. Pozůstalost Josefa Kořenského v knihovně Náprstkova muzea. In KRUŠINSKÝ, Rostislav, ed. *Problematika historických a vzácných knižních fondů 2010: sborník z 19. odborné konference, Olomouc, 20.-21. října 2010*. V Olomouci: Vědecká knihovna, 2011, s. 13-14; TODOROVÁ, Jiřina, CHOVANEČEK, Jan. *Kolem světa: sbírka fotografií z cest Josefa Kořenského v Náprstkově muzeu asijských, afrických a amerických kultur*. Praha: Národní muzeum, 2011, s. 130.

„krásné ukázky práce a umění, jakož i různé zvláštnosti čínské, japonské a různých národů zdobily byt jeho v Kbelnici a později vilu na Žantově.“ Část suvenýrů z cest věnoval Řezníček po návratu Náprstkovu muzeu v Praze a zbytek vystavoval, např. ve prospěch stavby nové budovy Sokola v Jičíně.¹² V souvislosti se sledovanou vilou pak jistě není bez zajímavosti skutečnost, že autor Řezníčkovy vily Jan Vejrych získal v roce 1889 1. cenu právě za návrh jičínské sokolovny.¹³ V roce 1899 započal Řezníček stavbu domu a dalších cest se tak s Kořenským již nezúčastnil.

Ve vedení pivovaru vystřídal roku 1896 Jana Řezníčka jeho syn Karel. Ten pokračoval ve šlépějích svého strýce a rovněž patřil k velkým propagátorům turistiky, o čemž svědčí i jeho publikační činnost v této oblasti.¹⁴ Samotný pivovar byl nicméně ve velmi špatném stavu a značně podfinancován, a tak ještě v roce 1902 fungoval jako ruční. K nezbytné modernizaci došlo až po šesti letech, kdy Karel Řezníček ml. nabídl ředitelství velkostatku, že na vlastní náklady vybavení zmodernizuje na strojní s tím, že po ukončení nájmu přenechá vybavení velkostatku za poloviční cenu.¹⁵ Vztahy s velkostatkem nicméně nebyly ideální. Z listopadu 1910 pochází archivně doložený spor s Felixem svobodným pánem z Aehrentalu, majitelem velkostatku Hrubá Skála, který Řezníčkovi vypovídá pozemky v obci Mašov (dnes součást Turnova), patřící k pivovaru. Řezníček podal námitky, že žalobce není oprávněn vypovídat pozemky, neboť je již 14 let pachtýřem hruboskalského pivovaru, jako předtím jeho otec, strýc a děd a pivovar včetně všech pozemků je tak v rodině v pachtu 70 let. Sám pozemků nevlastní a byl vždy odkázán na ty, které měl coby sládek k používání: *„Sládci hruboskalští nemívali žádných smluv písemných ani na pivovar, ani na pozemky, neměli podmínek, ale jen dojednanou úplatu za pacht pivovaru a pozemků, kteráž se jim zapisovala do jedné knížky sládkovi odevzdané z důchodu, na kterouž se uplácelo hotově a výrobky pivovarskými a účtováno bylo vždy k 1. červenci každého roku. V roce 1889 Karel Řezníček nechtěl již hospodařit, dojednal s Janem Řezníčkem mým otcem, aby od něho pivovar a příslušenství*

¹² Památník Sokola Jičínského na oslavu dne 28. června roku 1896: kdy byla svému účelu odevzdána tělocvična "Dům Palackého" za sletu Župy Krkonošské. V Jičíně: Sokol Jičínský, 1896, s. 14.

¹³ UHLÍK, Jan. *Architekt Jan Vejrych a jeho tvorba*. Diplomová práce na Filozofické fakultě Karlovy univerzity. Praha, 2014, s. 59.

¹⁴ ŘEZNÍČEK, Karel. Trosky, jich význam a krása. *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu* 1925-26, roč. IV, č. 4-5, s. 87-91; ŘEZNÍČEK, Karel. *Systematické značení cest v turistických pásmech bohatých na přírodní zjevy a zajímavosti: vzor Český Ráj*. Turnov: Župa Český Ráj K.Č.S.T., 1925; ŘEZNÍČEK, Karel. *Druhá část Hruboskalska "Kacanovsko": okružní cesta z Kacanov u Turnova skalním hradem Kozlovem [Chlumem]*. [Turnov: Karel Řezníček, 1925; ŘEZNÍČEK, Karel. *Kacanovsko a jeho turistický význam v Českém Ráji*. Turnov: K. Řezníček, 1939.

¹⁵ Pivovar Hruboskalský. *Hlasy Pojizerské* 1903, roč. XVIII, č. 13, s. 3.

převzal a po dojednání mezi nimi pacht...odevzdal mu pivovar a pozemky, knížku důchodenskou na povinnosti, dojednáno také s ředitelem Mechiozem, že Jan Řezníček bude mít nyní pivovar a pozemky v užívání“¹⁶ 11. ledna 1914 Karel Řezníček ml. žaluje Felixe z Aerenthalu, neboť velkostatek sice bere svou šestiměsíční výpověď nazpět, Felix ale nedodržel poslední odstavec smíru „a pivo pro potřeby velkostatku odebírá jinde, čímž utrpěl jsem škodu, za tři léta ušlo mi na zisku 642 korun.“¹⁷ 20. ledna 1914 Felix z Aerenthalu opět Řezníčkovi vypovídá smlouvu s šestiměsíční výpovědní lhůtou, a to z důvodu, že Řezníček neplatí pachtovné, daně, nutné poplatky, přirážky, pojistné, atd. Žaloba byla soudem uznána a Řezníček musel pivovar předat, přičemž odchází do pivovaru v Turnově, kde je jako sládek doložen již k roku 1915.¹⁸ Hruboskalský pivovar přestal vařit pivo až do roku 1919, kdy se novým nájemcem stal Bohumil Táborský. O rok později byl pivovar Janem Lexou z Aehrenthalu prodán Janu Skalickému, sládkovi z Dětenic, neboť Řezníček, který měl předkupní právo, o pivovar již nestál.¹⁹

Karel Řezníček a Josef Kořenský v pánských kimonech s kalhotami hakama na populárních ateliérových snímcích z Jokohamy, představujících oblíbený suvenýr z cest a část předmětů, které Karel Řezníček zakoupil v Jokohamě v průběhu cesty kolem světa.

V majetku rodiny Skalických byl areál až do znárodnění, třebaže již od požáru v roce 1947 byl přebudován na lihovar. Následné osudy pivovaru nebyly příliš šťastné, neboť zařízení bylo

¹⁶ Okresní soud Turnov (1910) 1850 – 1949 (1950), NAD 425, pomůcka 798, Spory (mj. 303 – Karel Řezníček, nájemce pivovaru na Hrubé Skále x Felix z Aehrenthalu), inv. č. 754, sign. C II, karton 238-347.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ KARBAN, František. *Kronika obce Hrubé Skály II*. Doubravice 1940, s. 17.

demontováno a komplex byl využíván jako skladiště JZD Karlovice a vzhledem k absenci údržby docházelo k postupnému chátrání. V roce 1988 byl objekt převeden ONV Semily na horolezecký oddíl a v roce 1989 navrácen v restituci potomkům původních majitelů.²⁰

Architekt Jan Vejrych a česká neorenesance

Karel Řezníček st. zakoupil pro budoucí stavbu vily usedlost čp. 37 od Jana Horáčka a část sousedního pozemku v obci Doubravice (dnes součást Hrubé Skály) na samotě Žandov (Žantov, Čandov).²¹ Investor domu a zcestovalý milovník umění disponoval značným rozhledem a také výrazným národním cítěním, což se bezpochyby projevilo angažováním architekta Jana Vejrycha. S ohledem na příbuzenské vztahy s malířem Janem Prouskem, autorem knihy *Dřevěné stavby starobyly roubené a lidový nábytek v severovýchodních Čechách* (1895) se nicméně lze domnívat, že výslednou ideovou koncepci domu ovlivnil zřejmě i Prousek, který se podílel na výzdobě interiérů.

Jan Bedřich Vejrych (6. 6. 1856 Horní Branná – 24. 6. 1926 Dobrá Voda u Příbrami) pocházel z prosté rolnické rodiny. Po absolvování nižší reálné školy v Jičíně a vyšší reálné školy v Hradci Králové odešel do Prahy a zapsal se do odboru stavitelství vodního a silničního Českého polytechnického ústavu království Českého, kde studoval v letech 1874–80. Již během studií pracoval a vykonával funkci zednického políra, kterou, jak podotýká Jan Uhlík, posléze zúročil v rámci vlastní praxe.²² Po ukončení studií nastoupil do ateliéru pražského architekta Achille Wolfa. Zde získal nejen další pracovní zkušenosti, ale zároveň navázal nové kontakty s potenciální klientelou. Pro námi sledovaný objekt bylo důležité zejména seznámení s pražským nakladatelem Antonínem Reinwartem, pro nějž posléze mj. vyprojektoval letní vilu v Černošicích.²³ Ta představuje architektovu první zakázku v oblasti vilové architektury a zároveň na ní lze již sledovat typické rysy jeho vilové tvorby, především významné uplatnění prvků a motivů převzatých z lidové architektury. Důležitý inspirační impuls v rámci architektovy tvorby a jejího dalšího směřování představovaly také dvě stipendijní cesty do Itálie a po Čechách v letech 1886–88, které absolvovala většina tehdejších architektů. Itinerář

²⁰ CHODÚROVÁ, Marie. *Konverze areálu bývalého pivovaru Hrubá Skála*. Diplomová práce na Ústavu památkové péče FA ČVUT, Praha 2017, s. 10–11.

²¹ KARBAN, František. *Kronika obce Hrubé Skály I*. Doubravice 1931, s. 40; KOTÝŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník Království Českého*. Praha: Bursík & Kohout, 1895, s. 1678.

²² UHLÍK, Jan. *Architekt Jan Vejrych a jeho tvorba*. Diplomová práce na Filozofické fakultě Karlovy univerzity. Praha, 2014, s. 28.

²³ Ibidem, s. 29; KOUKALOVÁ, Šárka. Karta „Villa“ Antonína Reinwarta obsažená ve výstupu *Plošného průzkumu, zhodnocení a dokumentace architektonického kulturního dědictví 19. a 20. století* za rok 2005, uloženo v evidenčních sbírkách NPÚ ÚOP středních Čech.

Vejrych rozdělil na dvě části, českou a italskou, přičemž v rámci české měl v úmyslu „studovati, sbírat, možno-li i měřiti, a snad k reprodukci připravití nejpřednější památky renaissanční šestnáctého století v Čechách.“²⁴ Po svém návratu v roce 1888 se osamostatnil, založil si vlastní architektonickou kancelář a o pět let později se stal úředně oprávněným stavitelem. Vedle své praxe byl činný i ve spolkovém životě, neboť od roku 1885 byl členem *Spolku architektů a inženýrů v království Českém*, kde působil v představenstvu, stejně jako v *Jednotě stavitelů v království Českém*. Vejrychovo architektonické dílo bylo nesmírně pestré a bohaté, přičemž zásadní platformou tvorby jeho stěžejního období, ohraničeného lety 1888–1901, byla česká neorenesanční architektura. Jak uvádí Jan Lhota, „byl obecně známý a šťastný pěstitel dotčeného směru slohového.“²⁵ V oblasti individuálních domů pak hrál nepřehlédnutelnou roli vliv lidové architektury. Ostatně není náhodou, že Vejrych figuroval také na *Národopisné výstavě českoslovanské*, pořádané v Praze roku 1895, kde byl členem stavebního výboru a také autorem řady objektů, z nichž nejvýznamnější byl pojizerský (turnovský) statek.²⁶

Průčelí pojizerského statku od Jana Vejrycha na Národopisné výstavě českoslovanské.

²⁴ UHLÍK, Jan. *Architekt Jan Vejrych a jeho tvorba*. Diplomová práce na Filozofické fakultě Karlovy univerzity. Praha, 2014, s. 29.

²⁵ LHOTA, Jan. Okresní dům v Novém Bydžově. *Technický obzor* 1898, roč. VI, č. 25, s. 222.

²⁶ UHLÍK, Jan. Jan Vejrych (1856–1926). Život a dílo architekta z Horní Branné u Jilemnice. In *Fontes Nissae* 2016, roč. XVII, č. 1, s. 23.

Průvodce výstavou zmiňuje, že „celé Pojizeří od Krkonoš až k Labi honosí se nejvyvinutějšími a nejbohatšími stavbami lidovými, v nichž poměrně nejnápadněji jeví a zachovává se vliv ušlechtilého slohu doby (renesance) i úrodnost a zámožnost dotýčných krajů. Statek výstavní proveden byl dle návrhu architekta Jana Vejrycha, rodáka Pojizerského, ve způsobu význačném a typickém. Za vzor sloužily mu hlavně stavby v Příšovicích a Přepelích i posloužily mu mnohé motivy v Dolánkách u Turnova.“²⁷ Je tedy nabíledni, že lidovou architekturu v oblasti Pojizeří Vejrych důvěrně znal a tuto svou znalost bezpochyby zúročil i později při práci pro Karla Řezníčka.

Jak podotýká Jan Horáček, ačkoliv čeští „renaissanciéři“ nahradili anonymní internacionální neorenesanci domácími formami, nepodařilo se jim docílit specifické rázovitosti historických staveb, která byla výsledkem jejich dlouhodobého vývoje. Proto muselo dojít k jisté reformě, která se odrazila v opuštění požadavku slohové čistoty a do staveb začaly pronikat vlivy lidové architektury, pozdní gotiky či baroka, což byl i příklad Vejrycha.²⁸ „Jeho štíty, arkýře, balkony, trojdílná a dvojdílná okna působí vždy mile a svěže, úmyslná nepravidelnost velmi případně srovnává se s charakterem slohu.“²⁹ Úsilí o etablování „nového“ slohu odráží i publikační činnost některých architektů v této oblasti, zejm. Antonína Balšánka, autora knihy *Štíty a motivy attikové v české renesanci: srovnávací studie architektonická* z roku 1902. Balšánek knihu věnoval „slovutným mistrům“ Janu E. Koulovi a Antonínu Wiehlovi, „kteří mají zásluhu, že oživilí tradice památek domácích ve výtvorech vlastních, razíce tak cestu svéráznému slohu domácímu“ a to v době, kdy „tak zv. moderna, zejména vídeňská hrozí záplavou mladému osení české architektury.“³⁰ Horáček dokonce v souvislosti s Vejrychem poznamenává, že se stal zřejmě prvním českým architektem, který svůj komerční úspěch založil na charakteristickém autorském rukopisu, kde sice základní esenci tvoří ona česká renesance, nicméně obohacená o gotické, folklórní a secesní prvky – „česká renaissance, jenž s motivy Vladislavské gotiky spojena jest v ladný moderní celek.“³¹ Významnou úlohu hráli rovněž

²⁷ KAFKA, Josef. *Hlavní katalog a průvodce Národopisné výstavy československé v Praze 1895*. Tiskem Edv. Beauforta v Praze: Nákladem Výkonného výboru, 1895, s. 24.

²⁸ HORÁČEK, Martin. Architekt Jan Vejrych ve Slaném, reformovaná česká renesance a velké stavby na malém českém městě. In KONEČNÝ, Lubomír, ROLLOVÁ, Anna, ŠVÁCHA, Rostislav, ed. *Od kabaly k Titaniku: Deset studií nejen z dějin umění*. Praha: Artefactum, 2014, s. 78-79.

²⁹ LHOTA, Jan. Okresní dům v Novém Bydžově. *Technický obzor* 1898, roč. VI, č. 25, s. 223.

³⁰ BALŠÁNEK, Antonín. *Štíty a motivy attikové v české renesanci: srovnávací studie architektonická*. 2., nezm. vyd. Praha: Česká matice technická, 1929, s. 7.

³¹ VEJRYCH, Jan. Budova obchodního spolku „Merkur“ na nároží Mikulášské třídy a Jáchymovy ulice v Praze. *Architektonický obzor* 1905, roč. IV, č. 6, s. 24.

výtvarní umělci, neboť fasády a interiéry zdobily nástěnné malby, nápisové pásky a další umělecká výzdoba.³²

Jednou z prvních staveb tohoto typu byl letohrádek barona Drasche z Wartinberka v oboře pod Kunětickou horou od Františka Schmoranze. *„Tato práce jest prvním moderním upotřebením slohu české chalupy (provedena r. 1882). Jest věru čeho litovati, že nevešla v širší známost alespoň odborníků. Ale zdejší umělecké kruhy, bohužel, všechno, co ve Vídni vzniká, rádi opomíjejí mlčením, i když se tím upřímným vlastencům nejtrpčí křivda činí.“*³³ Pro nás je zajímavé, že to byl právě Schmoranz, který přivedl Jana Prouška k hlubšímu zájmu o lidovou architekturu a její dokumentaci.³⁴ K další významným osobnostem využívajícím tyto formální východiska patřili zejména Dušan Samo Jurkovič, dále zmínění Jan E. Koula a Antonín Wiehl, Kamil Hilbert nebo Jan Kotěra, ve své rané tvorbě využívající *„hojně motivů lidových, chalupové lomenice, dřeva a barev, ovšem v elegantním svém přepisu, zahlašuje vše barokní v štíhlé a lehké souhře rovných linií. Vykládá se to vlivem Národopisné výstavy, ale mohl působiti i vliv Jurkovičův, a pak tu byla snaha vytvořiti konečně českou villu, český rodinný dům pro lepší se životní úroveň českých lidí, když po léta hlavními stavebníky vill v Praze a okolí byli němečtí nebo němčící boháči.“*³⁵

První Vejrychovu zakázku v oblasti individuálního bydlení představovala letní vila Antonína Reinwarta v Černošicích z let 1890–91, která práci na národopisné výstavě předcházela. Plány vily byly ještě v průběhu stavby prezentovány také v národopisné expozici *Všeobecné zemské výstavy v Praze* (1891), neboť Reinwart byl předsedou agitačního komitétu.³⁶ Ve formálním řešení z části zděné a roubené patrové stavby je nepřehlédnutelná inspirace lidovým domem pojizerského typu s loubím, předsazenou pavlačí a náročnými lomenicemi s valbičkami a krytinou ze štípaného šindele. Střechu završovala polygonální věžička s lucernou a makovicí. Naopak poměrně atypický prvek představuje hrázdění aplikované na části patra. V redukované podobě je zde tudíž uplatněn obdobný přístup jako o 10 let později v případě Řezníčkovy vily. Dispoziční řešení bylo ovlivněno reprezentativní funkcí, kdy v přízemí se

³² HORÁČEK, Martin. Architekt Jan Vejrych ve Slaném, reformovaná česká renesance a velké stavby na malém českém městě. In KONEČNÝ, Lubomír, ROLLOVÁ, Anna, ŠVÁCHA, Rostislav, ed. *Od kabaly k Titaniku: Deset studií nejen z dějin umění*. Praha: Artefactum, 2014, s. 82.

³³ SCHMORANZ, Gustav. František Schmoranz. In KARÁSEK, J., ed. *Sborník Čechů dolnorakouských. 1895*. Ve Vídni: Národopisný odbor dolnorakouský, 1895, s. 100.

³⁴ SCHEYBAL, Josef Václav. Národopisné dílo Jana Prouška. K stému výročí jeho narození 12. II. 1857. – 2. VII. 1914. In *Český lid* 1957, roč. XLIV, č. 4, s. 157.

³⁵ ŽÁKAVEC, František. *Dílo Dušana Jurkoviče: kus dějin československé architektury*. Praha: Vesmír, 1929, s. 72.

³⁶ KOUKALOVÁ, Šárka. *Moderní architektura města Černošic*. Diplomová práce na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Praha, 2008, 64.

nacházel pokoj s verandou, poskytující působivý výhled do údolí Berounky a v patře salon se vstupem na pavláčku. V zadním traktu byla v přízemí situována kuchyň a nad ní v patře ložnice.³⁷ Jak podotýká Šárka Koukalová, vila prezentovaná na celonárodní výstavě se měla stát vyjádřením stavebního národního vědomí a příkladem ideálního „národního“ stavebního typu, který je záhodno následovat.³⁸ Tomu odpovídala i volba pojizerských prvků, pro okolí Prahy cizorodých. Bohužel již pár let po dokončení byl domek přestavěn, část dřevěné konstrukce nahrazena cihelnou, šindelová krytina vyměněna za eternit a prodloužením severního křídla porušena osová symetrie.³⁹

Černošice, historická fotografie Reinwartovy víkendové vily čp. 141 neznámé datace, soukromá sbírka.

Rekonstrukce v roce 2005 se snažila domu navrátit původní výraz, což se jí částečně podařilo, navzdory tomu je však současná podoba pouze torzem původního řešení.

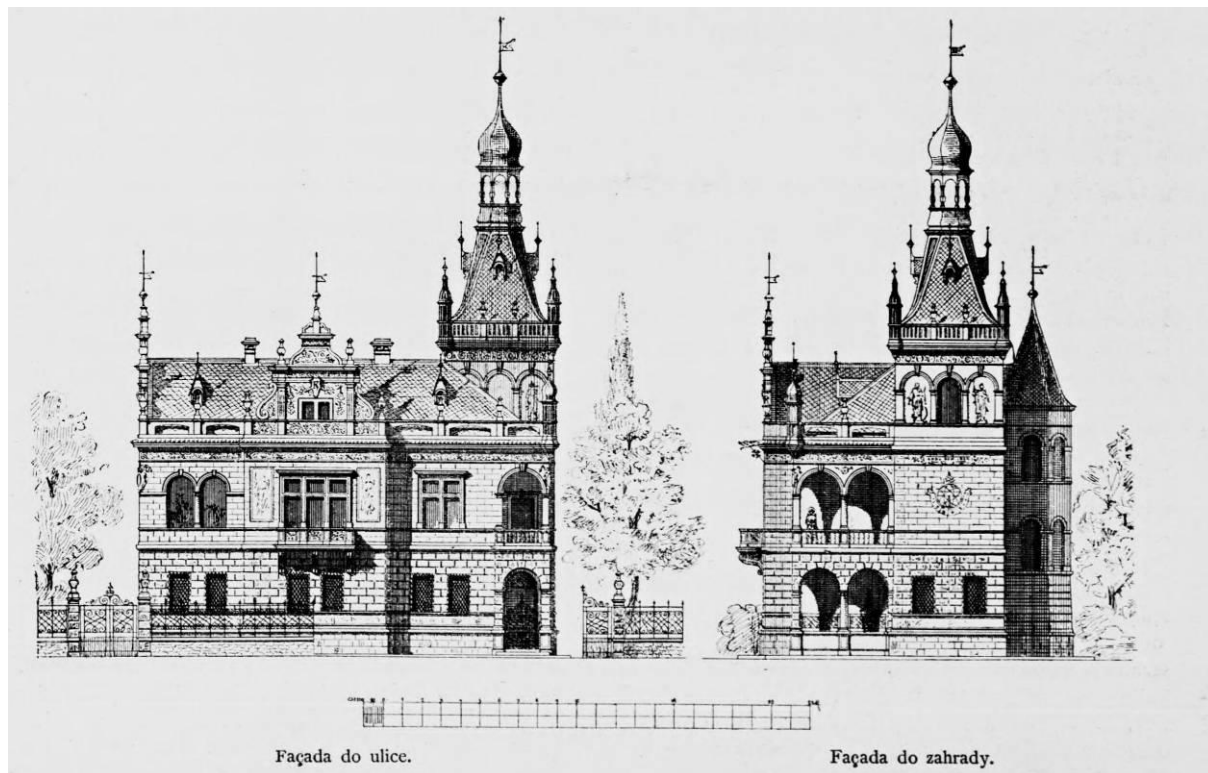
Dům měl bezpochyby ve vlasteneckých kruzích úspěch, a tak se Vejrych o dva roky později věnuje další zakázce, „*rázovité a nejvýše malebné budově ve slohu české renaissance*“, vile

³⁷ Plánová dokumentace ze soukromé sbírky majitele, za poskytnutí kopie autoři děkují Mgr. Šárce Koukalové.

³⁸ KOUKALOVÁ, Šárka. *Moderní architektura města Černošic*. Diplomová práce na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Praha, 2008, 64.

³⁹ KOUKALOVÁ, Šárka. Karta „Villa“ Antonína Reinwarta obsažená ve výstupu *Plošného průzkumu, zhodnocení a dokumentace architektonického kulturního dědictví 19. a 20. století* za rok 2005, uloženo v evidenčních sbírkách NPÚ ÚOP středních Čech.

Zikmunda Kozelky, okresního tajemníka a pozdějšího starosty Chlumce nad Cidlinou.⁴⁰ Třebaže se na rozdíl od předchozí realizace tentokrát neuplatňují vernakulární prvky, lze říci, že právě zde se ustálil typ „jeho“ vily s dominantou „typické, hezounké věžičky „Vejrychovské.“⁴¹

Fasády Kozelkovy vily v Chlumci nad Cidlinou.

Tento motiv byl architektem dále variován, třeba i v případě přestavby zámku v Holovousech.⁴² Jak konstatuje Jan Lhota v *Technickém obzoru*, investor „vypravil a opatřil svůj rodinný dům jak v zevnějšku, tak vnitřku nádherou na venkovské prostředí nevšední a nešetřil nákladu, aby zbudoval sobě rozkošný a vábný útulek, čímž ovšem zároveň přispěl... ku zlepšení poměrů stavebních našeho venkova.“⁴³ Stylovým východiskem byla opět česká neorenesance, která se projevila zejména v bohatě profilovaných štítech a sgrafitové výzdobě fasád dle vlastních návrhů architekta.⁴⁴ Situování vily i její dispoziční řešení byly pevně dány

⁴⁰ LHOTA, Jan. Rodinný dům pana Zikmunda Kozelky, okresního tajemníka v Chlumci n. C. *Technický obzor* 1894, roč. II, č. 23, s. 191.

⁴¹ LHOTA, Jan. Okresní dům v Novém Bydžově. *Technický obzor* 1898, roč. VI, č. 25, s. 223.

⁴² VEJRYCH, Jan. Přestavba zámku Holovousy. *Architektonický obzor* 1910, roč. IX, č. 9, s. 37-39; VEJRYCH, Jan. Přestavba zámku Holovousy. *Architektonický obzor* 1910, roč. IX, č. 10, s. 42, tab. 41-45.

⁴³ LHOTA, Jan. Rodinný dům pana Zikmunda Kozelky, okresního tajemníka v Chlumci n. C. *Technický obzor* 1894, roč. II, č. 23, s. 191.

⁴⁴ Ibidem, s. 192.

investorem, kterému se v tomto případě architekt musel podřídit. V přízemí se nacházely dva pokoje pro hosty spolu s provozním zázemím (teplá a studená kuchyně, výtah na jídlo do patra a pokojík služby). Patro bylo primárně určeno k reprezentačním účelům (salon, obývací pokoj s lodžii, velká jídelna se zimní zahradou) a částečně pro potřeby rodiny (ložnice s navazující koupelnou). V podkroví pak byly situovány dva pokoje pro „*mimořádnou potřebu*“ a lovecký pokoj.⁴⁵

Vrchol v rámci Vejrychovy individuální obytné výstavby nicméně představuje dvojice takřka souběžně budovaných objektů – rodinný dům majitele továrny na biče a hnací řemeny Josefa Vosáhla v Dašicích a právě vila Karla Řezníčka. Oba domy již disponují kompozičně a hmotově vyzrálým řešením, okořeněným prvky české neorenesance, konvenujícími se vkusem vlastenecky založených klientů. V případě Vosáhlovy vily byly vypracovány dokonce dvě varianty. Investor specifikoval své požadavky, dle nichž měl být dům patrový, obsahovat nezbytné místnosti (salon, jídelnu, obývací pokoj, ložnici, dětský a hostinský pokoj), slohově se „*přidržeti malebných a účinných forem české renaissance*“ a nákladem nepřevýšit 40 000 korun.⁴⁶ Na základě těchto instrukcí následně Vejrych vypracoval návrh, v němž se objevují pro jeho dosavadní tvorbu ne zcela typické prvky. Jak si všímá Jan Uhlík, vedle oválné schodišťové věže to byl motiv obloučkového štítu nahrazující dosavadní volutový.⁴⁷ Dle Jana Lhoty tyto motivy Vejrych poznal na základě průzkumu Kirpalova domu při stavbě Hlávkova paláce ve Vodičkově ulici a posléze použil na okresním domě ve Slaném.⁴⁸ Dispoziční řešení pak odpovídalo obvyklému dobovému standardu - ve zvýšeném suterénu měla být umístěna teplá i studená kuchyň, sklepy a pokoje služebných. Přízemí bylo koncipováno jako reprezentativní prostor se salonem, jídelnou a obývacím pokojem a patro bylo určeno pro potřeby rodiny (ložnice, dětský pokoj, hostinský pokoj). Stavebníkovi však návrh prostorově nevyhovoval a tak se nakonec rozhodl navýšit obytnou plochu i zamýšlené náklady na 60 000 korun a Vejrycha pověřil jeho přepracováním.⁴⁹

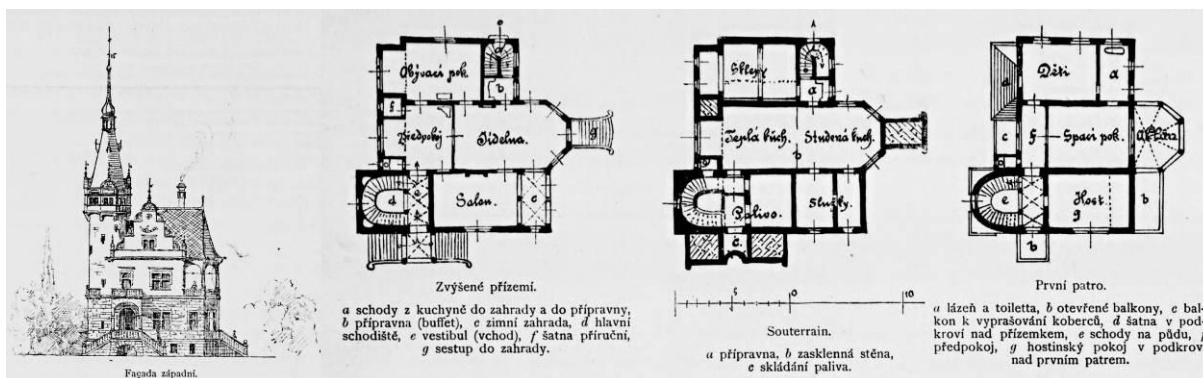
⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ LHOTA, Jan. Náčrtek rodinného domu pana Josefa Vosáhla, továrníka v Dašicích. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 10, s. 91.

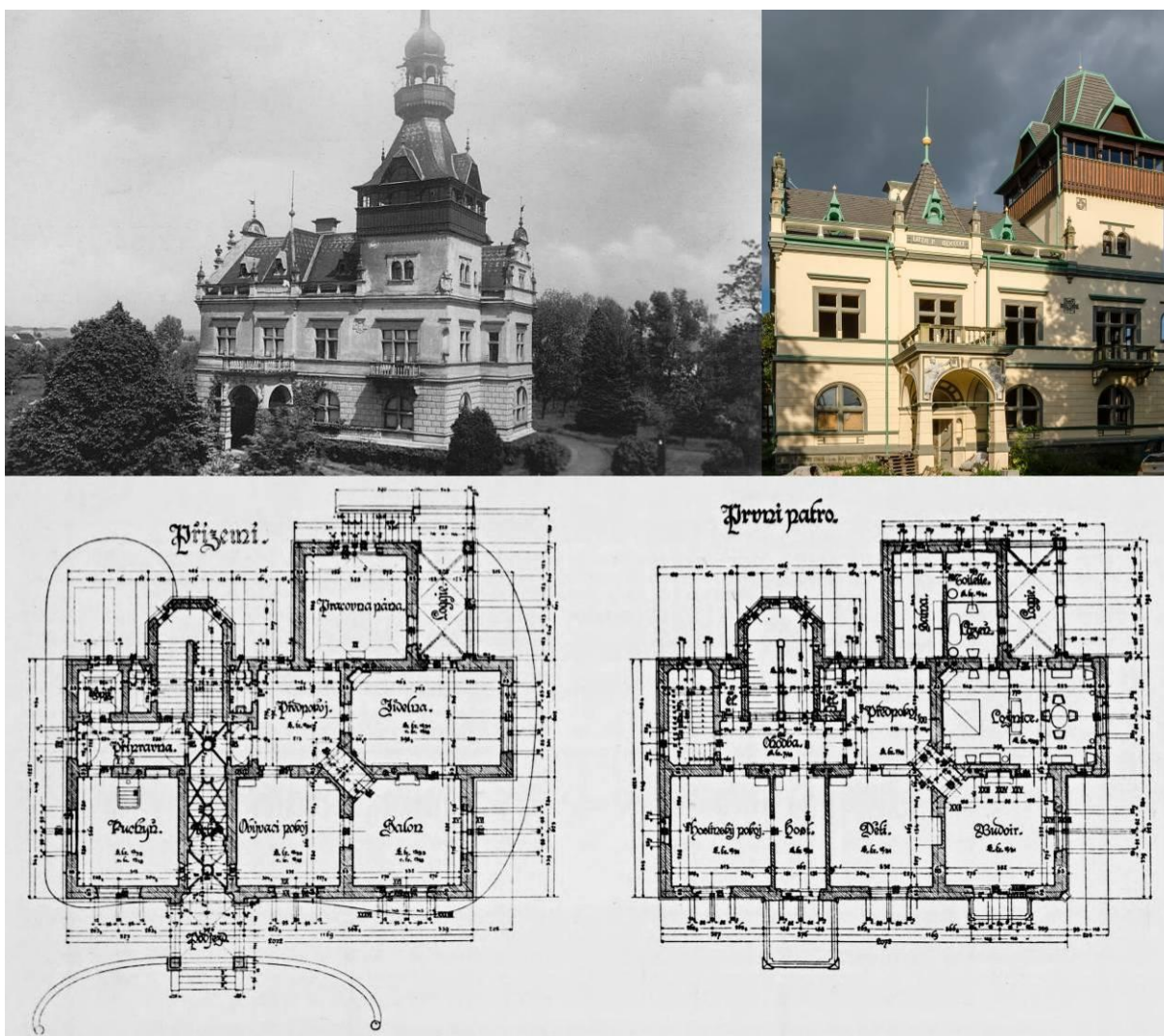
⁴⁷ UHLÍK, Jan. *Architekt Jan Vejrych a jeho tvorba*. Diplomová práce na Filozofické fakultě Karlovy univerzity. Praha, 2014, s. 76.

⁴⁸ LHOTA, Jan. Náčrtek rodinného domu pana Josefa Vosáhla, továrníka v Dašicích. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 10, s. 92.

⁴⁹ Ibidem, s. 91.

První, nerealizovaná varianta Vosáhlovy vily v Dašicích.

Vosáhlova vila v Dašicích, realizovaná varianta.

Druhá varianta již byla pojata ve střídmejším, gotizujícím duchu s typickými volutovými štíty. Patrová dvoukřídlá stavba má půdorys ve tvaru písmene L. Dominantou domu je nárožní věž (dnes částečně snižená o lucernu) s bedněným vyhlídkovým patrem a vstupní portikus s dvojicí koželuhů ve cviklech, upomínajících na profesi majitele. Vila sice nezapře vlivy české neorenesance, ve srovnání s Kozelkovou rezidencí se však vyznačuje uměřenější plastickou

výzdobou a ke slovu se zde více dostává gotika (klenby v interiérech, profilace ostění). Dispozice pak zachovává víceméně rozvrh první varianty, kdy došlo pouze k navýšení počtu místností a obytné plochy.⁵⁰

Vila Karla Řezníčka a její inspirační zdroje

V kontextu Vejrychovy tvorby má hruboskalská vila výjimečné postavení a lze ji bez nadsázky považovat za jeho nejzdařilejší realizaci v oblasti individuální obytné architektury. To dokládá i poměrně značný prostor, který jí byl věnován v odborném tisku, kdy se vedle *Technického obzoru* objevila také v *Architektonickém obzoru* a prestižní celorakouské revue *Der Architekt*.⁵¹ Zmínky o domě zároveň nechyběly takřka v žádném dobovém materiálu, věnovaném již tehdy turisticky oblíbenému Českému ráji. Otázkou ovšem zůstává, co přivedlo Řezníčka k rozhodnutí oslovit právě Vejrycha. Zřejmě se jednalo o kombinaci hned několika faktorů. Bezesporu jeho dílo znal ze svých pravidelných cest do Prahy, uvažovat lze i o předchozí známosti, související mj. se stavbou sokolovny v Jičíně, na níž byl Řezníček rovněž zainteresován, a v neposlední řadě to zřejmě bylo doporučení Jana Prouška.⁵² Ten se s Vejrychem setkal již na Jubilejní výstavě, kde, stejně jako později na Národopisné výstavě, vystavoval své kresby a malby.⁵³ Prouškov poučený zájem o oblast architektury lze sledovat např. v rámci dobové kauzy týkající se úprav staré turnovské radnice, která byla „z pouhého neporozumění místními činiteli, jak zástupci obce, tak staviteli a žel že částečně i přičiněním řiditele zdejší c. k. odborné školy, architektonicky zfušována, prostě zmodernizována a „okrášlena“ cementovými plastickými okrasami.“⁵⁴

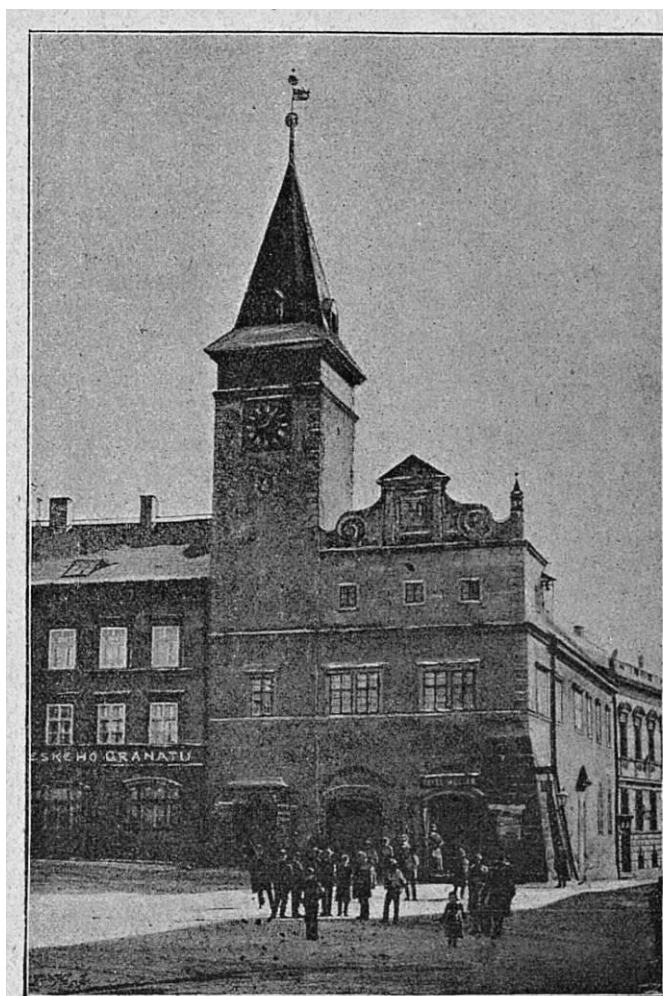
⁵⁰ LHOTA, Jan. Rodinný dům p. Josefa Vosáhla, továrníka v Dašicích. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 22, s. 203-205.

⁵¹ LHOTA, Jan. Rodinný dům pro dvě rodiny pana Karla Řezníčka v Žantově pod Hrubou Skálou. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 1, s. 1-3; Villa pana K. Řezníčka v Žantově u Hrubé Skály. *Architektonický obzor* 1903, roč. II, č. 5, s. 18-19, tab. 23; Villa. Architekt Johann Vejrych. *Der Architekt* 1900, roč. VI, tab. 60.

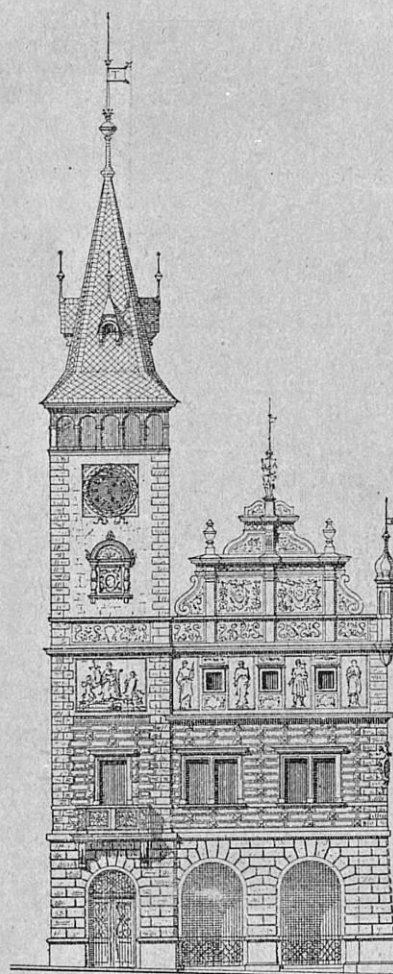
⁵² Jan Proušek, odchovanec pražské a vídeňské akademie výtvarných umění, reagoval na provolání výtvarného odboru Umělecké besedy (1880) a prováděl soustavnou kresebnou dokumentaci památek lidového stavitelství Pojizeří. Kresby se objevovaly jak v dobových magazínech (Květy, Zlatá Praha, Světozor), tak i pracích Aloise Jirásky a Terezy Novákové, věnovaných lidovému domu a jeho vybavení. VÁLKA, Miroslav. Lidový dům a jeho role při formování národní identity. In *Odkaz Národopisné výstavy československé 1895 v oblasti etnografie, muzejnictví a památkové péče*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2015. Prameny a studie, 56, s. 150.

⁵³ Proušek částečně ovlivnil i podobu tzv. České chalupy od architekta Antonina Wiehla. „Tímto materiálem včasné přispěti kulturně národním veřejným snahám bylo mi vlasteneckou povinností i uměleckou ctí... upozorniv zároveň stavebního radu pana architekta A. Wiehla v době kdy projektoval českou chalupu výstavní na studie své, jež došly upotřebením a nezůstaly bez vlivu na stavbu samu.“ PROUSEK, Jan. *Dřevěné stavby starobylo roubené a lidový nábytek v severovýchodních Čechách*. V Praze: F. Šimáček, 1895, s. 11; WIEHL, Antonín. *Česká chalupa na Zemské jubilejní výstavě*. V Praze A. Wiehl, 1891, s. 8.

⁵⁴ Bestia triumphans. *Rozhledy: revue umělecká, politická a sociální* 1896-97, roč VI, č. 22, s. 1054.

Stará radnice v Turnově.

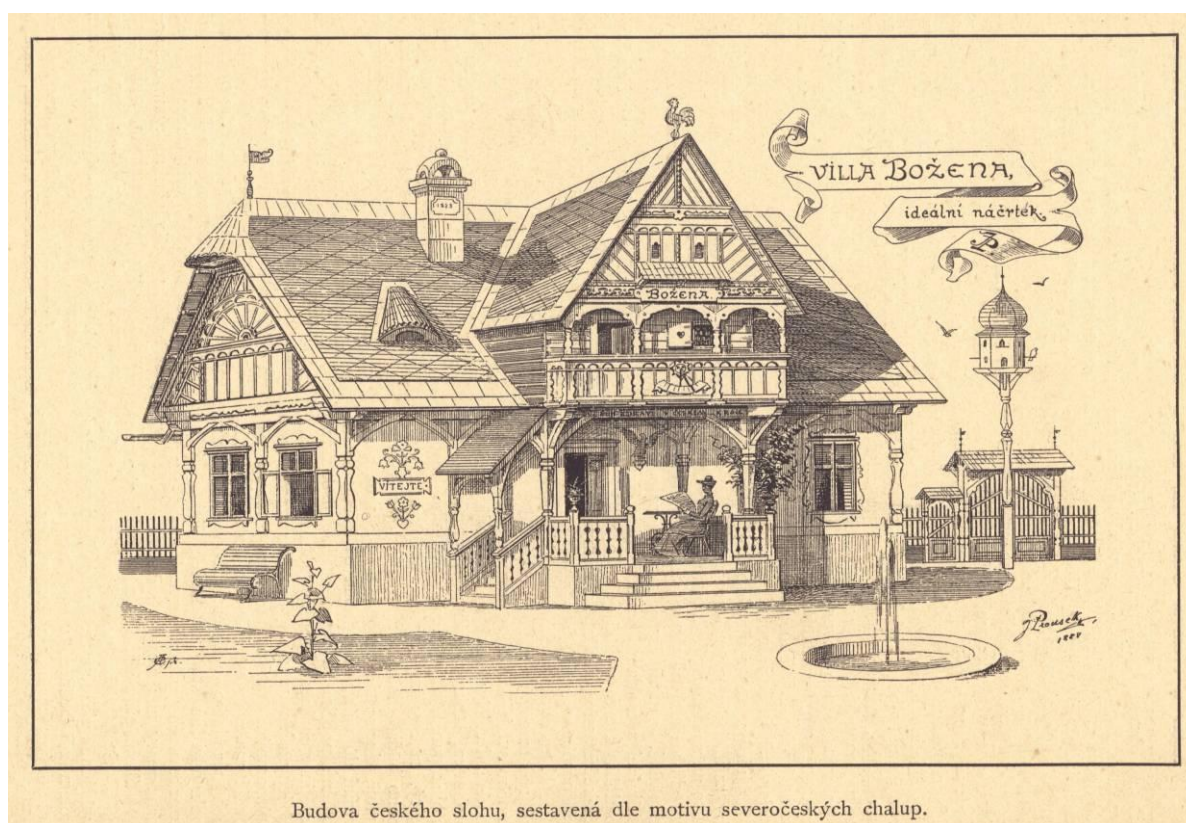
Návrh p. J. Vejrycha na restauraci Turnovské radnice.

Původní podoba turnovské radnice a návrh adaptace fasády od Jana Vejrycha.

Teprve Prousek upozornil širokou veřejnost, že se jedná o památku „jednoduché domácí renaissance. Sám zobrazil (ač nestavitel) vše, nač hlavně bylo třeba upozorniti a stavební rada arch. p. Wiehl při příležitostním pobytu r. 1890 vyslovil s tím svůj odborný souhlas, doporučil fačadu jednoduše sgrafity okrášliti a navrhl k provedení náčrtů architekta prof. J. Koulu, kterýž na požádání městské rady skutečně také r. 1891 návrh učinil. Ale vlivem místních stavitelů a p. řiditele c. k. odborné školy a několika laiků rozhodlo se pro plastické vyplnění fačady i změnu zevního štítu a dalších podrobností, ač se upřímní znalci a přátelé českých památek horlivě přimlouvali a zastávali jediné této historické stavby... Sama c. k. centrální komise ve Vídni varovala Turnovské a v poslední chvíli pražský architekt, renesanční specialista, p. Jan Vejrych zaslal z pouhé lásky k věci náčrtek na slohově správnější restauraci téže radnice.“⁵⁵ Veškerá snaha však nakonec vyšla na prázdno a radnice byla upravena dle návrhu místního stavitele

⁵⁵ Ibidem, s. 1055.

Karla Knopa a ředitele místní uměleckoprůmyslové školy Josefa Maliny, s dílčími změnami Jana Vejrycha.⁵⁶ Kauze se věnovaly i *Národní listy*, které sice otiskly příspěvek z „kruhů odborných“, nicméně si neodpustily jízlivý dovětek, v němž podotýkají: „jest pravda, že na mnoha místech v milé vlasti naší zachází se s uměleckými památkami ne příliš šetrně, jednak z neporozumění a potom též z jisté účelné schválnosti, však na druhé straně naši páni archaeologové a umělečtí odborníci svůj zápal poněkud přehánějí. A to je také chyba. Památka ceny vynikající nechť se chrání, avšak kvůli každé pěkně provedené římse, každému originálnějšímu ornamentu a vůbec kvůli zajímavějšímu sem tam detailu, nedbati všech zájmů ostatních a udržovati mnohdy starou, ohyzdnou polozříceninu, to také není v pořádku.“⁵⁷

Budova českého slohu, sestavená dle motivu severočeských chalup.

Jan Proušek – villa Božena, budova českého slohu.

Dalším dokladem je půvabná kresba ideální vily – budovy českého slohu, uveřejněná v roce 1889 v *Kalendáři paní a dívek českých*, v rámci příspěvku *Pod českou střechou*, který měl za cíl definovat „české letní obydlí, villu malebně a svérázně upravenou“ včetně nábytku a umělecké

⁵⁶ MAREK, David. *Z Velkého Turnova: podoba města v časech nedávno minulých*. Turnov: Muzeum Českého ráje v Turnově, 2014, s. 42-43.

⁵⁷ Denní zprávy. *Národní listy* 29. 7. 1894, s. 2.

výzdoby.⁵⁸ V neposlední řadě je zajímavý také Prouskův dopis z 24. srpna 1901 adresovaný Karlu Řezníčkovi, v němž píše: „*přikládám výstřížek z novin týkající se názoru o bydlení a stavění, který by si měli vštípit zvláště zdejší „architekti“, snad bude i tebe částečně zajímati.*“⁵⁹ Zmíněný výstřížek obsahuje Feuilleton uveřejněný v *Národních listech* 1. srpna 1901 a nadepsaný Prouskem „*O stavbách villovitých obydlí*“. Autor v textu popisuje svou návštěvu u starého, o samotě žijícího architekta, kterého jeho okolí nazývá „*svobodným zednářem*“. Nasnadě je paralela dané postavy právě s osobností Karla Řezníčka. Prousek v textu zvýraznil pasáže, které mu přišly zajímavé a v nichž pravděpodobně našel souvislost také s právě dokončovanou hruboskalskou vilou. Odráží se v nich především dobová fascinace aktuálním hnutím zahradních měst: „*A což je příkazem božím, že lidé musí bydleti ve velkých městech a domech jako věž vysokých? Dokud nebylo komunikačních prostředků a kdy platila ještě Malthusova theorie, jež permanentně hrozila lidstvu hladem, měla stavba do výše ještě nějaký smysl. Ale dnes? ...Věru není zapotřebí lepiti dům na dům, či vlastně věž na věž. Máte pravdu, mě by se též líbila Praha z malých rodinných domků se zahrádkami, než ta naše... k reformě té nese jednak palčivá touha velkoměšťáků po venkovském pobytu a potom tak zvané villové čtvrti při hlavních městech... stačilo by, to co bude sevřít železnou svorou zákona... že dovoleno stavěti jen domy nanejvýš jednopatrové a že při každém nutno zříditi zahradu alespoň třikrát tak velikou jako zastavěný prostor... To ideálem dnešního stavebního ruchu. Kdyby šířilo se město do dálky a ne do výšky, jako dosud...*“⁶⁰

Motivací pro stavbu byla dle Řezníčkova nekrologu snaha „*zanechat po sobě vábnou budovu jako památku, jež by byla nejen okrasou krajiny, ale aby měla na sobě ráz ryze český a representovala kulturní moment starobylé architektury. Z díla toho měly vycházeti v kraji vzory nové a nové pro chloubu „Českého ráje.*“⁶¹ Vejrychovým úkolem bylo navrhnout vilu pro dvě rodiny s bytem zahradníka. V jejím formálním řešení se měl „*přidržet malebných motivů domácí renaissance starého rázu ve spojení s elementy srubových staveb lidových, které právě na Turnovsku nejvíce a ve formě nejvyspělejší se zachovaly.*“⁶² Dům je tak reprezentativní ukázkou výše zmíněné reformované české renesance, jak ji výstižně nazývá Martin Horáček,

⁵⁸ NOVÁKOVÁ, Tereza, PROUSEK, Jan. Pod českou střechou. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1889*. V Praze: Tisk a náklad F. B. Batovce 1888, s. 22-39; PROUSEK, Jan. *Dřevěné stavby starobyle roubené a lidový nábytek v severovýchodních Čechách*. V Praze: F. Šimáček, 1895, s. 10.

⁵⁹ Archiv obce Hrubá Skála, složka domu čp. 37.

⁶⁰ Feuilleton. *Národní listy* 1. 8. 1901, s. 1.

⁶¹ Za Karlem Řezníčkem sen., sládkem na Hrubé Skále. *Národní listy* 21. 7. 1914, s. 3.

⁶² LHOTA, Jan. Rodinný dům pro dvě rodiny pana Karla Řezníčka v Žantově pod Hrubou Skálou. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 1, s. 1.

kdy architekt kombinuje „*elementy srubového stavitelství našeho lidu, které najmě ve svém rodném kraji dopodrobna studoval s motivy starobylého slohu českého z konce věku šestnáctého a s přivtělením některých gotických prvků, jež nijak neruší soulad organického celku, naopak, spíše podpírají jeho rázovitost.*“⁶³ Programové přihlášení k české renesanci výmluvně ilustruje i koupě bible z roku 1577 za 15 zlatých, o níž Prousek ve svém dopisu bratranci poznamenává, že „*k umístění do věže s obrazem sv. Václava zajisté by se vhodně hodila jako symbol tradiční z minulosti.*“⁶⁴

Specifickým požadavkem stavebníka pak byl (stejně jako u Vosáhlovy vily) vyhlídkový ochoz na věži, poskytující působivý pohled na okolní dominanty – Hrubou Skálu, Trosky a vrch Kozákov. Vejrych začal na projektu pracovat již na podzim roku 1899, což dokládají nejstarší dílčí partie dokumentace.⁶⁵ Se samotnou stavbou se započalo v roce 1900, jak uvádí *Pamětní kniha obce Karlovice*: „*v roce 1900, posledním roce 19. století, počal stavěti Karel Řezníček, bývalý sládek v Podskalí, na pozemku stavení Horáčkova v Žantově vilu v českém slohu dle plánů architekta Jana Vejrycha z Prahy. Vzhled a důkladnost stavby dává naději, že to bude jistě budova, jež krášlití bude Český ráj.*“⁶⁶ Vila byla dokončena v roce 1901, celkové náklady činily 80 000 zlatých a stavbu provedl stavitel Jan Kovář z Turnova.⁶⁷ Pro dodání stavebního materiálu a provádění stavebních prací oslovil Řezníček jak pražské, tak i domácí firmy. Z dochovaného konvolutu stavební korespondence tak známe většinu firem, podílejících se na stavbě. Schodišťové stupně dodal majitel porfyrových lomů v Tatobitech František Mařan, Kleinovy patentní stropy provedl architekt a stavitel Viktor Beneš z Prahy, železo a hřebíky pocházely z turnovských železářství Josefa Janků a Františka Lusky, stavební dřevo z *Hruboskalské strojní pily v Rokytnici* a parní pily s mlýnem Jana France v Rožkopově, cihly z *Aehrenthalské parní cihelny v Nudvojovicích*. Mramorové parapety oken dodal Oldřich Ducháček z Královských Vinohrad, dveře, okna a zárubně „*největší tovární závod na okna, dvěře a portály*“ *Antonín Baumgartl a syn* z Karlína a přípravky na ochranu dřeva vídeňská pobočka firmy *Carbolineumfabrik R. Avenarius*. Dodavatelem katedrálního skla se stala známá

⁶³ Ibidem, s. 2.

⁶⁴ Archiv obce Hrubá Skála, složka domu čp. 37. Bezpochyby se jednalo o knihu *Bibli česká, to jest všecka svatá Písma obojího Starého i Nového zákona*, tzv. Melantrichovu bibli, která náleží k nejvýznamnějším vydáním v renesančních Čechách. Díky vysokému nákladu, doznala značného rozšíření a popularity, při zachování vysoké umělecké a typografické úrovně.

⁶⁵ NTM, Archiv architektury a stavitelství, fond 62 Vejrych; Archiv obce Hrubá Skála, složka domu čp. 37.

⁶⁶ *Pamětní kniha obce Karlovice* [online]. Dostupný z WWW: <http://www.karlovice-sedmihorky.cz/O%20obci/Kronika/cela%20kronika.htm>

⁶⁷ KARBAN, František. *Kronika obce Hrubé Skály I*. Doubravice 1931, s. 40.

pražská firma *Josef Vlasák* a fasády měl na starosti *umělecký závod sochařsko-štukatérský Antonín Riedl a spol.*, který zaujímal na trhu s plastickou výzdobou v této době prakticky dominantní postavení. Rozvrh zahrady, včetně dodávky stromů a keřů, zajistilo turnovské zahradnictví Vojtěcha Maška, někdejšího ředitele rohanských zahrad na Sychrově, „*první a největší závod toho druhu v Rakousku.*“⁶⁸ To patřilo k dobové špičce, dodávající semena i sazenice na nejvýznamnější aristokratické a panovnické dvory po celé Evropě. Cibulové květiny dodala věhlasná nizozemská firma R. van der Schoot & Sohn z Haarlemu.

Stavební podoba a technické řešení Řezníčkovy vily

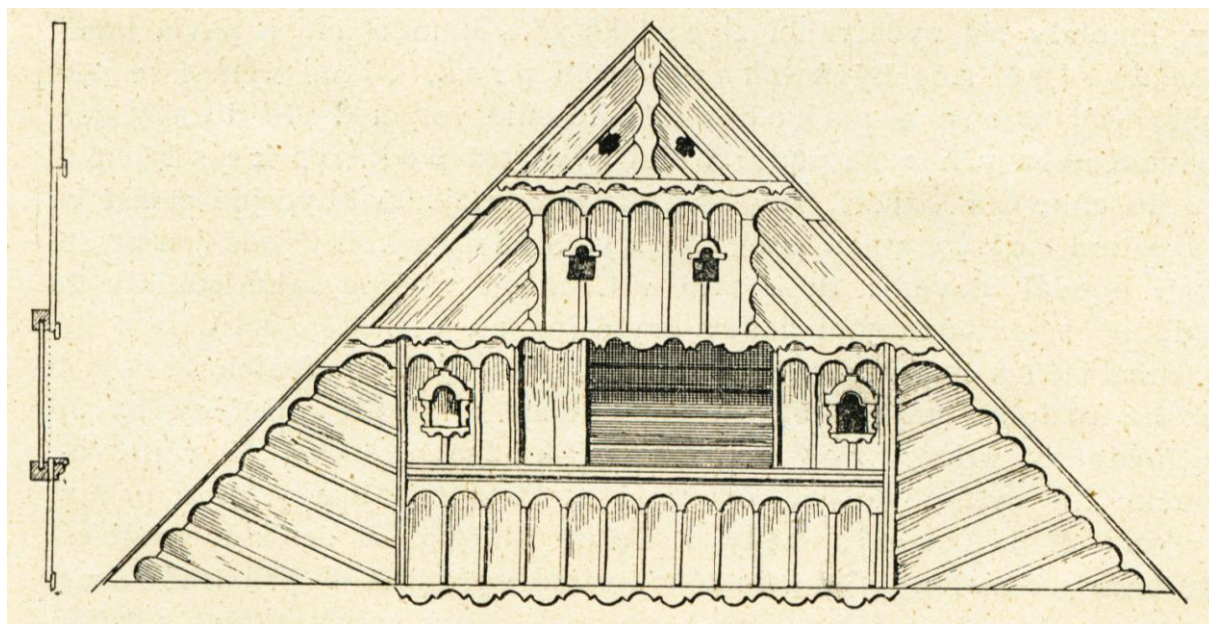
V souladu s požadavkem stavebníka navrhl Vejrych vilu pro dvě rodiny s tím, že byt Karla Řezníčka byl situován v přízemí, v patře pak byt jeho sestry Františky s manželem Josefem Šimůnkem. Oválné schodiště ve věži zajišťovalo dostatek soukromí tak, aby „*tato komunikace nedotýkala se rušivě jedné nebo druhé rodiny.*“⁶⁹ Přízemí a patro jsou koncipovány identicky - v obou etážích se nachází 3 pokoje - jídelna a zároveň obývací pokoj, salon a ložnice, které doplňuje kuchyň s navazujícím pokojíkem služky a koupelnou, spojenou i s ložnicí. Při schodišti na začátku centrální chodby, spojující všechny místnosti pak byla umístěna toaleta a drobná spížka. Hostinský pokoj se nacházel v podkroví a zvýšený suterén obsahoval vedle sklepa, lednice či prádelny rovněž byt zahradníka, který zároveň zastával funkci domovníka. Podlahy v místech s velkou frekvencí pohybu (chodby, podesty), na toaletách a ve skladech jsou tvořeny dekorativní kameninovou dlažbou, dodanou *Mosaikovou továrnou v Rakovníku*,⁷⁰ v obytných místnostech byly využity vlýsky. Zajímavé je rovněž technické řešení základů, kdy s ohledem na jílovité a vodonosné podloží bylo pamatováno na odvod vody ze suterénu. Z toho důvodu byl záchodový odpad veden na severu a západu pod sklepy a podél budovy, aby zároveň zachytával spodní vodu. Toto opatření doplňovaly ještě izolační zídky při severní a západní fasádě. Z počátku se uvažovalo o založení základů na „*ponory*“ tj. na roštu, ale nakonec z praktických důvodů, kdy se nemohlo počítat se stálou podzemní vodou, byl dům

⁶⁸ KUDRNÁČ, Václav, ed. *Adresář a popis politického okresu Turnovského*. V Turnově: Nákladem Václava Kudrnáče, 1903, s. 55.

⁶⁹ LHOTA, Jan. Rodinný dům pro dvě rodiny pana Karla Řezníčka v Žantově pod Hrubou Skálou. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 1, s. 3.

⁷⁰ Jako první začala kameninové dlaždice vyrábět továrna v Košťanech (1873) následovaná továrnou v Praze-Hlubočepích a právě rakovnickou továrnou (1883), která se stala jedním z průkopníků tohoto výrobního odvětví v rakousko-uherské monarchii. ČIŽMÁŘ, Zeno. *RAKO 130 let: RAKO historie od založení 1883 do současnosti = History of RAKO from 1883 till now this*. Plzeň: Lasselsberger, 2013, s. 6.

založen na betonovém základu.⁷¹ Jednotlivá podlaží pak byla tvořena tzv. Kleinovým stropem. Principem daného systému je položení ocelových nosníků, mezi něž se na bednění vyzdí rovná deska z plných cihel, vyztužená ve spodní části styčných spár pásovou ocelí. Vejrych se ale nakonec rozhodl vybudovat stropy bez traverz, jak uvádí v dopise s plánkem ze dne 23. 9. 1899, adresovaném Řezníčkovi.⁷² Zde konstatuje, že „*jest jenom třeba vynechat „nůtu“ 6 cm hlubokou, 16 cm vysokou na straně „a“ v předpokoji a straně „b“ v lázni,*“ přičemž podotýká, že „*pevnost jest u této klenby větší, než u klenby do travers.*“⁷³ Nechyběly ani moderní prvky, jako dodnes dochovaný, třebaže nefunkční domovní elektrický zvonek na vstupní bráně a při vstupu do vily. Přízemí a suterén byly obloženy pemrlovanými pískovcovými kvádry, výzdoba fasád byla redukována na hladkou omítku, což umožnilo, aby práce mohly být „*snadno pořízeny domácími pracovníky.*“⁷⁴

Inspirační zdroje Řezníčkovy vily – tzv. horský štít na kresbě Jana Prouška, zachycující usedlost ze Žďárska u Hodkovic.

V rámci obložení stropů a stěn bylo využito modřínového dřeva s přirozenou kresbou napuštěného fermeží a doplněného pocínovaným kováním, „*co do konstrukce moderním, ve formě však staročeské*“ a okna byla zasklena katedrálním sklem ve formě jednoduchých geometrických vitrají v olověných páscích.⁷⁵ Nejpoutavějším prvkem vily je bezesporu jižní

⁷¹ Ibidem.

⁷² NTM, Archiv architektury a stavitelství, fond 62 Vejrych.

⁷³ Archiv obce Hrubá Skála, složka domu čp. 37.

⁷⁴ LHOTA, Jan. Rodinný dům pro dvě rodiny pana Karla Řezníčka v Žantově pod Hrubou Skálou. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 1, s. 3.

⁷⁵ Ibidem, NTM, Archiv architektury a stavitelství, fond 62 Vejrych.

průčelí, inspirované místní lidovou architekturou s bohatě profilovanou lomenicí. To obsahuje celou řadu charakteristických regionálních prvků, dokazující dobrou orientaci architekta v této oblasti. V případě štítu je to např. pavláška se zásuvnými okenicemi, kterou Jan Prousek označuje jako „horský štít“ či vyřezávané sloupky.⁷⁶ Působivá brána areálu vily je pak volnou kopií horní brány Dlaskova statku v Dolánkách u Turnova.

Celý objekt byl koncipován jako gesamtkunstwerk, kdy v souladu s architektonickým a stylovým řešením domu byla pojata umělecká výzdoba a nábytek – „*zdobena jest malbou národních motivů a staročeským nábytkem, slohově k celku přiléhajícím,*“ poznamenává opět kronika.⁷⁷ V interiérech se na dekorativní výmalbě jednotlivých místností i mobiliáře podílel Jan Prousek, usilující o „svěráznou úpravu „českých obydlí“, která by přispěla úpravě českého domu doby nové,“ jenž zde zúročil svůj dlouholetý výzkum.⁷⁸ Velmi hodnotný soubor představují dochovaná topná tělesa, dodaná firmou Milan Kasalovský a Emil Sommerschuh z Rakovníka, pozdějšího RAKA.⁷⁹

Tovární značka „K & S R“ (Milan Kasalovský & Emil Sommerschuh Rakovník) na kachlích rozebraných kamen v podkroví.

Pokojeová kachlová kamna přelomu 19. a 20. století se vyznačují vysoce akumuláčními vlastnostmi. Zatápělo se v nich jednou za sezónu na podzim a vyhasla až na jaře. Mají

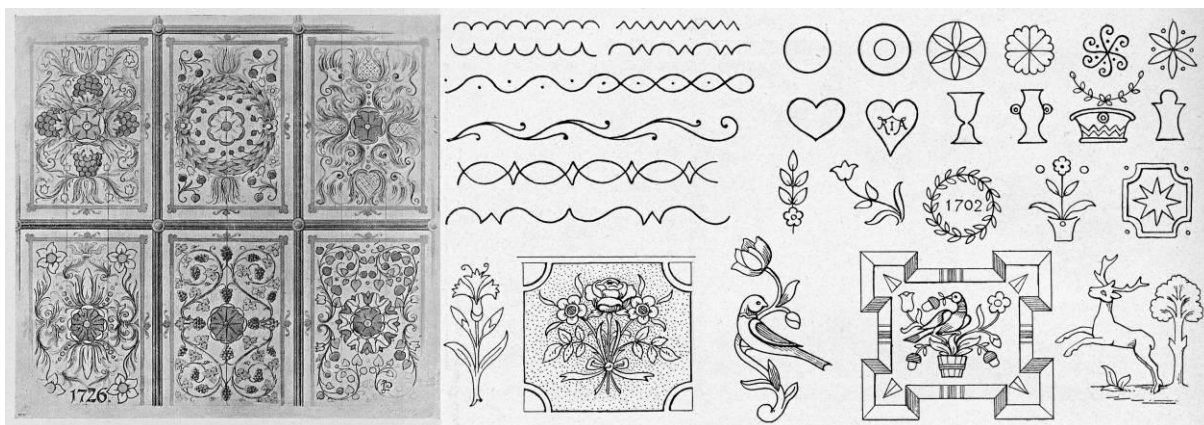
⁷⁶ PROUSEK, Jan. *Dřevěné stavby starobyly roubené a lidový nábytek v severovýchodních Čechách*. V Praze: F. Šimáček, 1895, s. 16.

⁷⁷ Archiv obce Hrubá Skála, složka domu čp. 37.

⁷⁸ PROUSEK, Jan. *Dřevěné stavby starobyly roubené a lidový nábytek v severovýchodních Čechách*. V Praze: F. Šimáček, 1895, s. 8-10.

⁷⁹ Za informaci děkujeme Karlu Skalickému.

konstrukci se střední římsou a jsou sestaveny z kachlí, tlačných do sádrových forem s bohatými vzory a různobarevnými glazurami. Nedílnou součástí jsou tzv. kapličky nad ohništěm, výdutě určené k ohřevu potravin, kryté ozdobnými mřížkami. Dekorativně a v duchu historizujících vzorů jsou pojata také příkladací a popelníková dvířka. Naopak kamna v salonech jsou inspirována typickým vesnickým řešením se spodní podestou, kterou lemuje rohová lavice. Vytápěna jsou nepřímým způsobem z chodby. Odsazení kamen od stěny a její obložení kachlemi má efekt rozšíření výhřevné plochy. Typické novorenesanční pojetí se střední a vrcholovou římsou odpovídá stylovému konceptu stavby. Během 2. poloviny 19. století se propracoval systém úzkých tahových komínů, které už byly vestavěnou součástí stěn a na něž navazuje odkouření jak kamen salonu, tak kamen pracovny. Původní kuchyňská kamna se sporákem v přízemí nahradila polopřenosná kamna, která se na trhu objevila v polovině 30. let 20. století. Jejich jednoduchá funkčnost a především rychlý náběh teplot již nevyžadovaly trvale přítomnou obsluhu, jako tomu bylo u klasických pokojových kamen předešlých období. K tradičním výrobcům polopřenosných kamen patřila např. továrna v Horní Bříze na Plzeňsku, kde kamnářská tradice přetrvává dodnes. Kamna stojí na desce uložené na nohách, neboť i spodní část plochy kamen je výhřevná. Vnější plášť je postaven z hladkých kachlů a součástí dodávky je i keramická kachlová podložka chránící podlahu pod kamny (v našem případě nedochovaná).

Dekorativní výmalba stropu kostela v Nudvojovicích z roku 1726 na Prouskově kresbě a lidové motivy, zachycené Janem Prouskem, jež sloužily jako inspirační zdroj výzdoby interiérů.

Dekorativní řešení příkladacích a popelníkových dvířek a mřížek kapličky navazuje na secesní styl. Jedná se ovšem o archaický prvek, typově vyráběný až do meziválečného období.⁸⁰ Naopak zmíněné gotické prvky se uplatňují v poměrně redukované podobě a působí spíše

⁸⁰ VLK, Václav. *Kachlová kamna: vytápění chat, chalup a venkovských domků*. Praha: Grada, 2002. Profi & hobby; 85. ISBN 80-247-0308-4.

nenápadně, takže na první pohled nejsou takřka patrné. Projevují se tak především (stejně jako u Vosáhlovy vily) v profilaci ostění s přetínanými pruty a na stříšce hlavního vstupu s tzv. oslím hřbetem. Nad ním se nachází rozměrná malba se svatováclavským námětem, provedená technikou „*al fresco*“ od malíře Ládi Nováka, mj. autora fresek v turnovské radnici.⁸¹ Samotné fasády jsou až na kamenické prvky takřka bez umělecké výzdoby – výjimku představují pouze sluneční hodiny s letopočtem 1900 a globem (zřejmě odkazujícím na Řezníčkovu cestu kolem světa) a reliéf s atributy vaření piva (ječmen, chmel, sladovnická lopata, hráblo), odkazující na původní profesi majitele. Střešní krytina byla s ohledem na trvanlivost zvolena břidlicová, „*ač slohově prejzy by lépe účinkovaly.*“⁸² Tu později nahradil falcovaný plech.⁸³

Neméně důležitou roli hrála rovněž zahrada, která na rozdíl od předchozích Vejrychových realizací neměla jen okrasnou, ale, díky Řezníčkovu zaměření, také významnou užitkovou funkci. Funkčně byla plocha o rozloze 1,2 hektaru rozdělena na tři části - okrasnou v bezprostřední blízkosti vily, zelinářskou, jehličnany oddělenou od okrasné, a ovocnářskou.⁸⁴ Dnes torzálně dochovaná okrasná část byla pojata jako arboretum s řadou vzácných dřevin, což byl bezpochyby důsledek Řezníčkovy cesty kolem světa – „*kolem vily zřízen jest park, kdež pěstovány jsou keře a květiny japonské a čínské*“, uvádí kronika. V současné době je z části zarostlá náletovou vegetací. Z původní výsadby jsou nicméně stále zachovány hodnotné původní taxony dřevin – Jedle kavkazská (*Abies nordmaniana*), Jedle obrovská (*Abies grandis*), Cypřišek hrachonosný (*Chamaecyparis pisifera*, *Chamaecyparis pisifera Aurea*, *Chamaecyparis pisifera Filifera*), Douglaska tisolistá (*Pseudotsuga menziesii*), Zerav západní (*Thuja occidentalis*), Smrk pichlavý (*Picea pungens*), Buk lesní (*Fagus sylvatica Atropurpurea*), Lípa malolistá (*Tilia cordata*), Šácholan Soulangeův (*Magnolia soulangeana*), Jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior Pendula*), Liliovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*), Dub letní (*Quercus robur Fastigiata*) a z keřů Pěnišník americký (*Rhododendron catawbiense*) a Pěnišník měkký (*Azalea mollis*).⁸⁵ Ovocná zahrada pak vedle typických jabloní obsahovala také hrušně, švestky, ringle atd. Díky silnému zdroji vody disponovala také poněkud neobvykle vlastním vodojemem, odkud byla voda samospádem distribuována do celé zahrady i domu. Dodavatelem vodojemu s vodovodem byla *První moravská továrna na vodovody a pumpy Antonín Kunz* v Hranicích,

⁸¹ KARBAN, František. *Kronika obce Hrubé Skály I*. Doubravice 1931, s. 40.

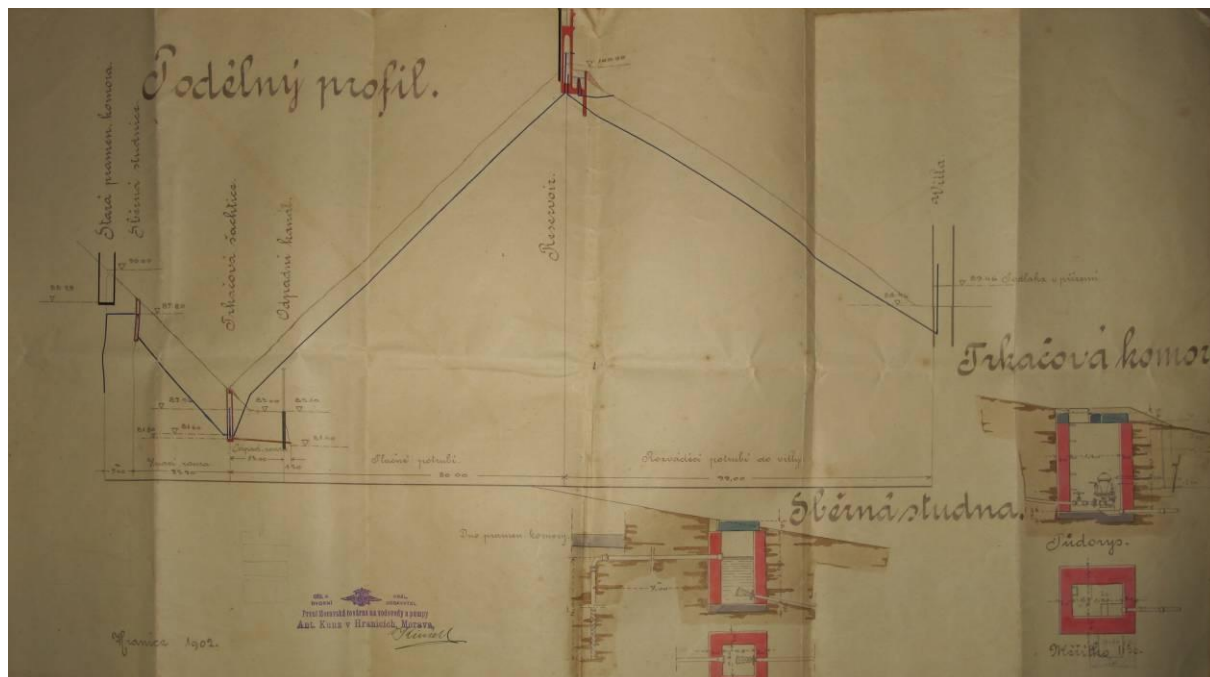
⁸² LHOTA, Jan. Rodinný dům pro dvě rodiny pana Karla Řezníčka v Žantově pod Hrubou Skálou. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 1, s. 3.

⁸³ Evidenční listy nemovité kulturní památky 2553, archiv NPÚ ÚOP v Liberci.

⁸⁴ Ibidem.

⁸⁵ Archiv NPÚ, ÚOP v Liberci, složka KP r. č. 24145/6-2553.

kteřá zpracovala i projekt rezervoáru, využívající rozvody systému Wolpert, s rozváděčným a čistícím potrubím, vybaveným šoupátky.⁸⁶ V průběhu budování vodovodu k vile nabídl Karel Řezníček obci, že jí přebytečnou vodu přenechá, když složí sumu 4000 korun na jeho udržování, k čemuž ovšem díky nezájmu ze strany obyvatel nedošlo.⁸⁷ Vodojem fungoval na poměrně prostém systému tzv. trkače vynalezeného Josephem Michele Montgolfierem, přičemž údajně první trkač na našem území se nacházel od roku 1834 na rohanském Sychrově.⁸⁸

Projekt vodovodu na principu trkače, zpracovaný v roce 1902 První moravskou továrnou na vodovody a pumpy Antonín Kunz v Hranicích.

Trkač pracuje na principu vodního rázu, který vzniká v potrubí s proudící vodou při prudkém uzavření, kdy nárůstem tlaku ji lze dopravovat do výše položeného místa, než je spád. Součástí vodního hospodářství bylo také jezírko, které mělo rovněž nesporný estetický význam.

Další osudy majitelů a vily

Karel Řezníček st. zemřel 1. července 1914 v Hrubé Skále ve věku 69 let jako svobodný a bezdětný, přičemž závěť byla sepsána 26. května 1914. Majetek v Kbelnici, tj. statek čp. 2, kovárnu čp. 27 a sušárnu č. 43, odkázal synovci Karlu Řezníčkovi ml., který měl z dědictví

⁸⁶ Archiv obce Hrubá Skála, složka domu čp. 37.

⁸⁷ KARBAN, František. *Kronika obce Hrubé Skály I*. Doubravice 1931, s. 40.

⁸⁸ *Výstava o historii vodovodního systému na Státním zámku Sychrov* [online]. Dostupný z WWW: <http://previous.npu.cz/pro-odborniky/news/archiv-zprav/news/7519-vystava-o-historii-vodovodniho-systemu-na-statnim-zamku-sychrov/>

každoročně vyplácet své sestře Ludmile 400 korun ve čtvrtletních lhůtách. Hostinec v Nudvojovicích čp. 19 odkázal neteři Anně Votrubcové, choti majitele mlýna a elektrárny v Turnově s podmínkou, že bude každoročně vyplácet své sestře Ludmile 400 korun ve čtvrtletních lhůtách a dětem bratra Jana z druhého manželství Marii, Miladě, Janě, Janu a Josefu každému po 4000 tis. korunách do šesti let. Dceři po nebožce Kateřině Řezníčkové (provdané Bubákové), nezletilé Jarmile Bubákové potom odkázal 2000 korun, když se dožije plnoletosti. Dědičkou poloviny vily v Žantově a zařízení domu čp. 50 na kopci v Doubravici se stala Řezníčková neteř Ema Ostrčilová, choť MUDr. Antonína Ostrčila, univerzitního docenta v Praze.⁸⁹ Ze zděděného majetku se zavazuje vyplatit: Ústřední matici školské v Praze 4000 korun, nuzným dětem v Doubravici 2000 korun jako kapitál k uložení, z toho úroky každoročně na podzim na ošacení pro nejchudší děti. Dědicem veškerého dalšího jmění a pohledávek se stal synovec Karel Řezníček ml., sládek na Hrubé Skále. Ten se přijetím dědictví zavázal vyplatit: výlohy jednoduchého pohřbu, 500 korun na úroky na údržbu hrobky a osazení desky, 500 korun tomu, kdo Karlu Řezníčkovi st. dosloužil k smrti, 500 korun na úroky a každoročně z toho 50 korun na rozdělení chudým v Kbelnici, chudým v katolické obci Hrubá Skála 1000 korun k uložení, každoročně v den pohřbu úrok k rozdělení 100 korun, Severočeské jednotě a hasičskému spolku v Doubravici po 100 korunách, chudé sestřenici Josefě Landové ve Vráži u Berouna 500 korun a na zařízení vodovodu podél okresní silnice ke škole v Doubravici 4000 korun.⁹⁰

Dne 14. července 1914 byla provedena inventura movitých věcí ve vile, na základě které si lze udělat poměrně přesný obraz o vybavení domu. V přízemí se nacházely 3 pokoje a kuchyň: první pokoj (jídlna) obsahoval následující: 1 stůl tvrdý vytahovací, 3 sesle, 1 kredenc, 1 visací lampa, obraz s podobiznou, stolní lampa. Druhý pokoj (ložnice): 1 stolek žlutý, 1 kožená pohovka s třemi polštáři, 3 židle, 1 zrcadlo visací, 1 lampa visací, šatník hnědý, 2 obrazy s podobiznami. Třetí pokoj: stůl menší, 4 židle, 1 postel s drátěnkou, 4 žíněnký, 1 slamník, umyvadlo, šatník, šatník se zrcadlem, věšák na šaty, stůl psací, prádelník, zouvák, sesle, lenoška, hodiny s alabastrovými podstavci, 1 železná a 1 dřevěná pokladnička, 1 aneroid (přístroj k měření atmosférického tlaku), 2 pistole v kazetě, 1 revolver šestihlavňový. Kuchyň: kredenc, stůl, 2 židle, stůl pro nádobí, postel s drátěnkou a madrací, židle, hodiny nástěnné se závažím. Pokojík na půdě: postel, truhla, kredenc, dvě skříně, vesměs starými ornamenty

⁸⁹ SOKA Semily, Okresní soud Turnov (1910) 1850 – 1949 (1950), NAD 425, pomůcka 798.

⁹⁰ Ibidem.

pomalované – nepatří do pozůstalosti, jsou majetkem Anny Votrubcové, v Doubravici k uschování.⁹¹

Rodinné vztahy nicméně nebyly ideální, o čemž svědčí spory mezi Emou, provdanou Ostrčilovou a jejím bratrem Karlem Řezníčkem ml. o zařízení vily (1917). Zásadní byl především spor o rozdíly mezi dědičným výkazem a zněním poslední vůle Karla Řezníčka st. Jednalo se o nárok na hruboskalskou vilu, respektive její polovinu, kterou Karel st. odkázal Emě Ostrčilové, přesto si na ni Karel ml. činil nárok. Druhou polovinu vily obývala sestra Karla st. Františka Šimůnková, matka Emy. Dále jsou doloženy spory o pozemky kolem vily (1924).⁹² Zřejmě v průběhu 30. let došlo také k úpravám koupelen a toalet, čemuž by odpovídal keramický slinutý obklad stěn, madla a mýdlenky v koupelnách. V roce 1938 pak bylo Ostrčilovými zřízeno nedochované „vytahovadlo z kuchyně v přízemí do 1. a 2. poschodí k dodávání pokrmů,“ tj. jídelní výtah.⁹³ Poslední dědičkou vily se stala Hana Polášková, rozená Ostrčilová a dům byl využíván jako letní byt.

Osudy Karla Řezníčka ml. nebyly příliš šťastné, neboť v průběhu 40. let se dostal do finančních nesnází, které vyústily v exekuci. V srpnu 1943 obdržel nařízení k vyklizení bytu v Turnově II, Nádražní ulice čp. 181 do konce téhož měsíce. Jednalo se o byt o dvou místnostech, 1 kanceláři a kuchyni. Řezníček požádal o šestiměsíční odklad s tím, že nemá kam jít a úřad mu nenabízí náhradní byt, přitom dům v Turnově patří jeho ženě. Místnosti usedlosti čp. 2 ve Kbelnici, v létě přechodně využívané pro správu hospodářství, které musel dle příkazu z 1. června 1943 vyklidit, připadly rodině Hlaváčově a Řezníčkovi tak zbyla v domě pouze neobývatelná komora. V odvolání proti vystěhování z turnovského bytu uvádí Karel Řezníček ml., že ani do penzionu v Kacanovech čp. 38 nemůže odejít, neboť ten je již delší dobu jako celek pronajat a není v něm tudíž volné místnosti, přičemž objekt ani není zřízen k trvalému bydlení. 15. září 1943 je nicméně jeho žádost zamítnuta s tím, že v penzionu v Kacanovech má dle podnájemní smlouvy vyhrazeny tři místnosti v patře s tím, že v případě války nebo nutné potřeby se tam nastěhuje a má tedy kam jít.⁹⁴

V majetku rodiny Poláškových zůstala většina vily až do konce 50. let. V roce 1949 v přízemí sídlil matriční úřad a letní byt se nacházel v patře. V roce 1955 bylo místním národním

⁹¹ Ibidem.

⁹² Ibidem.

⁹³ KARBAN, František. *Kronika obce Hrubé Skály II*. Doubravice 1940, s. 258.

⁹⁴ SOKA Semily, Okresní soud Turnov (1910) 1850 – 1949 (1950), NAD 425, pomůcka 798, Exekuce (mj. 289 – Karel Řezníček, Turnov II/181), inv. č. 1133, sign. E, karton 255.

výborem zabráno i patro a Poláškovým zůstalo pouze podkroví. A konečně v roce 1959 přišla rodina bez náhrady i o podkroví, a to navzdory své oblibě u obyvatel obce.⁹⁵ MNV zabral celou budovu a pro jeho potřeby sloužila až do roku 1992, kdy byla v rámci restitucí vrácena potomkům původních majitelů. V roce 1964 pak byl dům pro své architektonické kvality zapsán do Ústředního seznamu kulturních památek pod rejstříkovým číslem 24145/6-2553.

Plánová dokumentace se dochovala z části v pozůstalosti Jana Vejrycha uložené v NTM a z části v archivu obce Hrubá Skála. K větším stavebním zásahům došlo kromě zmíněného jídelního výtahu až po té, co se vila stala sídlem MNV. Ty však s ohledem na aktuální stav objektu byly stále relativně malé a týkaly se zřejmě zejména adaptací provozních místností (prádelna, kuchyně, koupelny) k novým účelům. Projektanti stavebních zásahů se tudíž snažili, vzhledem k památkové ochraně v rámci tehdejších možností, ctít původní charakter domu. Protože se jedná o „*záchranu hodnotného objektu I. kategorie, nelze hovořit o ekonomické efektivnosti*“, konstatuje technická zpráva.⁹⁶

Stav domu byl v průběhu 60. let označen jako dobrý s poukazem, že pouze park vyžaduje úpravy a udržování. V listopadu 1964 byl ze strany místního národního výboru vznesen dotaz na opravu zasklení oken, načež odpověď Krajské památkové správy výbor informovala, že tyto opravy provádí Krajské zařízení pro obnovu památek v Náchodě, či Ústředí uměleckých řemesel v Praze. K opravě však nakonec nedošlo. Z roku 1969 pochází dotaz na vhodný konzervační prostředek na konzervaci dřevěných prvků, přičemž KPS v Pardubicích byl doporučen insekticidní a fungicidní prostředek Meryl na bázi chlorovaných uhlovodíků (DDT) a chlorovaných fenolů.⁹⁷

Nutnost větších oprav vnějšího pláště, zejm. střechy, se stává aktuální v roce 1974, kdy bylo za tímto účelem svoláno jednání mezi MNV Hrubá Skála a KPS Pardubice. Výsledkem byl návrh vyměnit dožilou střešní krytinu za novou z identického materiálu, tj. břidlice. Pokud by ji nebylo možné zajistit, KPS preferoval tmavošedý nebo černý eternit s použitím půlených šablon, aby krytina odpovídala původnímu vzhledu střechy. V případě lokálních oprav fasády pak byla navržena štuková omítka v odstínu přírodního písku.⁹⁸ Na dané podmínky reagovala MNV Hrubá Skála zprávou, že v případě věže by bylo vhodnější na střechu použít měděný plech, neboť skládaná krytina na takto exponovaném místě velmi trpí a odpadávajícími

⁹⁵ Ústní sdělení bývalého starosty obce a kronikáře Miroslava Brixeho.

⁹⁶ Archiv obce Hrubá Skála, složka domu čp. 37.

⁹⁷ Archiv NPÚ, ÚOP v Liberci, složka KP r. č. 24145/6-2553.

⁹⁸ Archiv NPÚ, ÚOP v Liberci, složka KP r. č. 24145/6-2553.

šablonami je poškozována níže položená střecha budovy. Návrh byl následně ze strany KPS akceptován. V prosinci 1981 bylo Okresním národním výborem v Semilech svoláno řízení za účelem sjednocení postupu prací na opravě vily. V průběhu místního šetření bylo konstatováno, že střecha je v havarijním stavu a je tedy třeba urychleně přistoupit k opravě. Jako nová krytina byl nakonec zvolen měděný plech s poukazem, že nová kvalitní břidlice i černý eternit, který se MNV snažil zajistit, jsou těžko k sehnání. S tím nakonec souhlasilo i Krajské středisko státní památkové péče a ochrany přírody, které zároveň upozornilo, že je žádoucí dokumentaci zaslat k posouzení na SÚRPMO Praha, případně na pobočky v Hradci Králové či Pardubicích a v případě rozvodů nové elektroinstalace na nutnost brát v úvahu původní výmalbu stropů a stěn. Ze všech zamýšlených prací nicméně došlo pouze k výměně krytiny v roce 1985, provedené JZD Sedmihorky.

Další jednání proběhlo v roce 1986, zejména v souvislosti s potřebou nových rozvodů a vytápění akumulacími kamny, přičemž zpracováním projektu byl pověřen doc. akad. arch. Bohuslav Vrabec z Architektonické služby Praha. Druhá etapa, k níž byla zpracována studie, pak počítala s rekonstrukcí interiérů včetně výmalby a se sadovými úpravami. Projektu byla věnována značná pozornost s poukazem na skutečnost, že vila ve své architektuře slučuje „*prvky dožívající novorenesance s motivy národní lidové architektury. Stavba je tak bezprostředním ohlasem národopisné výstavby a předznamenává vlnu dalších architektur s lidovými prvky, tak skvěle koncipovaných v prvních dvou desetiletích 20. století arch. D. Jurkovičem.*“ Zpracovatel vyjádření, Ing. arch. Ladislav Svoboda zároveň podotýká, že „*stavba vysoko překračuje hodnotu podobných Vejrychových realizací z tohoto období, zejména bohatstvím vnitřního vybavení a zařízení, navíc téměř v úplnosti dochovaným.*“⁹⁹

V zahradě měla být v rámci druhé etapy osazena centrální plastika před vstupem, na místě užitkové zahrady se plánovalo parkoviště pro svatebčany a u obnoveného jezírka kašna.¹⁰⁰ Autora obou uměleckých děl neznáme, zmiňován je pouze Otto Patera v souvislosti s výtvarnými díly v kovu – dvěma bronzovými deskami s nápisem „*Místní národní výbor*“ a státním znakem, umístěnými na vile a vstupní bráně.¹⁰¹ Primárním cílem bylo nicméně zajistit vytápění všech místností, k čemuž byly využity čtyři rekonstruovaná historická kachlová kamna a nová keramická elektrická kamna Ideal z Vamberku. Dále se jednalo o tepelné izolaci stěn a

⁹⁹ Ibidem.

¹⁰⁰ Archiv obce Hrubá Skála, složka domu čp. 37.

¹⁰¹ Archiv NPÚ, ÚOP v Liberci, složka KP r. č. 24145/6-2553.

stropů vláknocementovými deskami Lignopor, zřízení tří toalet, sprchy, nových rozvodů vody, elektroinstalace a také renovace maleb v interiérech s předpokládaným provedením v letech 1987–89. Protože Bohuslav Vrabec v průběhu projekčních prací zemřel, byla dopracováním zredukovaného projektu v roce 1987 pověřena jeho dcera akad. arch. Ivana Kiszová, rovněž z Architektonické služby Praha.¹⁰² K projektu se vyjadřovala i komise podniku ČFVU Dílo ve složení akad. sochař V. Kolomazník, akad. malíř J. Lauda a akad. malíř D. Halata, která konstatovala že, „*objekt spadá do kategorie památek reprezentující údobí t. zv. „svérázu“ a „památka je velmi hodnotná jak po stavební tak i po výtvarné stránce.*“¹⁰³ Proto požadovala, aby projektovaná oprava pod dohledem Krajského střediska státní památkové péče v Pardubicích byla po odborné stránce co nejlépe zajištěna a aby restaurátorské a konzervátorské práce byly zadány kvalitním odborníkům. Došlo také ke změně funkčního využití jednotlivých prostor. V suterénu se vedle šaten nacházela klubovna SSM, štáb CO, zájmově sportovní místnost a archiv MNV. Přízemí zaujímal kancelář předsedy MNV, zasedací místnost, matrika, kancelář tajemníka a knihovna. Patro zabírala obřadní síň s příruční místností pro oddávajícího a místnosti k občasnému využití např. pro OÚNZ - poradna pro matky s čekárnou. Po roce 1989 byla vila navrácena v rámci restitucí potomkům bývalých majitelů a v roce 1998 mecenáš Bohuslav Horáček, rodák z Radvánovic, věnoval obci sumu 420 000 korun, za kterou byl dům odkoupen a od té doby slouží opět jako sídlo obecního úřadu.¹⁰⁴

K obnově výmaleb došlo až na základě rozhodnutí referátu kultury OÚ Semily v roce 1999. Ve stejném roce se plánovala i rehabilitace zahrady, spočívající ve vyčištění porostů od náletů, vyčištění potoku a jezírka, obnově bývalého ovocného sadu, zpřístupnění a kultivace některých partií parku, zejména vodojemu s vyhlídkou, včetně obnovy koupadla. V roce 2003 došlo k restaurování vitrají restaurátorem Tomášem Hokešem. Z roku 2009 pak pochází žádost na udržovací práce domu i vodojemu s vyhlídkou, které byly realizovány jen částečně, a tři roky na to proběhla oprava oplocení zahrady. Posledním významnějším zásahem tak bylo až restaurování stříšky nad hlavním vstupem v roce 2014.

¹⁰² Archiv obce Hrubá Skála, složka domu čp. 37.

¹⁰³ Ibidem.

¹⁰⁴ Ibidem.

III. PRAMENY A LITERATURA

Prameny:

Archiv analogové fotografie NPÚ ÚOP v Liberci.

Archiv NPÚ, ÚOP v Liberci, složka KP r. č. 24145/6-2553.

Archiv obce Hrubá Skála, složka domu čp. 37.

BUBÁK, Josef. *Vzpomínky na mé čtvrtstoleté působení u ředitelství panství Hrubá Skála náležejícího vlastnický Aehrenthalům (strojopis)*. Jablonec nad Nisou, 1980.

Evidenční listy nemovité kulturní památky 2553, archiv NPÚ ÚOP v Liberci.

KARBAN, František. *Kronika obce Hrubé Skály I*. Doubravice 1931.

KARBAN, František. *Kronika obce Hrubé Skály II*. Doubravice 1940.

Muzeum Českého ráje v Turnově, Sbírka fotografií Petra Matouška.

Národní muzeum - Náprstkovo muzeum, Sbírka fotografií Josefa Kořenského.

Národní technické muzeum, Archiv architektury a stavitelství, fond 57 Vlasák, fond 62 Vejrych.

Schloss Gross-Skal im Bunzlauer Kreise, aufgenommen und gemahlt von Joann Venuto 1822. ÖNB inv. č. Z208025303.

SOA Litoměřice, pobočka Děčín, Fond Vs Hrubá Skála.

SOka Semily, Archiv obce Hrubá Skála 1850 – 1945 (1951), JAF 116, pomůcka 540, sign. 04-180.

SOka Semily, Okresní soud Lomnice nad Popelkou (1812) 1850 – 1949 (1954), NAD 422, pomůcka 788.

SOka Semily, Okresní soud Turnov (1910) 1850 – 1949 (1950), NAD 425, pomůcka 798.

Dobová periodika a tisk:

ADAM, Rudolf. Sychrovská zahrada. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu* 1926-27, roč. V, č. 4-5, s. 204-206.

Feuilleton. *Národní listy* 1. 8. 1901, s. 1.

LHOTA, Jan. Rodinný dům pana Zikmunda Kozelky, okresního tajemníka v Chlumci n. C. *Technický obzor* 1894, roč. II, č. 23, s. 191-192.

LHOTA, Jan. Okresní dům v Novém Bydžově. *Technický obzor* 1898, roč. VI, č. 25, s. 221-223.

LHOTA, Jan. Rodinný dům pro dvě rodiny pana Karla Řezníčka v Žantově pod Hrubou Skálou. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 1, s. 1-3.

LHOTA, Jan. Náčrtek rodinného domu pana Josefa Vosáhla, továrníka v Dašicích. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 10, s. 91-92.

LHOTA, Jan. Rodinný dům p. Josefa Vosáhla, továrníka v Dašicích. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 22, s. 203-205.

Listy pojizerské 5. 7. 1914, s. 3.

Pivovar Hruboskalský. *Hlasy Pojizerské* 1903, roč. XVIII, č. 13, s. 3.

ŘEZNÍČEK, Karel. Trosky, jich význam a krása. *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu* 1925-26, roč. IV, č. 4-5, s. 87-91.

Sborník Musejního spolku v Jičíně 1936, roč. II, č. 1, s. 6.

SCHMORANZ, Gustav. František Schmoranz. In KARÁSEK, J., ed. *Sborník Čechů dolnorakouských. 1895*. Ve Vídni: Národopisný odbor dolnorakouský, 1895, s. 99-103.

Trojice vynikajících turnovských architektů. *Stráž severu* 21. 9. 1947, s. 7.

Turnov a jeho okolí. *Světobzor* 1887, roč. XXI, č. 31, s. 481-487.

VEJRYCH, Jan. Budova obchodního spolku „Merkur“ na nároží Mikulášské třídy a Jáchymovy ulice v Praze. *Architektonický obzor* 1905, roč. IV, č. 6, s. 24.

VEJRYCH, Jan. Přestavba zámku Holovousy. *Architektonický obzor* 1910, roč. IX, č. 9, s. 37-39.

VEJRYCH, Jan. Přestavba zámku Holovousy. *Architektonický obzor* 1910, roč. IX, č. 10, s. 42, tab. 41-45.

Villa. Architekt Johann Vejrych. *Der Architekt* 1900, roč. VI, tab. 60.

Villa pana K. Řezníčka v Žantově u Hrubé Skály. *Architektonický obzor* 1903, roč. II, č. 5, s. 18-19, tab. 23.

Z cesty kolem světa. *Hlasy Pojizerské* 1893, roč. VIII, č. 20, s. 1-2.

Z cesty kolem světa. *Jičínský obzor* 1893, roč. XIV, č. 20, s. 1-3.

Za Karlem Řezníčkem sen., sládkem na Hrubé Skále. *Hlasy Pojizerské* 1914, roč. XXIX, č. 14, s. 4-5.

Za Karlem Řezníčkem sen., sládkem na Hrubé Skále. *Národní listy* 21. 7. 1914, s. 3.

Zemřel učenec a lidumil. *Radostná studánka. Vlastivědný sborník okresu turnovského* 1941-42, roč. III, č. 1, s. 15.

Zpráva z cesty kolem světa. *Krakonoš* 1893, roč. XV, č. 29, s. 2.

Literatura:

BABÍK, Michal a COGAN, Miroslav. *Turnovsko*. Praha: Paseka, 2007.

BALŠÁNEK, Antonín. *Štíty a motivy attikové v české renesanci: srovnávací studie architektonická*. 2., nezm. vyd. Praha: Česká matice technická, 1929.

ČIŽMÁŘ, Zeno. *RAKO 130 let: RAKO historie od založení 1883 do současnosti = History of RAKO from 1883 till now this*. Plzeň: Lasselsberger, 2013. ISBN 978-80-270-1361-6.

DVOŘÁK, Antonín, VONDRÁČEK, Jiří. *Jablka*. Praha: SZN, 1969.

HEBER, Franz Alexander. *Die Burg Groß-Skal in Böhmen*. Prag: C. W. Medau & Co., 1844.

HENDRYCH, Jan. *Tvorba krajiny a zahrad: historické zahrady, parky a krajina jako významné prvky kulturní krajiny: jejich proměny, hodnoty, význam a ochrana*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2005. ISBN 80-01-03163-2.

HERBST, Josef, ed., ZAKOUŘIL, Karel, ed. a ZLÁMAL, Vladislav, ed. *Turnov město a jeho kraj*. Brno: Národohospodářská propagace Čech a Moravy, 1941.

HEROUT, Jaroslav. *Staletí kolem nás: přehled stavebních slohů*. Praha: Paseka, 2002.

HORÁČEK, Martin. Architekt Jan Vejrych ve Slaném, reformovaná česká renesance a velké stavby na malém českém městě. In KONEČNÝ, Lubomír, ROLLOVÁ, Anna, ŠVÁCHA, Rostislav, ed. *Od kabaly k Titaniku: Deset studií nejen z dějin umění*. Praha: Artefactum, 2014. s. 69-101.

CHODÚROVÁ, Marie. *Konverze areálu bývalého pivovaru Hrubá Skála*. Diplomová práce na Ústavu památkové péče FA ČVUT, Praha 2017.

JANÁL, Jiří et al. *Formální vodní prvky v památkách zahradního umění*. Praha: Národní památkový ústav, 2016. Odborné a metodické publikace; svazek 87. ISBN 978-80-7480-073-3.

KAFKA, Josef. *Hlavní katalog a průvodce Národopisné výstavy československé v Praze 1895*. Tiskem Edv. Beauforta v Praze: Nákladem Výkonného výboru, 1895.

KOCH, Wilfried. *Evropská architektura: encyklopedie evropské architektury od antiky po současnost*. Praha: Euromedia Group - Knižní klub, 2012.

KOŘENSKÝ, Josef. *Cesta kolem světa 1893-94. Díl I, Atlantický oceán, Amerika, Tichý oceán, Ostrovy Havajské, Žaponsko*. V Praze: J. Otto, 1896.

KOŘENSKÝ, Josef. *Cesta kolem světa 1893-94. Díl II, Čína, Malajské souostroví, Cejlon, Indie, Rudé moře, Egypt*. V Praze: J. Otto, 1897.

KOTYŠKA, Václav. *Úplný místopisný slovník Království Českého*. Praha: Bursík & Kohout, 1895, s. 1678.

KOUKALOVÁ, Šárka. Karta „Villa“ Antonína Reinwarta obsažená ve výstupu *Plošného průzkumu, zhodnocení a dokumentace architektonického kulturního dědictví 19. a 20. století* za rok 2005, uloženo v evidenčních sbírkách NPÚ ÚOP středních Čech.

KOUKALOVÁ, Šárka. *Moderní architektura města Černošic*. Diplomová práce na Vysoké škole uměleckoprůmyslové v Praze. Praha, 2008.

KUDRNÁČ, Václav, ed. *Adresář a popis politického okresu Turnovského*. V Turnově: Nákladem Václava Kudrnáče, 1903.

KUDRNÁČ, Václav. *Adresář a popis politického okresu Turnovského*. V Turnově: Nákladem Václava Kudrnáče, 1922.

KUMPÁN, Josef. *Novodobá zahrada: hlavní zásady při zakládání nebo přeměňování zahrad domácích*. Praha: Československé zahradnické listy, 1920.

KUŤKOVÁ, Tatiana, UHER, Jiří. *Výběr a použití rostlinného sortimentu pro díla zahradní a krajinářské tvorby z období první republiky: certifikovaná metodika*. V Brně: Mendelova univerzita, 2017. ISBN 978-80-7509-508-4.

LAŠTOVIČKOVÁ, Věra. Zwischen Klassik und Romantik: das architektonische Schaffen Bernhard Gruebers. In *Umění* 2013, roč. LXI, č. 2, s. 138-162.

MAREK, David. Cesta kolem světa za 299 + 2 dny. *Muzejní čtvrtletník*. Muzeum Českého ráje v Turnově 2016, roč. XI, č. 2, s. 3.

MAREK, David. *Z Velkého Turnova: podoba města v časech nedávno minulých*. Turnov: Muzeum Českého ráje v Turnově, 2014.

Národopisná Výstava Českoslovanská v Praze 1895. Praha: L. J. Čech, 1895.

NOVÁK, Pavel et al. *Zahrady a parky hraběcího rodu Chotků: kritický katalog výstavy*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2017. ISBN 978-80-86874-92-0.

NOVÁKOVÁ, Teréza, PROUSEK, Jan. Pod českou střechou. *Kalendář paní a dívek českých na rok 1889*. V Praze: Tisk a náklad F. B. Batovce 1888, s. 22-39.

OTTOMANSKÁ, Stanislava, STEINOVÁ, Šárka, ZÁMEČNÍK, Roman. *Po stopách českých prvorepublikových zahradních architektů: kritický katalog*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2017. ISBN 978-80-86874-85-2.

Památník Sokola Jičínského na oslavu dne 28. června roku 1896: kdy byla svému účelu odevzdána tělocvična "Dům Palackého" za sletu Župy Krkonošské. V Jičíně: Sokol Jičínský, 1896.

PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena et al. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-7277-279-1.

PAVLAČKA, Radek. *Studie obnovy památky zahradního umění - ideová fáze projektové přípravy*. Praha: Národní památkový ústav, 2017. Odborné a metodické publikace; svazek 93. ISBN 978-80-7480-101-3.

PILUŠOVÁ, Barbora. Kobercový záhon na přelomu 19. a 20. století. In BAROŠOVÁ, Ivana et al. *Zahradní architektura první poloviny 20. století: sborník*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2017. ISBN 978-80-86874-86-9. s. 112-127

PROUSEK, Jan. *Dřevěné stavby starobyle roubené a lidový nábytek v severovýchodních Čechách*. V Praze: F. Šimáček, 1895.

ŘEZNÍČEK, Karel. *Druhá část Hruboskalska "Kacanovsko": okružní cesta z Kacanov u Turnova skalním hradem Kozlovem [Chlumem]*. Turnov: Karel Řezníček, 1925.

ŘEZNÍČEK, Karel. *Kacanovsko a jeho turistický význam v Českém Ráji*. Turnov: K. Řezníček, 1939.

ŘEZNÍČEK, Karel. *Systematické značení cest v turistických pásmech bohatých na přírodní zjevy a zajímavosti: vzor Český Ráj*. Turnov: Župa Český Ráj K. Č. S. T., 1925.

SCHEYBAL, Josef Václav. Národopisné dílo Jana Prouska. K stému výročí jeho narození 12. II. 1857. – 2. VII. 1914. In *Český lid* 1957, roč. XLIV, č. 4, s. 157-164.

SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze království Českého. Díl desátý, [Boleslavsko]*. Praha: Tiskem a nákladem Františka Šimáčka, 1895.

STEINOVÁ, Šárka a kol. *Zahradní umění první Československé republiky a její zahradníci*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2017. ISBN 978-80-86874-79-1.

ŠANTRŮČKOVÁ, Markéta. *Krajinářská tvorba Jana Rudolfa Černína: vznik a vývoj parků v Krásném Dvoře, Jemčině, Petrohradě a Chudenicích*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2397-9.

ŠIMÁK, Josef Vítězslav. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XXXII, Politický okres Turnovský*. V Praze: Nákladem Archaeologické kommisie při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1909.

ŠIMEK, Pavel, ZÁMEČNÍK, Roman. *Památková obnova vilových zahrad založených v meziválečném období*. Brno: Národní památkový ústav ve spolupráci s Metodickým centrem

moderní architektury v Brně, 2015. Odborné a metodické publikace; svazek 64. ISBN 978-80-7480-038-2.

ŠKABRADA, Jiří. *Konstrukce historických staveb*. Praha: Argo, 2003. ISBN 80-7203-548-7.

ŠKABRADA, Jiří. *Lidové stavby: architektura českého venkova*. Praha: Argo, 1999.

ŠTERNOVÁ, Petra. Karta Řezníčkova vila čp. 37 obsažená ve výstupu *Plošného průzkumu, zhodnocení a dokumentace architektonického kulturního dědictví 19. a 20. století* za rok 2011, uloženo v evidenčních sbírkách NPÚ ÚOP v Liberci.

TODOROVÁ, Jiřina, CHOVANEČEK, Jan. *Kolem světa: sbírka fotografií z cest Josefa Kořenského v Náprstkově muzeu asijských, afrických a amerických kultur*. Praha: Národní muzeum, 2011. ISBN 978-80-7036-300-3.

TODOROVÁ, Jiřina. Pozůstalost Josefa Kořenského v knihovně Náprstkovy muzea. In KRUŠINSKÝ, Rostislav, ed. *Problematika historických a vzácných knižních fondů 2010: sborník z 19. odborné konference, Olomouc, 20. -21. října 2010*. V Olomouci: Vědecká knihovna, 2011, s. 13-14.

UHLÍK, Jan. *Architekt Jan Vejrych a jeho tvorba*. Diplomová práce na Filozofické fakultě Karlovy univerzity. Praha, 2014.

UHLÍK, Jan. Jan Vejrych (1856–1926). Život a dílo architekta z Horní Branné u Jilemnice. In *Fontes Nissae* 2016, roč. XVII, č. 1, s. 18–37.

VÁLKA, Miroslav. Lidový dům a jeho role při formování národní identity. In *Odkaz Národopisné výstavy československé 1895 v oblasti etnografie, muzejnictví a památkové péče / Národní zemědělské muzeum*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2015. *Prameny a studie*, 56, s. 147-158.

VAŘEKA, Josef, FROLEC, Václav. *Lidová architektura: encyklopedie*. Praha: Grada, 2007.

VLK, Václav. *Kachlová kamna: vytápění chat, chalup a venkovských domků*. Praha: Grada, 2002. *Profi & hobby*; 85. ISBN 80-247-0308-4.

VYBÍRAL, Jindřich. *Česká architektura na prahu moderní doby: devatenáct esejů o devatenáctém století*. Praha: Argo, 2002.

WIEHL, Antonín. *Česká chalupa na Zemské jubilejní výstavě*. V Praze A. Wiehl, 1891.

ZÁMEČNÍK, Roman, ŠIMEK, Pavel. *Metodika pro obnovu vilové zahrady první republiky*. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017. ISBN 978-80-7509-491-9.

ZÁMEČNÍK, Roman. *Vilové zahrady Otokara Fierlingera*. Kroměříž: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Kroměříži, 2016. ISBN 978-80-87231-40-1.

ŽÁKAVEC, František. *Dílo Dušana Jurkoviče: kus dějin československé architektury*. Praha: Vesmír, 1929.

Elektronické zdroje:

Mapa Hrubá Skála, původně Gross Skall. 1843. *Císařské povinné otisky stabilního katastru 1 : 2880 – Čechy*. Praha: Ústřední archiv zeměměřictví a katastru [online]. Dostupný z WWW: https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/omc/omc_pom/omc_wms_01.html?mapfile=2394_02&image_dir=2394&maxextent=0,-6878,8406,0

Letecký snímek Hrubá Skála. *Letecký měřický snímek LMSA08.1938.TURN29.05106 a LMSA08.1946.SOBO20.02243*. Praha: Ústřední archiv zeměměřictví a katastru [online]. Dostupný z WWW: <http://lms.cuzk.cz/lms/>

Pamětní kniha obce Karlovice [online]. Dostupný z WWW: <http://www.karlovice-sedmihorky.cz/O%20obci/Kronika/cela%20kronika.htm>

TODOROVÁ, Jiřina. *Tichý společník Karel Řezníček (1845 - 1914)* [online]. Dostupný z WWW: <https://plus.rozhlas.cz/tichy-spolecnik-karel-reznicek-1845-1914-6648297>

Výstava o historii vodovodního systému na Státním zámku Sychrov [online]. Dostupný z WWW: <http://previous.npu.cz/pro-odborniky/news/archiv-zprav/news/7519-vystava-o-historii-vodovodniho-systemu-na-statnim-zamku-sychrov/>

IV. POPIS OBJEKTU

1. Urbanistická situace

Rozsáhlé skalní město Hruboskalské vrchoviny, chráněné coby přírodní rezervace, spolu s dominantou zámku Hrubá Skála a hradu Valdštejn, určují podobu krajiny v dálkových pohledech od silnice E442 mezi Turnovem a Jičínem. V rovinatějším terénu pod tektonickou krou vrchoviny zaujímá v dálkových pohledech význačnou polohu sledovaná Řezníčkova vila. Vznikla pragmaticky v blízkosti hruboskalského pivovaru, který měl její objednavatel v podnájmu. Stojí v jihovýchodní části rozsáhlé zahrady, a to na půdorysu nepravidelného kříže. Historická zástavba obce byla v blízkosti vily minimální, navíc rurálního, přízemního typu. O to výrazněji mohla nově postavená vila působit coby reprezentativní stavba sebevědomého majitele na vyvýšeném, nezastíněném a z širokého okolí dobře viditelném místě. Kamenná zástavba se dle mapy stabilního katastru v oblasti tzv. Podzámčí či Podskály omezovala na v základu renesanční pivovar a protilehlý hospodářský statek čp. 12, náležící taktéž k pivovaru.

2. Zahrada

V krajinářsky upravené zahradě Řezníčkovy vily se prolíná atmosféra uzavřené vilové zahrady se silným vlivem okolního přírodního prostředí. Zahrada plynule navazuje na blízké pohledové veduty, zemědělskou i lesní krajinu a přirozeně s nimi komunikuje.

Vhodně zvolené místo se zajímavě členitým terénem v samotné zahradě i jejím okolí pravděpodobně Karel Řezníček pečlivě vybíral a společně s architektem Vejrychem umně zužitkoval. O záměru využít dálkové pohledy z ochozu vyhlídkové věže můžeme číst v Technickém obzoru z roku 1900: *„Jedním z hlavních motivů malebného vnějšku jest věž nad schodišťovým risalitem s dřevěným ochozem, které stavebník výslovně si přál, aby odtud měl dobrou vyhlídku na blízké hradní rozvaliny Trosky a na vrch Kozákův, známý svými drahokamy.“* A autor textu pokračuje dále: *„Posléze přírodní scenerie, přivoděná rozsáhlou zahradou kolem budovy, dumným pozadím lesním na straně severní a západní a majestátně na severozápadě vypínajícím se zámkem hruboskalským, doplňuje harmonický dojem.“*¹⁰⁵

Historické prameny

Vzhledem k tomu, že se pravděpodobně nedochovaly žádné historické plány zahrady, lze princip jejího uspořádání usuzovat z leteckých snímků a map, z historických pohlednic

¹⁰⁵ LHOTA, Jan. Rodinný dům pro dvě rodiny pana Karla Řezníčka v Žantově pod Hrubou Skálou. *Technický obzor* 1900, roč. VIII, č. 1, s. 2.

z období vzniku vily a ústního popisu žijících pamětníků. Na leteckém snímku z roku 1938 vidíme tvarování cestní sítě v nástupním prostoru a tvar cesty k vodojemu, oplocení zahrady, ovocný sad v severozápadní části pozemku, solitérní stromy, skupiny dřevin či tenisový kurt s linií stromů. Na leteckém snímku z roku 1946 je navíc patrné členění kuchyňské zahrady v severovýchodní části zahrady. Podobu nástupního prostoru i celek zahrady můžeme sledovat na kolorovaných fotografiích a pohlednicích z doby krátce po dostavbě. Zvláště podrobný je světlotisk z roku 1902, který zobrazuje vstupní průčelí vily. Detail plánované úpravy před východním a jižním průčelím vily je zachycen na výkresu arch. Vejrycha (1899), nemusel však být v této přesné podobě realizován. Například příliš neodpovídá nákres rovinného parteru před jižním průčelím, ve skutečnosti je zde terén svažitéjší. Doloženy jsou také fotografie z mladšího období 70. a 80. let 20. století, na kterých je zahrada již značně zpustlá a zarostlá nálety, díky těmto snímkům lze identifikovat použitý sortiment dřevin, který je dnes již odstraněn. Poznání dobového sortimentu dřevin usnadnil nálezy *Výkazu potřebných stromů a keřů pro Řezníčkovu vilu ze zahradnictví V. Mašek v Turnově*.¹⁰⁶ K práci byla dále využita literatura a metodiky, zaměřené na uchování hodnot vilové zahradně architektonické tvorby první poloviny 20. století.

Popis zahrady

V plošně poměrně rozsáhlé zahradě převažuje krajinářské pojetí. Kompozice s formálním členěním zahrady je použita pouze v nejbližším okolí vily, čímž byla zajištěna provázanost domu se zahradou. Funkční rozvrh okolí domu odpovídal reprezentativní části v nástupním prostoru s květinovým parterem a výsadbou okrasných keřů, dále společensko - rekreační části s vyhlídkou z vodojemu s připojenou kašnou a části hospodářské s ovocným sadem a kuchyňskými záhony pro pěstování zeleniny. Krajinářské pojetí vnímáme ve volném stylu vedení cestní sítě, užití travnatých ploch i způsobu výsadby dřevin do rozvolněných i zapojených skupin a solitér.

Terén

Přirozeně svažitý reliéf směrem k jihu hraje v utváření sadovnické kompozice zahrady důležitou roli. Lze se domnívat, že terén nebyl výrazně upravován či uměle tvarován. V krajinářsky pojatých částech zahrady bylo cílem terén pouze malebně domodelovat, jak dokládají také drobné kamenné stupně dochované na několika místech, usnadňující chůzi svahem a pravděpodobně směřující k původním odpočinkovým plochám.

¹⁰⁶ Archiv obce Hrubá Skála, složka domu čp. 37.

Oplocení a zahradní vstupy

Technickým prvkem, který vymezoval zahradu vůči jejímu okolí, byla vstupní brána a bohatě výtvarně provedené oplocení podél jižní strany pozemku. Vstupní brána je volnou kopií brány Dlaskova statku v Dolánkách u Turnova. V návrhu oplocení architekt Vejrych uplatňuje zděné pilíře s hlavicemi a vyřezávanou dřevěnou výplní na kamenné podezdívce. Mezi jednotlivými pilíři byla zavěšena dřevěná pole. V ostatních částech zahrady je oplocení jednodušší, opět zděné pilíře s železnými hroty – po odstraněných kamenných hlavicích. Mezi jednotlivými pilíři jsou zavěšena dřevěná pole v jednodušším tvaru. Použitým materiálem je místní pískovec a modřínové dřevo.

Cestní síť

Cesty a pěšiny propojující odlišné části zahrady plnily estetickou i provozní funkci. Do tvarování cestní sítě se promítlo dobově typické prolínání formálního a krajinářského stylu. Formálně pojedený parter doplňují obvykle pravidelné cesty s tvarováním vázaným na architekturu budovy. Zde bylo užito obloukové vedení pěšího okruhu, který kopíruje tvar jednotlivých rizalitů vily. Ostatní části zahrady jsou propojeny systémem organicky vedených cest a pěšin. „Cesty byly budovány nejčastěji jako tzv. cesty s nestmeleným povrchem – mlatové a šterkové (šterkované), dlážděné (mozaikové) a šlapákové.“¹⁰⁷

Krajinářská úprava

Termín krajinářský park definuje literatura jako „areál komponovaný volným nepravidelným způsobem, respektujícím nebo napodobujícím přirozenou krajinu, sledujícím malebné stránky krajiny malířským pohledem“.¹⁰⁸ V 19. století se v Čechách projevoval především vliv knížete Hermanna von Pücklera, světoběžníka, spisovatele a zahradního architekta. Jeho žák a obdivovatel Eduard Petzold zakládal velké krajinářské parky v oblasti Hradce Králové, Mladé Boleslavi a Liberce.¹⁰⁹ Jednou z Pücklerových krajinářských zásad převzatých a uplatněných v zahradě Karla Řezníčka je „otevřenost k vnějšku“. Pückler uvádí, že: „je zřejmé, že každý zajímavý prvek ve vzdálené krajině by měl být v parku obsažen, daleké pohledy ležící za hranicemi parku dávají tak pocit neměřitelné rozlohy.“¹¹⁰ Pěší okruhy zahrady doprovázely

¹⁰⁷ STEINOVÁ, Šárka a kol. *Zahradní umění první Československé republiky a její zahradníci*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2017, s. 295.

¹⁰⁸ PACÁKOVÁ-HOŠŤÁLKOVÁ, Božena et al. *Zahrady a parky v Čechách, na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri, 2004, s. 464.

¹⁰⁹ HENDRYCH, Jan. *Tvorba krajiny a zahrad: historické zahrady, parky a krajina jako významné prvky kulturní krajiny: jejich proměny, hodnoty, význam a ochrana*. Praha: Vydavatelství ČVUT, 2005, s. 147.

¹¹⁰ Ibidem, s. 144.

skupiny i solitéry dobově oblíbených stromů. V travnatých paloucích se objevují i skupiny jehličnanů, módní jsou skupiny douglasek a smrků ztepilých, z kterých byla v zahradě vytvořena zmíněná zádumčivá zákoutí z tmavých dřevin na severní a západní straně.

Dalším fenoménem krajinářských úprav jsou drobné stavby a jejich postavení v celkové kompozici. Daný princip je naplněn umístěním vodojemu s vyhlídkou na vyvýšeném místě v osově vazbě na vilu. Komponován jako protiváha k obytné budově uzavírá perspektivu zahrady. Vodní prvek ve formě kašny se stříkající vodou z chrliče patří k nepostradatelným výrazovým prostředkům kompozice. O výjimečnosti propojení provozní funkce vodojemu s okrasnou funkcí kašny a vyhlídky svědčí patrné vazby na přímé vzory v zahraničí, jimiž se mohl Karel Řezníček inspirovat během svých cest. Princip vodojemu propojeného s vyhlídkou a kašnou je obvykle používán k závlahám v zahradách jižních zemí.

Vedle rozlehlejší krajinářské části byl v zahradě též malý rovinný parter přiléhající k vile, jehož tvarování bylo odrazem tehdejších módních dekorativních stylů. Parter u vily Karla Řezníčka byl travnatý, oživen kruhovým květinovým záhonem a doplněn malou fontánou v blízkosti jezírka (podle slov pamětníků). „*Kobercový záhon vnějšího tvaru kruhového patřil ve vybraném časovém období k jednomu z nejpoužívanějších tvarů nejen ve veřejné, ale i soukromé zeleni.*“

¹¹¹ Záhony na parteru nazývaném květnice byly vysazovány podle předloh publikovaných ve vzornících nebo podle individuálních autorských návrhů. Záhon sestával ze stromkových růží, letniček i trvalek, nástupní prostor sloužil k výsadbě dendrologicky zajímavých a exotických skupin keřů, například zakrslých jehličnanů a předsazené skupiny barevně kvetoucích keřů s převahou magnolií. Výsadba nižších dřevin v blízkosti domu zajišťovala přirozené osvětlení domu, vzdušnost a otevřenost parteru i dominantní vyznění samotné architektury. Zároveň umožňovala výhledy do širokého okolí. Daný princip dokládá kolorovaná pohlednice s pohledem na vstupní průčelí vily s otevřeným průhledem na hruboskalský zámek.

Dřeviny a jejich použití

Dřeviny lze pro jejich vzrůstnost a dlouhověkost považovat za nejvýznamnější skladební prvky kompozice. Bohatost používaného sortimentu okrasných dřevin v mnohém převyšovala jejich současnou produkci. Rozmanitost a různorodost druhů čerpá z introdukčních a pěstitelských úspěchů 19. a počátku 20. století. Dendrologické společnosti, školky a arboreta vysazovaly u nás dosud nepěstované druhy původem z Dálného východu, ze Sibiře, pohoří střední Asie a

¹¹¹ PILUŠOVÁ, Barbora. Kobercový záhon na přelomu 19. a 20. století. In BAROŠOVÁ, Ivana et al. *Zahradní architektura první poloviny 20. století: sborník*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2017, s. 112.

severní Ameriky i z Balkánu a snažily se uplatňovat a aklimatizovat nové, u nás dosud nepěstované druhy. Prosazování exotických druhů touto dobou vrcholí, a tak i do soukromých zahrad movitějších vrstev proniká různorodý sortiment rostlin. Vedle bohatší skladby listnatých dřevin jsou více využívány dřeviny jehličnaté a stálezelené různých barevných i tvarových forem.

Druhovská skladba v zahradě Karla Řezníčka byla poměrně bohatá a promyšleně komponovaná. Výběr dřevin ovlivnil charakter místních přírodních podmínek, podstatné bylo využití lokality s množstvím pramenů, které souvisí s výsadbou vlhkomilných dřevin. Dostatek vody k zalévání, zásobování nádrží i vodotrysku dodávaly mocné prameny zajišťující vhodné podmínky pro růst dřevin, trvalek i trávníků. Bohatý a rozmanitý sortiment dřevin jistě souvisí s Řezníčkovou cestou kolem světa i s jeho členstvím v sadařských spolcích a přátelských vztazích se zahradníky. Je doloženo, že během cesty „*všiml si také novot zahradnických a mnohé rozdal k dalšímu pěstění v Čechách, nejvíce od přátel svých, bratří Korbelů z Kalifornie darovaných. Zahradnická firma Mašek v Turnově na příklad vděčí jemu za některé vzácné a u nás málo známé ozdobné květiny, zvláště chrysanthém v různých barvách na jenom keři. Na umění to upozornil japonskými obrázky, na kterých práce šlechtění znázorněna.*“¹¹²

Cenným pramenem poznání alespoň části historického sortimentu rostlin zahrady je *Výkaz potřebných stromů a keřů ku založení sadu u vily velectěného Karla Řezníčka v Doubravici pod Hrubou Skálou*, vypracovaný firmou Vojtěch Mašek v Turově. Vojtěch Mašek byl českým zahradníkem, po vyučení pracoval ve vídeňském Schönbrunnu, dále ve Veltrusech a od roku 1855 také na Sychrově. Později založil vlastní zahradnický závod v Turnově - Maškovu zahradu, přičemž „*nákup nových druhů obstarával ředitel Mašek až v Belgii, v Hamburku, v Roztokách na Baltu, v krásném parku Muskauském aj.*“¹¹³

¹¹² Za Karlem Řezníčkem sen., sládkem na Hrubé Skále. *Hlasy Pojizerské* 1914, roč. XXIX, č. 14, s. 5.

¹¹³ ADAM, Rudolf. Sychrovská zahrada. In *Od Ještěda k Troskám. Vlastivědný sborník českého severu 1926-27*, roč. V, č. 4-5, s. 204.

Výkaz

potřebných stromů a keřů
k založení sadu u vily
volantinské

pana Václava Regnicka,

v Kučeravici,
pod Křížem Kálov,

dle vypracovaného nákredu

šumav. V. Mašek

v Turnově.

C. 1.

100 { 125 kusů dřevin jako: Syringa, Philadelphus,
Ligustrum, Lonicera, Petrea,
Spiraea atd. à H. - 30.

C. 2.

100 kusů dřevin jako předdele à H. - 30.

C. 3.

70 kusů dřevin jako předdele à H. - 30.

C. 4 a 5.

10 kusů Syringa vulgaris, krásné vybrané
dřeviny, světlé šlechtěného,
jednodušší a plně sejměné à H. 1.50.

C. 6.

26 kusů smrků obecných.

30 " Thuja à H. 1. - až 3. -

C. 7.

7 kusů Pinus Strobus (vaimutská) à H. 1.20.

C. 8.

150 kusů karpas jako: Alnus balsamea,
Alnus cephalonica, Tsuga canadensis,
Tsuga Douglasi à H. 1. - až 3. -

C. 9.

1 kus Quercus fastigiata, dub
pyramidální à H. 4. -

C. 10.

1 kus Platanus fastigiata, jilm
šlechtěný, jilmancovitý à H. 1.50.

C. 11, 12, 13, 14, 15.

5 kusů hlubokých pilových dřev à H. 1.20

C. 16, 17, 18, 19.

4 kusy Fagus sylvest. atropurp. světlé
stromečnické listem à H. 1.20 až 3. -

<u>C. 20.</u>		
2 kusy	<i>Salix purca pendula, vrba smutecina</i>	à H. 1.60
<u>C. 21 a 22.</u>		
6 "	<i>Passia arborea, pivoňka švestka</i>	à H. 2. -
<u>C. 23.</u>		
10 "	<i>Lonicera tatarica grandiflora</i>	à H. - .40
<u>C. 24.</u>		
150 "	<i>Rivinus nirnych</i>	à H. - .30
<u>C. 25.</u>		
30 "	<i>Rivinus nirnych</i>	à H. - .30
30 "	<i>divokého vína, na plot, silné</i>	à H. - .60
<u>C. 26.</u>		
30 "	<i>Křovin jako Syringa, biglá atd</i>	à H. - .80
<u>C. 27.</u>		
35 "	<i>Křovin různé</i>	à H. - .50
<u>C. 28.</u>		
3 "	<i>Magnolia o křích, různé, silné</i>	à H. 10. -
<u>C. 29.</u>		
3 "	<i>Oleis Admaniana</i>	à H. 10. -
<u>C. 30.</u>		
Zde nejlepší skleníkové stromy a mnozí byty, záhady, křoviny a alpské skleníkové byliny.		
<u>C. 31.</u>		
25 kusů	<i>Rivinus nirnych</i>	à H. - .50
<u>C. 32, 33, 34.</u>		
3 "	<i>Taxus baccata, tis</i>	à H. 5. - až 10. -
<u>C. 35.</u>		
10 ⁵ "	<i>Pinus různé druhů</i>	à H. 3. -
<u>C. 36, 37, 38.</u>		
3 "	<i>Taxus, pyramidní</i>	à H. 5. - až 10. -
<u>C. 39, 40.</u>		
60 "	<i>Agalea mollis a fruticosa</i>	à H. 1. - až 3. -
<u>C. 41, 42.</u>		
<i>Specie stromů</i>		

Archiválie, která dokládá nákupy rostlin od předních pěstitelů a šlechtitelů, vypovídá o vyspělosti zahradní kultury a kvalitě péče o zahradu. Zároveň ukazuje zájem Karla Řezníčka a jeho zahradníka o získávání novinek a sledování tehdejších zahradních trendů.

Výsadby dřevin v zahradě Karla Řezníčka byly koncipovány jako tvarově kontrastní. Vyhledávány jsou sloupovité kultivary (*Taxus baccata Fastigiata* – tis červený sloupovitý, *Quercus robur Fastigiata* – dub letní pyramidální, *Ulmus Fastigiata* – sloupovitý - jehlancovitý jilm) s převislými dřevinami (*Fraxinus excelsior Pendula* – jasan ztepilý – převislá forma). Pro barevný kontrast jsou využívány sivé jehličnany (*Picea pungens* – smrk pichlavý, *Chamaecyparis pisifera Aurea* – cypřišek hrachonosný žlutolistý) v sestavách s červenolistými kultivary a varietami buků (*Fagus sylvatica Atropurpurea* – buk lesní červenolistý). S Řezníčkovou cestou kolem světa pravděpodobně souvisí dřeviny pocházející z Japonska (*Abies homolepis* – jedle nikkoská, *Chamaecyparis pisifera* – cypřišek hrachonosný, *Thujopsis dolabrata* – zeravinec japonský, jeden z nejdekorativnějších jehličnanů).

V září 2020 byl zpracován dendrologický průzkum zahrady při hruboskalské vile čítající 138 druhů dřevin a několik keřových skupin (viz grafická příloha č. 3 *Situace stávajícího stavu dřevin*). Ve studovaném souboru dřevin je skupina hodnotných stromů z původní výsadby: *Abies homolepis* – jedle nikkoská, *Abies nordmanniana* – jedle kavkazská, *Quercus robur Fastigiata* – dub letní pyramidální, *Fagus sylvatica Atropurpurea* – červenolistý buk, několik vzrostlých *Picea abies* – smrků ztepilých, *Chamaecyparis pisifera* – cypřišek hrachonosný, *Thujopsis dolabrata* – zeravinec japonský.

Dochována je dále řada zajímavých a cenných dřevin, smysluplně dosazovaných v průběhu předchozích let podle pravidla vysadit do stejného prostoru dřevinu stejného druhu: *Liriodendron tulipifera* – liliovník tulipánokvětý, *Magnolia soulangeana* – magnolie Soulangeova, *Tilia platyphyllos* – lípa velkolistá. Další část tvoří plochy náletů a přestálé a přerostlé keřové skupiny, které byly původně zamýšleny k tvarování. Na základě analýzy prostorového efektu rozmístění jednotlivých skupin dřevin, (viz grafická příloha č. 4. *Polohopis stávajících dřevin se zaměřením na jejich charakteristické skupiny*), pomocí zjednodušené legendy členění dřevin na úrovni listnaté dřeviny, jehličnaté dřeviny, okrasné kvetoucí keře, ovocné stromy a nálety, jsou vyznačeny základní skladebné části kompozice zahrady (viz grafická příloha č. 5. *Vymezení kompozičních jednotek a jejich charakteristika*).

Užitkové dřeviny

Zahrada vily Karla Řezníčka představuje jedinečné spojení užitkové a odpočinkové zahrady s četnými okrasnými prvky. Kuchyňská zahrada měla svou vymezenou severovýchodní část se zeleninovými záhony. Další užitkové dřeviny se uplatňují v prostoru celé zahrady, jejich pěstování není striktně odděleno od okrasné části. Černobílá fotografie z archivu NPÚ dokládá

jabloň rostoucí v nástupním prostoru vily. S největší pravděpodobností se jedná o jednu ze starých odrůd jabloní Coxova reneta a „podle pomologů chuť odrůdy 'Coxova reneta' nebyla nikdy předstižena jinou odrůdou.“¹¹⁴ Ovocné dřeviny začínají být často navrhovány jako přímá součást okrasných zahrad, někdy lokalizovaných i na reprezentativním hlavním parteru či na hlavních pohledových osách. Dochází tak k prolínání okrasné a užitkové funkce. Daný princip popisuje v publikaci *Novodobá zahrada* Josef Kumpán: „Proč nemůže býti našemu ovocnému stromu, ať již polo nebo vysokokmenu, pyramidálnímu nebo tvaru umělému, vykázáno místo v ozdobné zahradě, třeba mezi květinami nebo ve svěže zeleném trávníku?“¹¹⁵

Podle vzpomínek kronikáře a bývalého starosty obce Hrubá Skála Miroslava Brixi se i v jižní, spodní části zahrady nacházela liniová výsadba jabloní podél oplocení, ústící v pohledové ose směrem k hruboskalskému zámku.

Ovocný sad

Karel Řezníček je vášnivý sadař s mnoha kontakty a přáteli z ovocnářského a zahradního oboru. Užitková funkce ovocných dřevin byla v dobové literatuře velmi ceněna. Ovocné stromy v jeho zahradě jsou vysazeny v pravidelném rastru v severozápadní části zahrady a tvoří tak typický prvek založený na pravidelné struktuře - ovocný sad. Část zahrady s ovocným sadem je patrná na leteckém měřičském snímku z roku 1938. Karel Řezníček, díky kontaktům a exotickým cestám, byl vášnivým širitelem zajímavých odrůd a průkopníkem nových trendů v oblasti pěstování ovocných stromů. V sadu pěstoval jabloně, hrušně, švestky, ringle, kdoule, mišpule i drobné bobulovité keře. Stále rozšiřoval výběr odrůd, což následně mohlo ovlivňovat i pestrost ovocných druhů pěstovaných v blízkém okolí. Současné ovocné stromy odpovídají výsadbě před 35 lety, což potvrzuje také výpověď pamětnice Vlkové – Černé i kronikáře Miroslava Brixi o obnově sadu kolem roku 1985 sadařem panem Kovářem. Jedná se o jabloně a slivoně, čtvrtkmeny a polokmeny. Vysazeny byly v pravidelném rastru v lokalitě původního sadu, navíc za užití zajímavých odrůd, např. Starkrimson, Matčino, kožovité Parkerovo.

Popínavé dřeviny

Popínavé dřeviny tvořily součást vlastní stavby, zcela typické bylo jejich použití na obloukovitých konstrukcích, doložené na fotografii vily s dřevěnou treláží na bocích vstupního portálu pro uchycení rostlin. K popnutí byly pravděpodobně použity pnoucí růže nebo réva

¹¹⁴ DVOŘÁK, Antonín, VONDRÁČEK, Jiří. *Jablka*. Praha: SZN, 1969.

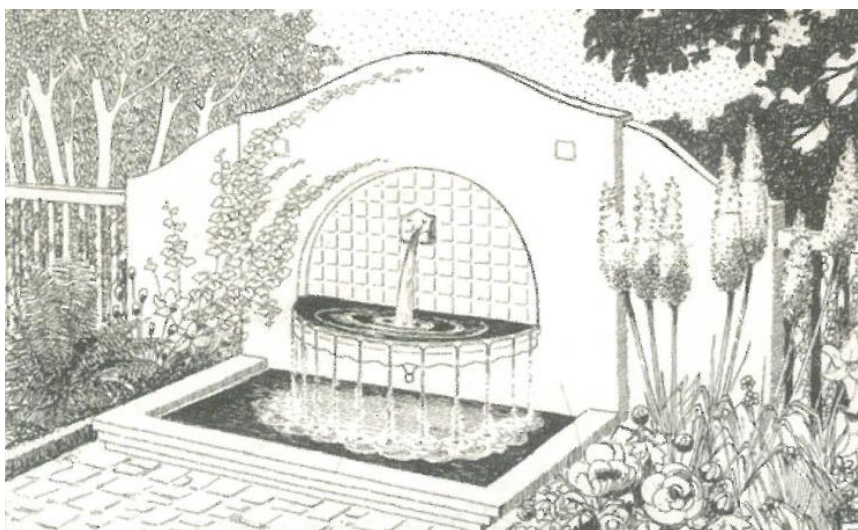
¹¹⁵ KUMPÁN, Josef. *Novodobá zahrada: hlavní zásady při zakládání nebo přeměňování zahrad domácích*. Praha: Československé zahradnické listy, 1920, s. 30-42.

pobřežní. Často se na fasádách uplatnily i ovocné dřeviny tvarované a vedené na speciálních konstrukcích. Na dobové fotodokumentaci je patrné také hustě porostlé loubí na jižním průčelí vily. Použití popínavých dřevin bylo důležité také u oplocení zahrady, a to z důvodu oživení technických materiálů. Na ohradní zdi u vstupní brány dosud najdeme porost břečťanu obecného - *Hedera helix*, pnoucí dřevina v daném místě je doložena už na stavebním výkresu architekta Vejrycha.

Květiny a jejich použití

*„K nejvýznamnějším způsobům použití květin patřily: květinový záhon, květinové lemy a obruby záhonů, květiny pěstované v nádobách, květiny pěstované jako doprovod různých typů vodních prvků, alpina a různé skalní partie, květiny na suchých zídkách a květiny v podrostech.“*¹¹⁶

Na vstupním parteru Řezníčkovy vily se uplatnil záhon kruhového tvaru jako výrazný centrální motiv. Z výpovědi pamětníků vyplývá, že zde převažovala výsadba růží i stromkových, kterou doplňovaly letničky a trvalky. Další uplatnění květin představoval obdélníkový rabatový záhon v jižní části zahrady podél oplocení. Podélný záhon zde sloužil jako zvýraznění jižní osy zahrady a doprovod cesty vedoucí k brance k tenisovému kurtu. Podle slov pamětnice pí. Vlkové – Černé byl sestaven z trvalek s převahou pivoňek. Tzv. rabata, dlouhé úzké záhony s pestrou směsí květin představují typický prvek tehdejší zahradní architektury. Lze předpokládat, že záhony s květinami se uplatnily také coby zvýraznění vodního prvku, tedy v okolí kašny s chrličem u vodojemu ve vrchní části zahrady.

Příklad osázení kašny s chrličem.

¹¹⁶ STEINOVÁ, Šárka a kol. *Zahradní umění první Československé republiky a její zahradníci*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2017, s. 376.

3. Obecný popis a charakteristika objektu

Vila je situována v terénu prudce se svažujícím směrem od severu k jihu, samotná stavba pak využívá přirozeného terénního zlomu tak, že v severní části je dvoupodlažní s částečně obytným podkrovím, v jižní části pak třípodlažní. Reprezentativní a zároveň výškově dominantní jižní průčelí je obráceno směrem k ulici, hlavní vstup se nachází ve východní části a vede k němu cesta od hlavní brány situované v jihovýchodní části pozemku.

Řezníčkova vila stojí na půdorysu nepravidelného kříže. Základní koncepce je tvořena ideou symetrického, jasně a přehledně členěného prostoru, který je založen na střední chodbě, z níž se vstupuje do jednotlivých místností. Spojnici mezi jednotlivými podlažími tvoří východní křídlo s oválným schodištěm, podélně připojeným k půdorysu vily.

V kontrastu s přísně symetrickým dispozičním řešením a logikou pravidelné osovosti vnitřku působí mnohvrstevnatost exteriéru vily, formovaná jak nerovností terénu, tak záměrnou různorodostí jednotlivých průčelí. Bohatost vnějšku, ať už v užitých materiálech, tvarech či formách, jakoby se odvíjela ve zcela jiných intencích, nežli logická symetrie vnitřních prostor. Vysvětlení možno hledat v záměru reprezentativního, až ohromujícího vyznění vnějšku budovy, jejíž interiér je ale formován s důrazem na pohodlí a praktičnost.

4. Exteriér

Ze stavebního řešení objektu vyvstává hluboká znalost klasických architektonických kánonů. V pojetí exteriéru se jedná především o princip hmotného, pevného základu, který se směrem vzhůru zjemňuje. Daný efekt je docílen jak užitými materiály, tak jejich opracováním. Suterén je obložen pískovcovými, hrubě přitesávanými kvádry, přízemí opakuje pískovcový obklad, nicméně již v jemněji zpracovaném povrchu. Patro a štíty kryje buď hladká omítka v barvě přírodního pískovce, případně předsazené dřevěné konstrukce lodžii. Skosené linie střechy zvýrazňují drobnější vikýře, východnímu schodišťovému křídlu dominuje bedněná vyhlídková věž, završená lucernou s bání a korouhví.

Mnohvrstevnaté malebnosti je docíleno právě diverzitou užitých materiálů a variabilitou jejich opracování. Samotné plochy omítek jsou řešeny hladce, bez štukové výzdoby. Architektonické členění je omezeno na základní prvky, přesto působí velmi bohatě – profilované šambrány oken, dřevěné okenice, kamenné atikové římsy.

Popis jednotlivých průčelí zahrnuje vždy daný rizalit s jeho čelní stranou, bočními fasádami a střechou.

4.1. Západní rizalit

Fasádu definuje hlavní hmota západního rizalitu, v němž jsou v suterénu situovány sklep a prádelna, v přízemí a patře vždy ložnice a pracovna a v podkroví pokojík. Rizalit završuje sedlová střecha s námětkem, rozšířený štít vynáší boční krakorce. Jednotlivá podlaží dělí atikové pískovcové římsy, plocha je dvouosá.

Západní fasáda západního rizalitu

Stavbu lemují chodníček z kamenných nášlapů, které ovšem nejsou součástí historického rozvrhu a kryjí původní předsazení odvětrávacího kanálu vedoucího podél severního a západního průčelí. Výšková úroveň suterénu se rozšiřuje směrem k jihu, přirozeně v souladu s terénním zlomem. Obklad tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásy, skládané do pravidelných řad, v nárožích s hladce opracovaným armováním. Do prostoru suterénu jsou prolomena dvě okna, levé nižší s ventilačním křídlem do prostoru sklepa a pravé vyšší s dvoukřídlou výplní dělenou střední příčlím, do prostoru někdejší prádelny. Okna kryje vždy přímý tesaný překlad, který je zároveň součástí kamenného obkladu, okenní otvory chrání kované mříže s kruhovým dekorem.

Na úroveň suterénu navazuje masivní soklová římsa s vrchním seseknutým a spodním obloučkovým profilem ukončeným tesanou okapovou drážkou.

Plochu přízemí celoplošně člení opět kamenný obklad, tentokrát v hladším povrchovém opracování (pemrlování s hladkými okraji kvádrů), skládaný do křížové vazby. Plochu symetricky člení dvojice oken. Okno vždy rámuje bohatě profilované ostění s přetínanými pruty, inspirovanými pozdní gotikou. Nad ostěním je vpadlé segmentové pole, vytvářející jakousi suprafenestru, přičemž segmentový oblouk se opakuje také v průběhu pásu kamenného obkladu nad ostěním. V bočních částech jsou osazeny dřevěné okenice, tvořené rámovou konstrukcí se střední horizontální příčlím a dvojicí vpadlých polí. Okna jsou špaletová, dovnitř otvíravá, dvoukřídlá. Každé křídlo člení dvě horizontální příčle, takže vzniká křídlo s trojicí symetrických čtvercových skleněných tabulí.

Úroveň přízemí uzavírá předsazená kordonová římsa s pravoúhlým kamenným profilem a spodním okapovým žlábkem.

Navazující fasáda patra a podstřeší je řešena v hladké nečleněné omítce, provedené v barvě přírodního pískovce, odkazující k nižším úrovním fasády. Tím dochází k barevnému sjednocení fasády jako celku. Dvojice oken v patře má obdobné rámování oken jako v přízemí, nicméně je provedeno v jemnějším detailu (kamenné ostění se zdvojenými přetínanými pruty). Šambrána

navazuje na spodní patky, které zespoda nasedají na kamenný parapet, svrchu je pak uzavřena nadokenní římsou shodného profilu. Okna v patře mají shodné členění jako v přízemí, nicméně jejich základní tvar je vertikálně protažený, což přispívá k vizuálnímu efektu odlehčení hmoty a tvaru stavby směrem nahoru.

Ke zdobným, solitérním prvkům západní fasády patří řešení balkonu podkrovního pokoje. Balkonové dveře rámuje opět ostění s přetínanými pruty. Dvoukřídlé dveře jsou ze dvou třetin prosklené, kdy každé křídlo je děleno příčníky do tří tabulek a spodní partie je pojednána jednoduchým kazetováním. Samotný balkón má v půdorysu trojúhelníkový tvar a ve stylovém řešení navazuje na hmotu středověkých arkýřů. V nároží je osazen dřevěný vyřezávaný sloupek, který spojuje spodní část se zábradlím a poprsnicí a vrchní část s římsou a střechou krytou měděným plechem. Pod balkonem navazuje výrazně vystupující konzola, na jehož tektonice celý balkón (ovšem pouze vizuálně) spočívá. Klenák je ve spodní části protkнут kruhovým medailonem provedeným ve štku mezi dvojicí oken v patře. Dochází tak k relativizaci tradičního, v základu ještě historizujícího patrování stavby, jejíž horizontální členění na jednotlivá podlaží je v souladu s duchem moderní architektury narušeno právě prvkem klenáku s medailonem, který zasahuje do plochy přízemí, ačkoli je architektonicky spojen s balkonem v podkroví. Dle dochované dokumentace měla navazovat na spodní části balkonu nápisová páska s letopočtem (vlevo „...*Léta Páně*“ a vpravo „*MDCCCLXX, XXXIX*“).

Po stranách balkonu najdeme ztužující ocelová táhla ukončená dekorativním kováním. Pravé nároží patra zdobí nika s čabrakovou konzolou, určená k osazení sochařské výzdoby, bohužel nedochované. Konzolu svrchu završuje mušlovitá koncha.

Severní fasáda západního rizalitu

V základním členění odpovídá fasáda výše popsané západní straně. Plocha je jednoosá. Obklad úrovně soklu, na severní straně nižšího, tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásky, skládané do pravidelných řad, v nárožích s hladce opracovaným armováním. Do prostoru sklepa je prolomeno okno s ventilačním křídlem, členěným svislou příčlí na dvě tabulky. Okno kryje přímý tesaný překlad, který je zároveň součástí kamenného obkladu. Je patrné, že výšková úroveň terénu byla v daném místě původně nižší.

Na úroveň soklu navazuje masivní soklová římsa s vrchním seseknutým a spodním obloučkovým profilem ukončeným tesanou okapovou drážkou. Pod soklovou římsou najdeme podélné vyústění větracího otvoru ze sklepa, druhotně ovšem zazděného.

Plochu přízemí celoplošně člení opět kamenný obklad, tentokrát v hladším povrchovém opracování (pemrlování s hladkými okraji kvádrů), skládaný do křížové vazby. Na střední ose plochy je slepé okno. Jedná se o výrazně převýšený otvor lemovaný okosením, nad nímž navazuje menší okno opět s okosením, završené segmentovým obloukem inspirovaným pozdní gotikou. Úroveň přízemí uzavírá předsazená kordonová římsa s pravoúhlým kamenným profilem a spodním okapovým žlábkem.

Navazující fasáda patra a podstřeší je řešena v hladké nečleněné omítce, provedené v barvě přírodního pískovce, odkazující k nižším úrovním fasády. Tím dochází k barevnému sjednocení fasády jako celku. Okno patra je slepé, rámuje ho bohatě profilované ostění s přetínanými pruty, vycházející z pozdní gotiky. Šambrána navazuje na spodní patky, které zespoda nasedají na kamenný parapet, svrchu je pak uzavřena nadokenní římsou shodného profilu. Na podokenní římsu plynule horizontálně navazuje římsa parapetní, obíhající kolem objektu vyjma západní fasády západního rizalitu.

Jižní fasáda západního rizalitu

V základním členění odpovídá fasáda výše popsané západní straně. Plocha je jednoosá. Obklad soklu tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásy, skládané do pravidelných řad, v nároží s hladce opracovaným armováním. Do prostoru bývalé prádelny jsou prolomena tři okna, se dvěma křídly, dělenými střední příčí do čtyř tabulek. Okna kryje vždy přímý tesaný překlad, který je zároveň součástí kamenného obkladu, okenní otvory chrání kované mříže s kruhovým dekorem. Na úroveň suterénu navazuje masivní soklová římsa s vrchním seseknutým a spodním obloučkovým profilem ukončeným tesanou okapovou drážkou.

Plochu přízemí celoplošně člení opět kamenný obklad, tentokrát v hladším povrchovém opracování (pemrlování s hladkými okraji kvádrů), skládaný do křížové vazby. Na střední ose plochy je prolomeno okno, rámované bohatě profilovaným ostěním s přetínanými pruty, vycházející z pozdní gotiky. Nad ostěním je vpadlé segmentové pole, vytvářející jakousi suprafenestru, přičemž segmentový oblouk se opakuje také v průběhu pásu kamenného obkladu nad ostěním. V bočních částech jsou osazeny dřevěné okenice, tvořené rámovou konstrukcí se střední horizontální příčí a dvojicí vpadlých polí. Okno je špaletové, dovnitř otvíravé, dvoukřídlé. Každé křídlo člení dvě horizontální příče, takže vzniká křídlo s trojicí symetrických čtvercových skleněných tabulí. Úroveň přízemí uzavírá předsazená kordonová římsa s pravoúhlým kamenným profilem a spodním okapovým žlábkem.

Navazující fasáda patra a podstřeší je řešena v hladké nečleněné omítce, provedené v barvě přírodního pískovce, odkazující k nižším úrovním fasády. Tím dochází k barevnému sjednocení fasády jako celku. Okno v patře má obdobné rámování jako okno v přízemí, nicméně je provedeno v jemnějším detailu (kamenné ostění se zdvojenými přetínanými pruty). Šambrána navazuje na spodní patky, které zespoda nasedají na kamenný parapet, svrchu je pak uzavřena nadokenní římsou shodného profilu. Okna v patře má shodné členění jako v přízemí, nicméně jeho základní tvar je vertikálně protažený, což přispívá k vizuálnímu efektu odlehčení hmoty a tvaru stavby směrem nahoru. Na podokenní římsu plynule horizontálně navazuje římsa parapetní, která je ukončena v nároží při výše popsané čabrakové konzole.

Střecha západního rizalitu

Rizalit završuje sedlová střecha s polovalbou a námětkem, v současnosti krytá pásy měděného plechu (nahradil původní břidlici). Ze střechy vystupuje na každé straně vikýř se zdvojeným půlkruhovým oknem. Původní tvar vikýře je znejasněn nově přetaženou měděnou střechou (jednalo se o sedlový vikýř s polovalbou), zachovala se však čelní stěna vikýře s dřevěným bedněním ve formě zdvojeného půlkruhu (opisuje tvar oken), vynášeného vyřezávanými konzolkami. Vrchol vikýřů je osazen zdobnou hrotnicí s makovičkou, ve stejném tvaru, ale větším měřítku je provedena také hrotnice situovaná ve střešním hřebeni za zlomem polovalby.

Střechou západního rizalitu prochází komínové těleso. Základní, výrazně podélná hmota, vzniklá aditivním přiřazováním sopouchů, je zděná, navrchu osazená profilovanou kamennou hlavicí s římsami. Díky systému úzkých tahových komínů, které jsou již vestavěnou součástí stěn, bylo možné vyústit odtahy topenišť celého objektu do jediného komínu situovaného právě ve střechě západního rizalitu.

4.2 Severní rizalit

Rizalit je co do pohledové exponovanosti nejméně využívaný, neboť se obrací do zahradního svahu. To se promítá i do jeho stylového řešení, na rozdíl od ostatních fasád, má relativně zjednodušenou podobu bez zdobnějších, výraznějších prvků. V suterénu jsou situovány sklep a lednice, v přízemí a patře vždy kuchyň a pokoj pro služku a v podkroví půdní prostor. Rizalit ukončuje sedlová střecha s námětkem, završená lomenicí, rozšířený štít vynáší boční krakorce. Jednotlivá podlaží dělí atikové pískovcové římsy, čelní plocha je dvouosá.

Severní fasáda severního rizalitu

Stavbu lemuje chodníček z kamenných nášlapů, které ovšem nejsou součástí historického rozvrhu a kryjí původní předsazení odvětrávacího kanálu vedoucího podél severního a západního průčelí. Výšková úroveň terénu podél stavby byla původně nižší. Obklad tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásy, skládané do pravidelných řad, v nárožích s hladce opracovaným armováním. Do prostoru suterénu jsou prolomena dvě okna, obě s výklopným křídlem děleným svislou střední příčí. Okna kryje vždy přímý tesaný překlad, který je zároveň součástí kamenného obkladu.

Na úroveň suterénu navazuje masivní soklová římsa s vrchním seseknutým a spodním obloučkovým profilem ukončeným tesanou okapovou drážkou. Pod soklovou římsou najdeme po stranách podélné vyústění dvou větracích otvorů ze sklepa a lednice, pravděpodobně druhotně zazděných. Plochu přízemí celoplošně člení opět kamenný obklad, tentokrát v hladším povrchovém opracování (pemrlování s hladkými okraji kvádrů), skládaný do křížové vazby. Plochu symetricky člení dvojice oken. Okno vždy rámuje bohatě profilované ostění s přetínanými pruty, vycházející z pozdní gotiky. Nad ostěním je vpadlé segmentové pole, vytvářející jakousi suprafenestru, přičemž segmentový oblouk se opakuje také v průběhu pásu kamenného obkladu nad ostěním. V bočních částech jsou osazeny dřevěné okenice, tvořené rámovou konstrukcí se střední horizontální příčí a dvojicí vpadlých polí. Okna jsou špaletová, dovnitř otvíravá, dvoukřídlá. Každé křídlo člení dvě horizontální příče, takže vzniká křídlo s trojicí symetrických čtvercových skleněných tabulí. Úroveň přízemí uzavírá předsazená kordonová římsa s pravoúhlým kamenným profilem a spodním okapovým žlábkem.

Navazující fasáda patra a podstřeší je řešena v hladké nečleněné omítce, provedené v barvě přírodního pískovce, odkazující k nižším úrovním fasády. Tím dochází k barevnému sjednocení fasády jako celku. Dvojice oken v patře má obdobné rámování oken jako v přízemí, nicméně je provedeno v jemnějším detailu (kamenné ostění se zdvojenými přetínanými pruty). Šambrána navazuje na spodní patky, které zespoda nasedají na kamenný parapet, svrchu je pak uzavřena nadokenní římsou shodného profilu. Na podokenní římsu plynule horizontálně navazuje římsa parapetní, obíhající kolem objektu rizalitu, provedená v hladkém štku. Okna v patře mají shodné členění jako v přízemí, nicméně jejich základní tvar je vertikálně protažený, což přispívá k vizuálnímu efektu odlehčení hmoty a tvaru stavby směrem nahoru.

Vrchní část fasády patra je v bocích rozšířena o ztrojené pískovcové krakorce. Nad nimiž probíhá dřevěná římsa oddělující štít, tvořená předsazeným přímým překladem (v podstatě dřevěným parapetem krytým měděným plechem), vynášeným sedmi kamennými konzolami. Štítovou stěnu prolamují dvě okna půlkruhového zakončení bez členění. Šambrány mají boční prolomení, zespoda navazuje kamenná podokenní římsa, svrchu půlkruhové ostění se zvýrazněným středním klenákem a profilovanou nadokenní římsou. V bočních částech vedle oken zdobí fasádu zakončení ocelových kleštín, osazená zdobnou kovanou svorkou ve tvaru nakoseného písmene S.

Vrchol štítu má předsazenou lomenice vynášenou kosenými bočními krakorci. Spodní část člení středové, přibližně čtvercové pole se svisle kladenými prkny chráněnými lištováním. Ve středním prkně je vyřezán motiv kalichu. Na čtverec středního pole lemovaný vyřezávanými lištami navazují v bocích klasovitě skládaná prkna opět lištováním. Nad zdobnou vyřezávanou římsou završuje tvar štítu trojúhelný vrchol lomenice krytý střežovitě kladenými prkny s lištováním a střední vyřezávanou lištou. Lomenici ze stran kryjí výrazně předsazená záklopová prkna s krajovými vyřezávanými lištami.

Západní fasáda severního rizalitu

V základním členění odpovídá fasáda výše popsané východní straně. Plocha je jednoosá. Obklad úrovně soklu tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásy, skládané do pravidelných řad, v nárožích s hladce opracovaným armováním. Na úroveň soklu navazuje masivní soklová římsa s vrchním seseknutým a spodním obloučkovým profilem ukončeným tesanou okapovou drážkou.

Plochu přízemí celoplošně člení opět kamenný obklad, tentokrát v hladším povrchovém opracování (pemrlování s hladkými okraji kvádrů), skládaný do křížové vazby. Na střední ose plochy je prolomeno okno. Jedná se o výrazně převýšený otvor lemovaný okosením. Výplň tvoří křídlo dělené střední horizontální příčlí, otvor kryje zdobná mříž. Nad otvorem navazuje menší, ovšem širší slepé okno opět s okosením, završené segmentovým obloukem inspirovaným pozdní gotikou. Úroveň přízemí uzavírá předsazená kordonová římsa s pravoúhlým kamenným profilem a spodním okapovým žlábkem.

Navazující fasáda patra je řešena v hladké nečleněné omítce, provedené v barvě přírodního pískovce, odkazující k nižším úrovním fasády. Tím dochází k barevnému sjednocení fasády jako celku. Na střední ose plochy je prolomeno okno. Jedná se o výrazně převýšený otvor lemovaný okosením. Výplň tvoří křídlo dělené střední horizontální příčlí, otvor kryje zdobná

mříž. Nad otvorem navazuje menší, ovšem širší slepé okno opět s okosením, završené segmentovým obloukem inspirovaným pozdní gotikou. Na podokenní římsu plynule horizontálně navazuje římsa parapetní.

Východní fasáda severního rizalitu

V základním členění odpovídá fasáda výše popsané severní straně. Plocha je jednoosá. Obklad úrovně soklu tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásy, skládané do pravidelných řad, v nárožích s hladce opracovaným armováním.

Na úroveň soklu navazuje masivní soklová římsa s vrchním seseknutým a spodním obloučkovým profilem ukončeným tesanou okapovou drážkou. Pod soklovou římsou najdeme podélná vyústění dvou větracích otvorů z bývalé lednice, druhotně ovšem zazděných.

Plochu přízemí celoplošně člení opět kamenný obklad, tentokrát v hladším povrchovém opracování (pemrlování s hladkými okraji kvádrů), skládaný do křížové vazby. Na střední ose plochy je prolomeno okno, rámované bohatě profilovaným ostěním s přetínanými pruty, vycházející z pozdní gotiky. Nad ostěním je vpadlé segmentové pole, vytvářející jakousi suprafenestru, přičemž segmentový oblouk se opakuje také v průběhu pásu kamenného obkladu nad ostěním. V bočních částech jsou osazeny dřevěné okenice, tvořené rámovou konstrukcí se střední horizontální příčí a dvojicí vpadlých polí. Okno je špaletové, dovnitř otvíravé, dvoukřídlé. Každé křídlo člení dvě horizontální příče, takže vzniká křídlo s trojicí symetrických čtvercových skleněných tabulí. Úroveň přízemí uzavírá předsazená kordonová římsa s pravoúhlým kamenným profilem a spodním okapovým žlábkem.

Navazující fasáda patra je řešena v hladké nečleněné omítce, provedené v barvě přírodního pískovce, odkazující k nižším úrovním fasády. Tím dochází k barevnému sjednocení fasády jako celku. Okno v patře má obdobné rámování jako okno v přízemí, nicméně je provedeno v jemnějším detailu (kamenné ostění se zdvojenými přetínanými pruty). Šambrána navazuje na spodní patky, které zespoda nasedají na kamenný parapet, svrchu je pak uzavřena nadokenní římsou shodného profilu. Okno v patře má shodné členění jako v přízemí, nicméně jeho základní tvar je vertikálně protažený, což přispívá k vizuálnímu efektu odlehčení hmoty a tvaru stavby směrem nahoru. Na podokenní římsu plynule horizontálně navazuje římsa parapetní.

Střecha severního rizalitu

Rizalit završuje sedlová střecha s předsazenou lomenicí, v současnosti krytá pásy měděného plechu (nahradil původní břidlici). Ze střechy vystupuje na každé straně vikýř s jednoduchým

půlkruhovým oknem. Jedná se o sedlový vikýř s vyřezávanou čelní částí (půlkruhová šambrána se zvýrazněným středním klenákem vynášena po bocích krakorci). Vrchol vikýřů je osazen zdobnou hrotnicí s makovičkou, ve stejném tvaru, ale větším měřítku je provedena také hrotnice situovaná ve střešním hřebeni při štítovém vrcholu.

4.3 Východní rizalit

Východní rizalit je založen na přibližně čtvercovém půdorysu. Zahrnuje hlavní vstup do domu, schodiště propojující jednotlivá podlaží (na oválném půdorysu) a završuje ho vyhlídková věž s bedněným patrem a jehlancovou střechou s bání. Spolu s jižním rizalitem vytváří hlavní vizuální frontu objektu, která se uplatňuje i v dálkových pohledových osách od příjezdové komunikace.

Východní fasáda východního rizalitu

Obklad úrovně soklu tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásky, skládané do pravidelných řad, v nárožích s kamennými opěráky, které se kónicky zužují až po úroveň kordonové římsy mezi přízemím a patrem.

Na úroveň soklu navazuje masivní soklová římsa, nad níž s mírným odsazením navazují nárožní opěráky. Plochu přízemí celoplošně člení opět kamenný obklad, tentokrát v hladším povrchovém opracování (pemrlování s hladkými okraji kvádrů), skládaný do křížové vazby.

Střední osu přízemí prolamuje portál hlavního vstupu, jemuž je předsazeno žulové schodiště o pěti stupních.

Samotný portál je zakončen pravoúhle s navazující půlkruhovou supraportou, původně pravděpodobně určenou pro reliéfní či freskovou výzdobu. V současnosti je v ní osazena deska s nápisem „*TUTO BUDOVU VĚNOVAL OBCI HRUBÁ SKÁLA ING. BOHUSLAV HORÁČEK RODÁK Z RADVÁNOVIC.*“ Portál je pískovcový, hladce tesaný. Člení ho vpadlá s bočním rámováním, v oblouku supraporty provedená ve formě klenáků. Nad portálem je osazena zdobná stříška (restaurovaná v roce 2014) s obloukem ve formě pozdně gotického motivu oslího hřbetu. Stříšku tvoří základní dřevěná konstrukce s podélným bedněním, svrchu krytá plechem. Okraje lemuje zdobný kovaný pás s opakujícím se motivem trojlistu. Po stranách ji vynáší dekorativní konzoly s florální výzdobou a s předsazenými zlacenými růžicemi. Vrchol stříšky uzavírá kovová hrotnice se zlacenou hvězdou.

Vstupní dveře jsou dvoukřídlé rámové konstrukce, každé z nich dělené do tří částí. Spodní kazetu člení pravidelný rastr dřevěných hřebů, střední kazetu dekorativní kříž. Vrchní část

tvoří půlkruhové uzavřená prosklená výplň, krytá ornamentální mříží. Úroveň přízemí uzavírá předsazená kordonová římsa s pravoúhlým kamenným profilem a spodním okapovým žlábkem. Římsa lemuje plochu fasády a pokračuje dále podél nárožních opěrných pilířů, tvoří zároveň jejich korunní římsu.

Navazující fasáda patra je řešena v hladké omítce s plastickým odstupňováním. Vertikální boční předsazená pole vytváří dojem rámujeících plochých pilastrů, které ještě zvýrazňují středovou část fasády zdobenou freskou. Střední vpadlé pole zasahuje až do štítu, opakuje motiv půlkruhu, který najmeme o podlaží níž nad hlavním vstupem. V místě nasazení štítu se plocha rozšiřuje o krakorce, vynášející štítovou stěnu. Nad kordonovou římsou nad vstupem najdeme osově umístěné okno, které rámuje bohatě profilované ostění s přetínanými pruty, vycházející z pozdní gotiky. Šambrána navazuje na spodní patky, které zespoda nasedají na kordonovou římsu, svrchu je pak uzavřena nadokenní římsou se zvoncovitým výžlabkem.

Okno je špaletové, dovnitř otvíravé, dvoukřídlé, zasklené katedrálním sklem. Každé křídlo člení dvě horizontální příčle, takže vzniká křídlo s trojicí symetrických čtvercových skleněných tabulí, každá z nich s rastrem barevných skel v olověných rámečcích.

Ústředním motivem dané fasády je velkoformátová freska středního pole, dělená do dvou částí. Spodní část obsahuje rollwerk s motivem lipových listů a květů a s nápisem „*Swatý Wáclave wéwodo České země - knieže náš pros za ny Boha – swatého ducha – Kyrieleison – Kyrieleison*“. Vrchní, půlkruhově uzavřenou část doplňuje námět s jezdeckou figurou sv. Václava ve zdobném šatu, žehnajícího a třímajícího praporec. V pozadí najdeme siluetu hradu Trosky a v levém dolním rohu erbovní pole s černou plamennou orlicí, znakem sv. Václava a rodu Přemyslovců. Freska je dílem malíře Ládi Nováka a nezapře vliv kreseb Mikoláše Alše.

Freska je chráněna výrazně vysazenou sedlovou střechou s dvojité odsazenou lomenicí, jejíž konstrukci vynáší zdobná trámová konstrukce na konzolách. Lomenici zespoda uzavírá pás s vykrajovanými prkennými lemy, na ní navazuje pás se svisle skládanými prkny s obloučkovým motivem. Opět se zde objevuje motiv prořezaných kalichů. Trojúhelný tvar lomenice svrchu uzavírá plocha krytá střečovitě kladenými prkny s lištováním.

Jižní fasáda východního rizalitu

Plocha fasády je dvouosá s tím, že jednotlivé osy mají okna osazena v různých výškových úrovních vzhledem k vnitřnímu situování schodiště.

Obklad úrovně soklu tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásy, skládané do pravidelných řad, v nároží přecházející do hmoty výrazně předsazeného opěrného

pilíře. Do prostoru suterénu jsou prolomena dvě okna, levé do prostoru bývalé komory ve sklepe, pravé prosvětlující spodní část schodiště. Okna kryje vždy přímý tesaný překlad, který je zároveň součástí kamenného obkladu. Levé okno je ventilační, pravé dvoukřídlé, dovnitř otvíravé, s každým křídlem děleným střední horizontální příčlím. Okna kryjí zdobné mříže.

Na úroveň soklu navazuje masivní soklová římsa s vrchním seseknutým a spodním obloučkovým profilem ukončeným tesanou okapovou drážkou. Římsa v pravé části navazuje na hmotu nárožního opěrného pilíře. Plochu přízemí celoplošně člení opět kamenný obklad, tentokrát v hladším povrchovém opracování (pemrlování s hladkými okraji kvádrů), skládaný do křížové vazby.

V úrovni patra je prolomeno okno do bývalého skladu (dnes WC). Jedná se o výrazně převýšený otvor lemovaný okosením. Výplň tvoří křídlo dělené střední horizontální příčlím. Nad otvorem navazuje menší, ovšem širší okno opět s okosením, završené segmentovým obloukem inspirovaným pozdní gotikou. Vpravo ve vyvýšené pozici je prolomeno okno prosvětlující schodiště. Okno rámuje bohatě profilované ostění s přetínanými pruty, vycházející z pozdní gotiky. Okno je špaletové, dovnitř otvíravé, dvoukřídlé, zasklené katedrálním sklem. Každé křídlo člení dvě horizontální příčle, takže vzniká křídlo s trojicí symetrických čtvercových skleněných tabulí, každá z nich s rastrem barevných skel v olověných rámečcích. Otvor kryje zdobná mříž. Nadokenní římsa vzniká přímým zalomením pásu kordonové římsy s pravoúhlým kamenným profilem a spodním okapovým žlábkem.

Navazující fasáda patra je řešena v hladké nečleněné omítce, provedené v barvě přírodního pískovce, odkazující k nižším úrovním fasády. Tím dochází k barevnému sjednocení fasády jako celku. V levé části úrovně patra najdeme okno do bývalého skladu (dnes WC). Jedná se o výrazně převýšený otvor lemovaný okosením. Výplň tvoří křídlo dělené střední horizontální příčlím. Nad otvorem navazuje menší, ovšem širší okno opět s okosením, završené segmentovým obloukem inspirovaným pozdní gotikou.

Vpravo nad kordonovou římskou je ve štuku proveden reliéf v podélném rámu se symboly pivovarnictví doplněné florálním dekorem: sladovnická lopata, překřížené limpy a svázaný svazek chmelových stonků a ječmenných klasů.

Severní fasáda východního rizalitu

Obklad úrovně soklu tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásky, skládané do pravidelných řad, v nárožích s hladce opracovaným armováním. Pravá část soklu je prolomena podélným oknem do prostoru původního WC. Okno je špaletové jednokřídlé,

dělené střední horizontální příčlí na dvě tabulky. Na úroveň soklu navazuje masivní soklová římsa s vrchním seseknutým a spodním obloučkovým profilem ukončeným tesanou okapovou drážkou. Římsa v levé části navazuje na hmotu nárožního opěrného pilíře. Plochu přízemí celoplošně člení opět kamenný obklad, tentokrát v hladším povrchovém opracování (pemrlování s hladkými okraji kvádrů), skládaný do křížové vazby.

V levé ose je prolomeno sdružené okno, jedná se o dva výrazně převýšené otvory lemované okosením, nad nímž navazuje nižší, širší slepé okno opět s okosením, završené segmentovým obloukem inspirovaným pozdní gotikou. Pravá osa je definována oknem shodně formovaným oknem s výrazně převýšeným otvorem lemovaným okosením, nad nímž navazuje nižší okno opět s okosením, završené segmentovým obloukem. Všechny výplně jsou špaletové, jednokřídlé, dělené střední horizontální příčlí do dvou tabulek. Úroveň přízemí uzavírá předsazená kordonová římsa s pravouhlym kamenným profilem a spodním okapovým žlábkem, v nároží navazující na opěrný pilíř.

Navazující fasáda patra je řešena v hladké nečleněné omítce, provedené v barvě přírodního pískovce, odkazující k nižším úrovním fasády. Tím dochází k barevnému sjednocení fasády jako celku. V levé části je prolomeno okno rámované bohatě profilovaným ostěním se zdvojenými přetínanými pruty, vycházející z pozdní gotiky. Šambrána navazuje na spodní patky, které zespoda nasedají na kamenný parapet, svrchu je pak uzavřena nadokenní římsou shodného profilu. Okno je špaletové, dovnitř otvíravé, dvoukřídlé. Každé křídlo člení dvě horizontální příčle, takže vzniká křídlo s trojicí symetrických čtvercových skleněných tabulí. Okno v pravé ose je řešeno obdobně jako okna v přízemí, tedy s výrazně převýšeným otvorem lemovaným okosením, nad nímž navazuje nižší okno opět s okosením, završené segmentovým obloukem.

Střecha východního rizalitu a vyhlídková věž

Ze základního tvaru sedlové střechy rizalitu vystupuje hmota vyhlídkové věže. Věž je založena na přibližně čtvercovém půdorysu se spodní zděnou, omítanou částí. Ta je ze severu prosvětlena sdruženým oknem (prostor původní půdy) a užším půlkruhovým oknem vpravo. V jižní části je fasáda nečleněná, zdobená slunečními hodinami s motivem globu a letopočtem 1900. Nároží zděné části věže jsou zjemněna okosením završeným mušlovitými baldachýny.

Na zděnou část věže navazuje dřevěné vyhlídkové patro s podsebitím. Jeho spodní vnější část kryjí svisle skládaná prkna s lištováním, svrchu završená pásem profilované dřevěné římsy, která zároveň slouží jako římsa parapetní. Nad ní prochází průběžný pás oken lemujiících věž po celém jejím obvodu.

Střecha má výrazný námětek, z kterého se zvedá jehlancový tvar pláště, v základu čtvercového, postupně přecházejícího do tvaru oktogonu. Střechu završuje oktogonální lucerna s bání, osazená makovicí a větrnou korouhví ve tvaru býka a vrchním zdobným bodcem s florálním motivem.

4.4 Jižní rizalit

Jižní rizalit má specifickou podobu odkazující k lidové architektuře Hruboskalska. V úrovni suterénu je vyčleněn prostor pro původní byt zahradníka, v úrovni přízemí a patra pak veranda při reprezentativní pokoji a v podkroví krytá veranda při komoře (později upravené na obytný pokoj). Zděná část rizalitu je nejširší v úrovni suterénu, v patrech pak ustupuje a je doplněna hmotou dřevěných konstrukcí podstávkových verand, které vynáší vrcholovou lomenici. Opět se zde uplatňuje princip přechodu od masivně působícího soklu k jemněji formovanému vrcholu jižního rizalitu, a to jak ve hmotě a užitém materiálu, tak v zpracování detailů.

Jižní fasáda jižního rizalitu

Obklad suterénu tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásy, skládané do pravidelných řad, v nárožích s hladce opracovaným armováním. K nárožím jsou přisazeny nízké zdobné nárožní kameny tříčtvrtěkruhového půdorysu, evokující nákolníky a završené čučky.

Plocha je členěna symetricky s důrazem na střední osu. V ní jsou situovány vstupní dveře s hladce tesaným portálem s přímým překladem. Ke dveřím vedou dva žulové schodišťové stupně. Svrchu je otvor kryt kovovou segmentovou markýzou vynášenou konzolami. Dveře mají jednokřídlou výplň rámové konstrukce, členěnou do šesti kazet (spodní dvě dvojice pevné, vrchní dvojice prosklená se zdobnou mříží). Po stranách je vždy prolomeno úzké převýšené okno. Okna kryje přímý tesaný překlad, který je zároveň součástí kamenného obkladu, okenní otvory chrání kované mříže s kruhovým dekorem. Na úroveň suterénu navazuje masivní soklová římsa s vrchním seseknutým a spodním obloučkovým profilem ukončeným tesanou okapovou drážkou.

Na sokl nasedá dvouosá podstávka přízemní verandy, ve spodní části krytá bedněným zábradlím s prkny prořezávanými do tvarů balustrádových kuželek. Nad parapetem zábradlí navazují pokračující pilíře podstávky, vyřezávané do tvorů zdobných sloupů s patkami a

hlavicemi. Původně otevřená veranda byla později osazena zasklením s posuvnými výplněmi, což do jisté míry znejasnilo původní rozvrh dané části stavby.

Zábradlí verandy v patře kryje bednění ze svisle skládaných prken s lištováním, svrchu završených lištou s průběžným obloučkovým motivem. Podstávka verandy v patře je trojosá, sloupky mají opět vyřezávané hlavice a patky, ovšem provedeny jsou v užším profilu a jemnějším detailu, než sloupky v patře.

Do vrchní části podstávky jsou opřeny krakorce, které vynášejí lomenici, kryjící podkroví. Její nižší část je definována středním podélným polem o dvou úrovních, spodní je pevná se svislými prkny s lištováním s průběžnou prkennou římsou s obloučkovým motivem. Vrchní část obsahuje dvojici pojízdných okenic na středu s prořezávanými srdíčky. Nad nimi se nachází kuželkový vlys, tzv. kočičí procházka, dělící horizontálně lomenici. Ze stran přiléhají klasovitě skládaná prkna s lištováním. Vršek lomenice má obdobné řešení, tedy se střední částí se svisle kladenými prvky, v nichž najdeme dva průřezy ve tvaru kalichů, a boční navazující části s klasovitě kladenými prkny s lištováním a lemováním při štítové straně s prořezávaným obloučkovým motivem.

Západní fasáda jižního rizalitu

Obklad suterénu tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásy, skládané do pravidelných řad, v nárožích s hladce opracovaným armováním.

V levé části plochy je prolomeno okno do bývalého bytu zahradníka. Jedná se o podélný otvor osazený špaletovou dvoukřídlou výplní. Každé z křídel je děleno střední podélnou příčlím na dvě tabulky. Příčný záklenek završuje trojice klenáků, která je součástí pískovcového obkladu. Na úroveň suterénu navazuje masivní soklová římsa s vrchním seseknutým a spodním obloučkovým profilem ukončeným tesanou okapovou drážkou. Plochu přízemí celoplošně člení opět kamenný obklad, tentokrát v hladším povrchovém opracování (pemrlování s hladkými okraji kvádrů), skládaný do křížové vazby. Pravá část přízemí – verandy - je vyplněna podstávkovou konstrukcí s jedním obloukem. Konstrukce je ve spodní části krytá bedněným zábradlím s prkny prořezávanými do tvarů balustrádových kuželek. Nad parapetem zábradlí navazují pilíře podstávky, vyřezávané do tvarů zdobných sloupů s patkami a hlavicemi. Původně otevřená veranda byla později osazena zasklením s posuvnými výplněmi, což do jisté míry znejasnilo původní rozvrh dané části stavby.

V patře najdeme předsazenou konstrukci pavlače, jejíž zábradlí kryje bednění ze svisle skládaných prken s lištováním, svrchu završených lištou s průběžným obloučkovým motivem.

Podstávka verandy v patře je jednoosá, sloupky mají opět vyřezávané hlavice a patky, ovšem provedeny jsou v užším profilu a jemnějším detailu, než sloupky v patře. Verandu vynáší zdobné dřevěné krakorce, stejně sedlové podstřeší o úroveň výše.

Východní fasáda jižního rizalitu

Obklad suterénu tvoří hrubě pemrlované pískovcové kvádry s okrajovými hladkými pásy, skládané do pravidelných řad, v nárožích s hladce opracovaným armováním.

V levé části plochy je prolomeno okno do bývalého bytu zahradníka. Jedná se o podélný otvor osazený špaletovou dvoukřídlou výplní. Každé z křídel je děleno střední podélnou příčí na dvě tabulky. Příčný záklenek završuje trojice klenáků, která je součástí pískovcového obkladu. Na úroveň suterénu navazuje masivní soklová římsa s vrchním seseknutým a spodním obloučkovým profilem ukončeným tesanou okapovou drážkou. Plochu přízemí celoplošně člení opět kamenný obklad, tentokrát v hladším povrchovém opracování (pemrlování s hladkými okraji kvádrů), skládaný do křížové vazby.

V pravé, zděné části přízemí je prolomeno okno do reprezentativního pokoje. Okno je rámované bohatě profilovaným ostěním s přetínanými pruty, vycházející z pozdní gotiky. Nad ostěním je vpadlé segmentové pole, vytvářející jakousi suprafenestru, přičemž segmentový oblouk se opakuje také v průběhu pásu kamenného obkladu nad ostěním. V bočních částech jsou osazeny dřevěné okenice, tvořené rámovou konstrukcí se střední horizontální příčí a dvojicí vpadlých polí. Okno je špaletové, dovnitř otvíravé, dvoukřídlé. Každé křídlo člení dvě horizontální příče, takže vzniká křídlo s trojicí symetrických čtvercových skleněných tabulí.

V patře najdeme předsazenou konstrukci pavlače, jejíž zábradlí kryje bednění ze svisle skládaných prken s lištováním, svrchu završených lištou s průběžným obloučkovým motivem. Podstávka verandy v patře je jednoosá, sloupky mají opět vyřezávané hlavice a patky, ovšem provedeny jsou v užším profilu a jemnějším detailu, než sloupky v patře. Verandu vynáší zdobné dřevěné krakorce, stejně sedlové podstřeší o úroveň výše.

Pravá, zděná část patra je řešena v hladké omítce. Do prostoru pavlače je prolomeno okno, které má obdobné rámování jako okno v přízemí, nicméně je provedeno v jemnějším detailu (kamenné ostění se zdvojenými přetínanými pruty). Šambrána navazuje na spodní patky, které zespoda nasedají na kamenný parapet, svrchu je pak uzavřena nadokenní římsou shodného profilu. Okno v patře má shodné členění jako v přízemí, nicméně jeho základní tvar je vertikálně protažený, což přispívá k vizuálnímu efektu odlehčení hmoty a tvaru stavby směrem nahoru.

Střecha jižního rizalitu

Rizalit završuje sedlová střecha s předsazenou lomenicí, v současnosti krytá pásy měděného plechu (nahradil původní břidlici). Ze střechy vystupuje na každé straně vikýř s jednoduchým půlkruhovým oknem. Jedná se o sedlový vikýř s vyřezávanou čelní částí (půlkruhová šambrána se zvýrazněným středním klenákem vynášená po bocích krakorci). Vrchol vikýřů je osazen zdobnou hrotnicí s makovičkou, ve stejném tvaru, ale větším měřítku je provedena také hrotnice situovaná ve střešním hřebeni při štítovém vrcholu. Výrazným prvkem dané střechy rizalitu je cibulovitá báň. V základu má čtvercový půdorys, osazený na vrcholu střešního hřebene. Báň vynáší čtveřice podpěr formovaných coby sloupky. Pod nasazením samotné báně vychází z nároží čtveřice kovových chrličů v podobě dračích hlav s rozšklebenými ozubenými tlamami. Báň završuje hrotnice s makovicí, větrnou korouhví s motivem kohouta a zdobnou špicí s florálním motivem.

5. Interiér

Interiér vily je definován traktem střední chodby, z níž se vstupuje do jednotlivých místností. Daný princip se uplatňuje v podstatě ve všech podlažích. Významný je důraz na symetrii celkového prostoru (chodba na středu, místnosti po stranách), který je dodržen i v jednotlivých místnostech (viz. např. osově dveře salonu – vstupní dveře a dveře na verandu). V obytných místnostech se uplatňují vlýsky, v provozním zázemí prkenné podlahy (kuchyně, pokoj pro služku) a dále kameninové dlažby (chodba, WC, lázeň). Téměř veškeré dveřní a okenní výplně jsou původní, dochované je také soubor kachlových kamen z doby výstavby objektu. Dekorativní výmalba stěn byla z části provedena nově dle původních vzorů. Důraz je kladen na pohodlí a účelnost, ale také na reprezentativní funkci příbytku. Praktickým aspektem je oddělení jednotlivých provozů tak, aby nedocházelo k jejich vzájemnému narušování.

5.1 Suterén

Půdorysné řešení sklepních prostor koresponduje s nadzemní částí vily, uplatňuje se v něm trojtraktová dispozice se střední chodbou a navazujícími bočními místnostmi. Jak bude popsáno dále, část prostoru byla využívána jako skladovací a provozní zázemí domu, část pak sloužila obytným účelům. Pokud není uvedeno jinak, jsou podlahy suterénu kryty betonovou podlahou, místnosti završují klenby do travers (0.6, 0.7, 0.8), segmentové klenby (0.1, 0.5) a částečně přímé překlady. Omítky jsou vápenocementové s převažujícím bílým nátěrem, okna

jsou ve většině případů původní dřevěná (špaletová a jednoduchá). Prostupy mezi místnostmi jsou osazeny kazetovými výplněmi v dřevěných obložkách či pískovcových ostěních, někde pak dveřmi svlakovými (0.4, 0.5). Do prostoru suterénu vedou dva vchody – první z nich se nachází pod schodištěm ve východním rizalitu, druhý vstup ústí do suterénu z čelní strany jižního rizalitu. Chodba navazující na vstup pod schodištěm (**0.1**) má betonovou podlahu. V její západní části prochází zaoblený odvodňovací kanál s dřevěným krytem (druhotně zaslepený), který pravděpodobně souvisel s provozem původní lednice (0.5).

Veškeré dveře osazené v chodbě jsou jednokřídlé, mají rámovou konstrukci a profilované kazety. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme dvojici kazet – spodní vyšší podélnou, střední čtvercovou a vrchní opět podélnou. Jejich hrany jsou prořezávané s dekorativním projmutím. V případě vstupních dveří a dveří do místností 0.6 a 0.7 je vrchní dvojice kazet prosklená (lisované sklo s kosočtverečným rastrem). Dveře jsou osazeny v hladkých pískovcových ostěních, pouze dveře do místností 0.2, 0.8 a 0.12 mají dřevěné obložkové zárubně. Dveře jsou upevněny pomocí kovaných vnějších závěsů vertikálního typu, kované kliky mají klíčové štítky. Zdi chodby jsou kryty vápenocementovou omítkou, stejně jako strop. Prostor završuje klenba se segmentovým záklenkem.

Ve východní části vedou z chodby symetricky situované vstupy do menších místností 0.2 (původní toaleta) a 0.12 (původní sklad). Místnost **0.2** prošla novodobějšími úpravami. Podlahu kryje betonová stěrka, ve středu je situován poklop do odpadní sítě. Stěny jsou vyspraveny cementovou omítkou, prostor završuje segmentová klenba. V severní stěně je prolomen okenní otvor se špaletovou výplní, střední příčlí dělený na dvojici tabulek. Okno má kuželovité závěsy s kuličkami, vnější rohy křídel zpevňují rohovníky.

V protější místnosti původního skladu (**0.12**) je situována toaleta. Východní stěna má půlkruhové vyjmutí, v němž je osazeno umyvadlo (obdobně byla řešena i místnost 0.2, později stavebně upravená). Podlahu kryje novodobá keramická dlažba, stěny vápenocementová omítka s bílým nátěrem, prostor završuje segmentová klenba. V jižní stěně je prolomen okenní otvor se špaletovou výplní (ve vnitřní části špalety zaslepený), střední příčlí dělený na dvojici tabulek. Okno má kuželovité závěsy s kuličkami, vnější rohy křídel zpevňují rohovníky.

Místnost **0.3** slouží jako předsíň k místnostem 0.4 (původní sklep) a 0.5 (původní lednice). Z chodby do ní ústí jednokřídlé dveře s rámovou konstrukcí a profilovanými kazetami. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme dvojici kazet – spodní vyšší podélnou, střední čtvercovou a vrchní opět podélnou, prosklenou lisovaným sklem

s kosočtverečným rastrem. Hrany rámové konstrukce jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Dveře jsou osazeny v hladkém pískovcovém ostění, upevněny jsou pomocí kovaných vnějších závěsů vertikálního typu, kovaná klika má klíčový štítek.

Místnost má betonovou podlahu, v jejímž povrchu je patrný průběh druhotně zaslepeného odvodňovacího kanálu. Podélný půdorys rozsahem odpovídá navazující místnosti 0.4. Stěny kryje vápenocementová omítka s bílým nátěrem. Ve východní stěně je prolomen dveřní otvor do bývalé lednice (0.5). V zapuštěné špaletě najdeme hladké pískovcové ostění, v němž jsou osazeny svlakové dveře. Z vnitřní strany jsou dveře propojeny svlakem ve tvaru písmene Z, na rubové straně jsou zavěšeny na kovových pásových závěsech s rozšířeními, zaoblenými konci. V severní stěně je prolomen dveřní otvor do bývalého sklepa (0.4). V zapuštěné špaletě najdeme hladké pískovcové ostění, v němž jsou osazeny svlakové dveře. Nad špaletou je větrací otvor. Z vnitřní strany jsou dveře propojeny svlakem ve tvaru písmene Z, na rubové straně jsou zavěšeny na kovových pásových závěsech s rozšířeními, zaoblenými konci. Strop kryje segmentově valená klenba.

Místnost **0.4** (původní sklep) má betonovou podlahu, stěny kryje vápenocementová omítka s bílým nátěrem. V severní stěně je prolomeno okno s jednokřídlou výklopnou výplní, střední svislou příčlí dělenou do dvou tabulek. Okenní šambrána je přímá, ve spodní části s výrazným podseknutím (bankálem). Místnost završuje segmentově valená klenba. Ve východní stěně je nad patou klenby patrný původní větrací otvor, druhotně zazděný.

Původní lednice (**0.5**) má cihlovou podlahu s novějšími doplňky betonové stěrky. Nad úrovní podlahy najdeme několik větracích a odvodňovacích průduchů. Stěny kryje vápenocementová omítka s bílým nátěrem. V severní stěně je prolomeno okno s jednokřídlou výklopnou výplní, střední svislou příčlí dělenou do dvou tabulek. Okenní šambrána je přímá, ve spodní části s výrazným podseknutím (bankálem). Místnost završuje segmentově valená klenba. V západní stěně je nad patou klenby patrný původní větrací otvor, druhotně zazděný, stejně tak vlevo vedle okna – původní větrací otvor do exteriéru s novodobější zadržkou.

Západní rizalit obsahuje místnosti 0.6 (původní sklep) a 0.7 (původní prádelna). Do místnosti **0.6** ústí jednokřídlé dveře s rámovou konstrukcí a profilovanými kazetami. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme dvojici kazet – spodní vyšší podélnou, střední čtvercovou a vrchní opět podélnou, prosklenou lisovaným sklem s kosočtverečným rastrem. Hrany rámové konstrukce jsou prořezávané s dekorativním

projmutím. Dveře jsou osazeny v hladkém pískovcovém ostění, upevněny jsou pomocí kovaných vnějších závěsů vertikálního typu, kovaná klika má klíčový štítek.

Místnost má betonovou podlahu s tmavočerveným nátěrem, stěny kryje vápenocementová omítka s bílým nátěrem. Ve východní stěně najdeme trojici vstupů do komína s výklopnými kovovými kryty. V levé části západní stěny je prolomeno jednoduché, dovnitř otvíravé okno. Okenní šambrána je přímá, ve spodní části s výrazným podseknutím (bankálem). Okno je příčlemi ve tvaru kříže děleno do čtyř tabulek. Shodně řešený okenní otvor najdeme také v severní stěně. Špaleta je završena lunetou proseknutou do segmentové klenby. Prostor završuje dvojice segmentových oblouků klenutých na střední traverzu.

Do místnosti **0.7** ústí jednokřídlé dveře s rámovou konstrukcí a profilovanými kazetami. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme dvojici kazet – spodní vyšší podélnou, střední čtvercovou a vrchní opět podélnou, prosklenou lisovaným sklem s kosočtverečným rastrem. Hrany rámové konstrukce jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Dveře jsou osazeny v hladkém pískovcovém ostění, upevněny jsou pomocí kovaných vnějších závěsů vertikálního typu, kovaná klika má klíčový štítek.

Místnost má betonovou podlahu, v jejímž povrchu je patrný průběh druhotně zaslepeného odvodňovacího kanálu. Stěny kryje vápenocementová omítka s bílým nátěrem. Ve východní stěně najdeme trojici vstupů do komína s výklopnými kovovými kryty. V pravé části západní stěny je prolomeno jednoduché, dovnitř otvíravé okno. Okenní šambrána je přímá, ve spodní části s výrazným podseknutím (bankálem). Okno je příčlemi ve tvaru kříže děleno do čtyř tabulek. Shodně řešené okenní otvory, ovšem již většího měřítka, najdeme také v jižní stěně, kde jsou prolomeny celkem tři. Prostor završuje dvojice segmentových oblouků klenutých na střední traverzu.

Bývalý byt zahradníka je situován v prostoru jižního rizalitu. Sestává z obytné místnosti (0.8), dvou skladů nářadí (0.10 a 0.11) a předsíně mezi nimi (0.9), která zajišťuje přístup ze zahrady. Místnost **0.8** má přibližně čtvercový půdorys. Z chodby do ní ústí jednokřídlé dveře s rámovou konstrukcí a profilovanými kazetami. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme dvojici kazet – spodní vyšší podélnou, střední čtvercovou a vrchní opět podélnou. Hrany rámové konstrukce jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Dveře jsou osazeny v dřevěné obložce, upevněny jsou pomocí kovaných vnějších závěsů vertikálního typu, kovaná klika má klíčový štítek.

Podlahu kryje betonová podlaha (druhotná), skrytá pod novodobými vrstvami linolea. Stěny a strop kryje vápenocementová omítka s bílým nátěrem. Na západní a východní straně je prolomen okenní otvor. Jedná se o dvoukřídlou špaletovou výplň. Každé křídlo dělí horizontální příčle na dvě tabulky. V jižní stěně najdeme dveře do předsíně, které mají shodné řešení jako vstupní dveře z chodby. Místnost je zaklenuta dvěma podélnými segmentovými oblouky klenby do travers. V severozápadním rohu byla dle plánové dokumentace původně umístěna kamna, napojená do komínového tahu vedenému stěnou.

V předsíni (**0.9**) najdeme šamotovou dlažbu se zdobnou bordurou. Její tvar je přizpůsoben půdorysu místnosti, tedy podélný s pravoúhlým zúžením při hlavním vstupu ze zahrady. Provedení odpovídá dlažbě při hlavním vstupu do objektu. Hlavní plocha má žlutě pískový odstín, rámování bordury je provedeno v kombinaci černého, hnědého a šedého pásu. Při vstupních dveřích je na střední ose položena dlaždice s nápisem *MOSAICOVÁ TOVÁRNA V RAKOVNÍKU*. Povrch žlutých dlaždic je opatřen jemným kruhovitým rastrem, povrch dlaždic bordury je hladký. Podlahu lemuje obvodový lem ve světle hnědé barvě.

Na podélné ose je situován vstup ze zahrady. Pravoúhlý otvor zvenku osazený pískovcovým ostěním vyplňují jednokřídlé, dovnitř otvíravé dveře rámové konstrukce s profilovanými kazetami. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme dvojici kazet – spodní vyšší podélnou, střední čtvercovou a vrchní opět podélnou. Jejich hrany jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Vrchní dvojice kazet prosklená s otvíravými prosklenými křídly, zvenku krytými zdobnou mřížkou. Zdobné závěsy křížového typu jsou fixovány na dveřních hácích se spodní volutou zapuštěných v ostění. Strop je zaklenut segmentovou klenbou.

Podlahu vedlejší místnosti **0.11** (původní sklad nářadí) kryje cementová stěrka. Na severní stěně je prolomen větrací otvor, prostor uzavírá segmentová klenba. Okno v jižní stěně je jednokřídlé, dělené do dvou tabulek a kryté mříží. Z předsíně sem ústí dveře rámové konstrukce s profilovanými kazetami. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme dvojici kazet – spodní vyšší podélnou, střední čtvercovou a vrchní opět podélnou. Jejich hrany jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Výplň je osazena k dřevěné obložce. Obdobně byly řešeny i dveře do protější místnosti **0.10**. V rámci novodobých stavebních zásahů došlo ale k jejich odstranění, zachovány zůstaly pouze dveřní háky z vnitřní strany ostění. Dlažba místnosti je kryta novodobou keramickou dlažbou, stěny

keramickým obkladem. V severní stěně je i nově prolomený otvor do místnosti 0.8. Strop završuje segmentová klenba.

5.2 Přízemí

Obdobně jako v patře se v severní části přízemí uplatňují místnosti spojené se zázemím pro služebnictvo a obsluhu daného podlaží, naopak východní a jižní část jsou řešeny jako velkoryse pojatý reprezentativní prostor pro setkávání členů rodiny (1.8), ale i pro jejich intimnější, soukromé zázemí (1.6,1.7). Obě části jsou vázány na chodbu středního traktu (1.1), z níž bylo také obsluhováno otopné zařízení obytných místností. V obslužných prostorách se uplatňuje kameninová dlažba, v obytných částech vlýsky. Veškeré původní podlahy kryje novodobý povrch (zátěžové koberce, linoleum). Svislé konstrukce jsou zděné s vápenocementovou omítkou, bílým nátěrem a dekorativní malbou provedenou dle původních vzorů. Stěny jižního pokoje doplňuje táflování po celém obvodu a dřevěný obklad kryje také strop. Jinak jsou stropy ploché, v obytných místnostech doplněné dekorativní malbou provedenou dle původních vzorů. Téměř veškeré okenní a dveřní výplně jsou původní z doby výstavby, a to včetně ornamentálních řezeb, kování, závěsů, atd.

Do předpokoje (1.1) se vchází z prostoru schodiště východního rizalitu. Vstup je osazen dvoukřídlou dveřní výplní s nadsvětlíkem v dřevěné obložce segmentového zakončení se žlábkovaným okosením. Křídla mají rámovou konstrukci a profilované kazety. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme zdobnou kazetu – spodní vyšší, střední nižší a vrchní opět vyšší, prosklenou katedrálním sklem. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Křídla jsou opatřena svisle esovitými rozvilinovými závěsy fixovanými k zapuštěným pantům s žaludovými zakončeními. Klika je kovaná s klíčovým štítkem. Výplň světlíku tvoří dvě křídla, dovnitř otvíravá, segmentově ukončená, prosklená katedrálním sklem.

Podlahu předsíně (v současnosti krytá kobercem) kryje šamotová dlažba s bordurou. Hlavní plocha má žlutě pískový odstín, bordura je provedena jako zdvojená linka se středním zubořezem černé barvy. Povrch dlaždic má jemný plastický rastr tvořený nepravidelnými oky. Podlahu rámuje obvodový lem ve světle hnědé barvě.

Prostor je řešen s důrazem na symetrii a zároveň hierarchii místností, do nichž ústí. Ve východní části jsou proti sobě situovány dveře do místností 1.2 (WC) a 1.10 (WC, původně sklad). Na východní čelní stěně jsou prolomeny dveře do místností 1.6 (původní ložnice) a 1.7

(původního pokoje). Dveřmi jižní stěny se vstupuje do pokoje 1.8 a dveřmi na protější, severní straně do prostoru bývalé kuchyně (1.3). Veškeré dveřní výplně mají opět rámovou konstrukci. Dveře do prostoru 1.2 a 1.10 jsou řešeny identicky. Jelikož ústí do provozního a sociálního zázemí, jsou také menší. Osazení jednokřídlé výplně je ve vyřezávané obložkové zárubni. Rámová konstrukce je dělena dvěma podélnými příčlemi na spodní dvojici svisle podélných kazet, střední horizontální kazetu a opět vrchní dvojici svisle podélných kazet. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Nad dvojicí dveří najdeme světlík se segmentovým záklenkem a dvoukřídlou výplní prosklenou katedrálním sklem.

Vstup do salonu 1.8 je osazen dvoukřídlou dveřní výplní v dřevěné obložce přímého zakončení se žlábkovaným okosením. Křídla mají rámovou konstrukci a profilované kazety. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme zdobnou kazetu – spodní vyšší svisle podélnou, střední nižší horizontálně podélnou, a vrchní opět vyšší, svisle podélnou, prosklenou katedrálním sklem. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Křídla jsou z rubové strany opatřena svisle esovitými rozvilinovými závěsy fixovanými k zapuštěným pantům s žaludovými zakončeními. Kliky jsou kované s klíčovým štítkem.

Protější vstup do bývalé kuchyně (1.3) je řešen v rámci půlkruhové oblouku, částečně zděného a krytého výdřevou – ve spodní části s táflováním a dveřmi, ve vrchní části s prosklením. Součástí dřevěné předstěny jsou původní věšáky, držadla na deštníky a skříňka na obuv s posuvnými dvířky. Táflování je členěno do tří pásů prořezávaných kazet, nad nimiž prochází římsa a je osazen prosklený oblouk s katedrálním sklem (trojice okenních výplní, boční výklopná, střední dovnitř otvíravé). Dveře do kuchyně jsou jednokřídlé ve vyřezávané obložkové zárubni. Rámová konstrukce je dělena dvěma podélnými příčlemi na spodní dvojici svisle podélných kazet, střední horizontální kazetu a opět vrchní dvojici svisle podélných kazet. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Dvojice dveří na čelní, západní stěně má identické řešení, ovšem s vrchním zasklením katedrálním sklem. Důležitým funkčním prvkem jsou dvoukřídlá kovová dvířka v jižní stěně, kterými se zajišťoval provoz kamen v salonu. Stěny a strop kryje dekorativní malířská výzdoba, provedená nově, ovšem pravděpodobně odvozená od původních vzorů. Jedná se o pásy s florálními motivy. Strop je přímý, s mírným fabionem.

Prostory toalety (1.2) a původního skladu (1.10) jsou řešeny téměř shodně. Obě místnosti mají východní část zakončenou půlkruhovým tvarem. Podlahu kryjí betonové probarvované

dlaždice s antikizující bordurou ve formě meandru: základní barva lomená bílá se světle modrým dekorem. V místnosti 1.2 se dále uplatňují původní tenkostěnné obkladačky, doplněné pod oknem dlaždicí ve formě držáku na mýdlo. Podlahu rámuje obvodový lem obkladu ve světle hnědé barvě. V severní stěně je prolomeno špaletové okno, křídlo dělí podélná příčle na dvě tabulky. Zavírání je na obrtlík. Spodní tabulka vnějšího křídla má lisovanou matovou výplň. Prostor završuje přímý strop. Protější místnost 1.10 (dnes také WC) má shodnou dekorativní podlahu, okno i zastropení.

Bývalá kuchyň (**1.3**) zabírá spolu s pokojíkem pro služku (1.4) a původní koupelnou (1.5) prostor severního rizalitu. Podlaha je skládaná z prken, při zdi lemovaných lištou. V jihozápadním rohu bývala umístěna kamna se sporákem, který zároveň zajišťoval ohřev vody pro sousední koupelnu. Dnes jsou v jeho místě osazena polopřenosná kachlová kamna s glazurou v barvě pískového okru. V severní a východní stěně jsou prolomena okna shodného řešení. Jedná se o špaletovou výplň s dvěma křídly. Každé křídlo dělí dvojice horizontálních příčlí, takže vzniká třítabulkové prosklení. Kované okenní kličky mají esovitě prohnutý tvar a spodní dekorativní štítek s vrchní a spodní volutou. Pohybem kličky se ovládá svislá okenní rozvora skrytá v klapačce vnitřní části křídel. Pro fixování křídel v otevřené poloze slouží pérové záskočky ze silného plechu umístěné ve špaletové kastli. Okenní závěsy jsou zapuštěné, ukončené kuželovým tvarem s kuličkou a doplněné zdobnými rohovníky. Vnitřní parapet je součástí špaletové kastle, má odsazený, zaoblený profil. Pod okny chybí deštění, které najdeme ve všech ostatních místnostech, a k jehož odstranění pravděpodobně došlo v rámci novodobých zásahů do zdiva.

V západní stěně najdeme dvojici dveří. Levé ústí do prostoru bývalé lázně (1.5) a pravé do pokoje služky (1.4). Oboje dveře mají původní, dekorativně vyřezávané obložky, ovšem v pravých je osazena nepůvodní, nečleněná výplň. Levá výplň rámové konstrukce je členěna do tří úrovní kazet: dvě spodní svisle podélné, střední horizontální a dvě vrchní opět svisle podélné. Strop je přímý. Původní místnost pro služku **1.4** má prkennou podlahu. Na severní straně je prolomeno úzké špaletové okno s křídly dělenými na dvě tabulky. Protější stěně dominuje rozsáhlé okno prosvětlující sousední lázeň. Okno má segmentový záklenek, je dvoukřídle s křídly dělenými do tří tabulek a zasklenými matným lisovaným sklem s kosočtverečným rastrem. Podlahu místnosti bývalé lázně **1.5** kryjí betonové probarvované dlaždice s antikizující bordurou ve formě meandru: základní barva lomená bílá se světle modrým dekorem. Na stěnách se uplatňují původní tenkostěnné obkladačky, doplněné

novodobým obkladem v rámci pozdějších stavebních úprav. Podlahu rámuje obvodový lem obkladu ve světle hnědé barvě. V jižní části místnosti byla původně situována litinová vana na nožičkách. V západní stěně najdeme větrací průduch krytý kovovou žaluzií. Naproti dveřím z kuchyně jsou prolomeny dveře do původní ložnice 1.6. Ta spolu s pokojem 1.7 zaplňuje půdorys západního rizalitu. Do původní ložnice **1.6** je tedy praktický přístup z koupelny, dále z ní vedou dveře na chodbu a dveře do vedlejšího pokoje. Veškeré dveřní výplně mají téměř shodné řešení. Jsou jednokřídlé, osazené ve vyřezávané obložkové zárubni. Rámová konstrukce je dělena dvěma podélnými příčlemi na spodní dvojici svisle podélných kazet, střední horizontální kazetu a opět vrchní dvojici svisle podélných kazet. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Vrchní část dveří do chodby je prosklená katedrálním sklem. Na západní straně je prolomeno okno. Jedná se o špaletovou výplň s dvěma křídly. Každé křídlo dělí dvojice horizontálních příčlů, takže vzniká třítabulkové prosklení. Kované okenní kličky mají esovitě prohnutý tvar a spodní dekorativní štítek s vrchní a spodní volutou. Pohybem kličky se ovládá svislá okenní rozvora skrytá v klapačce vnitřní části křídel. Pro fixování křídel v otevřené poloze slouží pérové záskočky ze silného plechu umístěné ve špaletové kastli. Okenní závěsy jsou zapuštěné, ukončené kuželovým tvarem s kuličkou a doplněné zdobnými rohovníky. Vnitřní parapet je součástí špaletové kastle, má odsazený, zaoblený profil. Pod parapetem navazuje zdobné deštění se svisle prořezávanými kazetami. Podlahu kryjí vlýsky. Stěny a strop kryje dekorativní malířská výzdoba, provedená nově, ovšem pravděpodobně odvozená od původních vzorů. Jedná se o pásy s florálními motivy. Strop je příčný. Významným prvkem jsou původní kachlová kamna situovaná na východní stěně mezi dveřmi. Kamna mají dvakrát odsazený sokl a střední a vrchní římsu. Nad soklem najdeme příkladací a popelníková dvířka, ve vyšší úrovni pak kapličku se zdobnou mřížkou. Kamna jsou složena z keramických tlačených kachlů s politou glazurou tyrkysové barvy. Kachle mají centrální florální motiv se středním květem v kruhu a okrajovými rozvilinami. V zadní části kamen najdeme odkouření keramickým kouřovým hrdlem politým shodně barevnou glazurou. Prostor původní pracovny **1.7** má obdobné členění. Podlahu kryjí vlýsky. Na východní straně je prolomena dvojice dveří – do vedlejšího salonu 1.8 a do předpokoje 1.1. Dveře jsou jednokřídlé, osazené ve vyřezávané obložkové zárubni. Rámová konstrukce je dělena dvěma podélnými příčlemi na spodní dvojici svisle podélných kazet, střední horizontální kazetu a opět vrchní dvojici svisle podélných kazet. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Vrchní část dveří do chodby je prosklená katedrálním sklem. Na západní a jižní

straně jsou situována okna. Jedná se o špaletové výplně s dvěma křídly. Každé křídlo dělí dvojice horizontálních příčlí, takže vzniká třítabulkové prosklení. Kované okenní kličky mají esovitě prohnutý tvar a spodní dekorativní štítek s vrchní a spodní volutou. Pohybem kličky se ovládá svislá okenní rozvora skrytá v klapačce vnitřní části křídel. Pro fixování křídel v otevřené poloze slouží pérové záskočky ze silného plechu umístěné ve špaletové kastli. Okenní závěsy jsou zapuštěné, ukončené kuželovým tvarem s kuličkou a doplněné zdobnými rohovníky. Vnitřní parapet je součástí špaletové kastle, má odsazený, zaoblený profil. Pod parapetem navazuje zdobné deštění se svisle prořezávanými kazetami. Strop kryje náročná malba s florálními motivy. Můžeme snad předpokládat, že je jedná o původní, později restaurátorsky doplňovaný prvek. Ve srovnání s ostatními nástropními a nástěnnými malbami v objektu je barevnost v dané místnosti tlumená, pastelovější, cit pro detail zpracování a kombinaci barev vytříbenější a vedení linek i návaznosti tvarů přesnější. Mezi dveřmi na východní stěně bohužel chybí původní kachlová kamna, u nichž můžeme předpokládat obdobné řešení jako u kamen v patře. Právě dveře východní stěny ústí do pokoje-salonu **1.8**. Co do provedení se jedná o ryze reprezentativní místnost, která svým rozsahem zabírá plnou plochu jižního rizalitu, spolu s předsazenou verandou. Důraz je zde kladen na příčnou osu, kterou zdůrazňují dveře do předpokoje a protilehlé dveře na verandu. Podstatným materiálem salonu je dřevo. Podlahu kryjí vlýsky, stěny zdobí celoobvodové táflování, strop je trámový se zdobnými kazetami. Vstupní dveře z předpokoje jsou dvoukřídlé (popis viz místnost 1.1). Protější vstup na verandu tvoří také dvoukřídlá špaletová výplň. Rámová konstrukce má ve spodní části plnou profilovanou kazetu, vrchní část je prosklená a horizontálními příčlemi členěná do tří tabulek. Na východní straně je situováno okno. Jedná se o špaletovou výplň s dvěma křídly. Každé křídlo dělí dvojice horizontálních příčlí, takže vzniká třítabulkové prosklení. Kované okenní kličky mají esovitě prohnutý tvar a spodní dekorativní štítek s vrchní a spodní volutou. Pohybem kličky se ovládá svislá okenní rozvora skrytá v klapačce vnitřní části křídel. Pro fixování křídel v otevřené poloze slouží pérové záskočky ze silného plechu umístěné ve špaletové kastli. Okenní závěsy jsou zapuštěné, ukončené kuželovým tvarem s kuličkou a doplněné zdobnými rohovníky. Vnitřní parapet je součástí špaletové kastle, má odsazený, zaoblený profil. Pod parapetem navazuje zdobné deštění se svisle prořezávanými kazetami. Zdobné táflování lemuje místnost po celém obvodu. V základu je děleno do dvou úrovní se soklem a průběžnou a vrcholovou římsičkou. Spodní pás tvoří pravidelný rastr sloupků s okosenými hranami a vsazenými kazetami. Každá kazeta je na středu svisle prořezávaná.

Vrchní pás je opět z pravidelného rastru sloupků s okosenými hranami a vsazenými kazetami, které mají dekorativnější pojetí s vnitřní přibližně oválnou kartuší. Veškeré dveře i táflování stěn kryjí dekorativní malby s florálními motivy, řešenými v duchu nábytku známého z lidových staveb. Nástěnné malby se objevují také nade dveřmi, nad kamny a v pásu pod stropem. Strop zdobí příčně skládaný rastr trámů s projmutými hranami. Dřevěný záklop má podobu vnějšího rámu s prořezávanými příčníky a dekorativními výplněmi vnitřních kazet.

V severozápadním rohu místnosti najdeme masivní kachlová kamna se spodní podestou, kterou lemuje rohová lavice. Kamna mají střední a vrcholovou římsou a jsou složena z keramických tlačených kachlů s politou glazurou leskle zelené barvy. Jejich čtvercový tvar rámuje profilovaný žlábek, vnitřní plocha je definována vtlačeným půlkulatým tvarem. Střední římsu zdobí průběžný pás s vejcovcem. V zadní části kamen najdeme odkouření keramickým kouřovým hrdlem politým shodně barevnou glazurou. Kamna jsou vytápěna nepřímým způsobem, neboť jejich obsluha se zajišťuje z chodby. Odsazení kamen od stěny a její obložení kachlemi má efekt rozšíření výhřevné plochy.

Přilehlá veranda **1.9** se obrací směrem k jihu. Podlahu kryjí šamotové dlaždice šedavého odstínu. Obdobné řešení lze předpokládat také na verandě patra, kde je ovšem povrch druhotně kryt měděným plechem. Plocha je skládána z dlaždic s příčným vroubkováním, borduru tvoří dlaždice se zdvojeným kosočtverečným motivem a okrajový pás s jemným kruhovým povrchovým rastrem. Svislé konstrukce verandy tvoří dřevěná podstávka, jejíž oblouky byly druhotně osazeny vloženou konstrukcí s posuvnými okenními výplněmi. Strop má obdobné řešení jako salon - příčně skládaný rastr trámů s projmutými hranami, dřevěný záklop vnějšího rámu s prořezávanými příčníky a dekorativními výplněmi vnitřních kazet.

Fasáda je v dané části obložena kamenným obkladem, v němž najdeme profilovaný pískovcový portál, kterým se vstupuje do salonu. Portál má spodní patky, zdvojený profil s přetínanými pruty a vrchní římsu s konvexně-konkávním projmutím. Dvoukřídlé dveře doplňuje dřevěná dveřnice na zdobných kovaných závěsech, svrchu krytá plechem s dekorativní malbou.

5.3 První patro

Obdobně jako v přízemí se v severní části patra uplatňují místnosti spojené se zázemím pro služebnictvo a obsluhu daného podlaží, naopak východní a jižní část jsou řešeny jako velkoryse pojatý reprezentativní prostor pro setkávání členů rodiny (2.8), ale i pro jejich intimnější,

soukromé zázemí (2.6,2.7). Obě části jsou vázány na chodbu středního traktu (2.1), z níž bylo také obsluhováno otopné zařízení obytných místností. V obslužných prostorách se uplatňuje kameninová dlažba, v obytných částech vlýsky. Veškeré původní podlahy kryje novodobý povrch (zátěžové koberce, linoleum). Svislé konstrukce jsou zděné s vápenocementovou omítkou, bílým nátěrem a dekorativní malbou provedenou dle původních vzorů. Stěny jižního pokoje doplňuje táflování po celém obvodu a dřevěný obklad kryje také strop. Jinak jsou stropy ploché, v obytných místnostech doplněné dekorativní malbou provedenou dle původních vzorů. Téměř veškeré okenní a dveřní výplně jsou původní z doby výstavby, a to včetně ornamentálních řezeb, kování, závěsů, atd.

Do předpokoje (2.1) se vchází z prostoru schodiště východního rizalitu. Vstup je osazen dvoukřídlou dveřní výplní s nadsvětlíkem v dřevěné obložce segmentového zakončení se žlábkovaným okosením. Křídla mají rámovou konstrukci a profilované kazety. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme zdobnou kazetu – spodní vyšší, střední nižší a vrchní opět vyšší, prosklenou katedrálním sklem. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Křídla jsou opatřena svisle esovitými rozvilinovými závěsy fixovanými k zapuštěným pantům s žaludovými zakončeními. Kliky jsou kované s klíčovým štítkem. Výplň světlíku tvoří dvě křídla, dovnitř otvíravá, segmentově ukončená, prosklená katedrálním sklem. Podlahu předsíně (v současnosti krytá kobercem) kryje šamotová dlažba s bordurou. Hlavní plocha má žlutě pískový odstín, bordura je provedena jako zdvojená linka se středním zubořezem černé barvy. Povrch dlaždic má jemný plastický rastr tvořený nepravidelnými oky. Podlahu rámuje obvodový lem ve světle hnědé barvě. Prostor je řešen s důrazem na symetrii a zároveň hierarchii místností, do nichž ústí. Ve východní části jsou proti sobě situovány dveře do místností 2.2 (WC) a 2.10 (WC, původně sklad). Na východní čelní stěně jsou prolomeny dveře do místností 2.6 (původní ložnice) a 2.7 (původního pokoje). Dveřmi jižní stěny se vstupuje do pokoje 2.8 a dveřmi na protější, severní straně do prostoru bývalé kuchyně (2.3). Veškeré dveřní výplně mají opět rámovou konstrukci. Dveře do prostoru 2.2 a 2.10 jsou řešeny identicky. Jelikož ústí do provozního a sociálního zázemí, jsou také menší. Osazení jednokřídlé výplně je ve vyřezávané obložkové zárubni. Rámová konstrukce je dělena dvěma podélnými příčlemi na spodní dvojici svisle podélných kazet, střední horizontální kazetu a opět vrchní dvojici svisle podélných kazet. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Nad dvojicí dveří najdeme světlík se segmentovým záklenkem a dvoukřídlou výplní prosklenou katedrálním sklem.

Vstup do salonu 2.8 je osazen dvoukřídlovou dvevní výplní v dřevěné obložce přímého zakončení se žlábkovaným okosením. Křídla mají rámovou konstrukci a profilované kazety. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme zdobnou kazetu – spodní vyšší svisle podélnou, střední nižší horizontálně podélnou, a vrchní opět vyšší, svisle podélnou, prosklenou katedrálním sklem. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Křídla jsou z rubové strany opatřena svisle esovitými rozvilinovými závěsy fixovanými k zapuštěným pantům s žaludovými zakončeními. Kliky jsou kované s klíčovým štítkem.

Protější vstup do bývalé kuchyně (2.3) je řešen v rámci půlkruhové oblouku, částečně zděného a krytého výdřevou – ve spodní části s táflováním a dveřmi, ve vrchní části s prosklením. Součástí dřevěné předstěny jsou původní věšáky, držadla na deštníky a skříňka na obuv s posuvnými dvířky. Táflování je členěno do tří pásů prořezávaných kazet, nad nimiž prochází římsa a je osazen prosklený oblouk s katedrálním sklem (trojice okenních výplní, boční výklopná, střední dovnitř otvíravé). Dveře do kuchyně jsou jednokřídlové ve vyřezávané obložkové zárubni. Rámová konstrukce je dělena dvěma podélnými příčlemi na spodní dvojici svisle podélných kazet, střední horizontální kazetu a opět vrchní dvojici svisle podélných kazet. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Dvojice dveří na čelní, západní stěně má identické řešení, ovšem s vrchním zasklením katedrálním sklem. Důležitým funkčním prvkem jsou dvoukřídlová kovová dvířka v jižní stěně, kterými se zajišťoval provoz kamen v salonu. Stěny a strop kryje dekorativní malířská výzdoba, provedená nově, ovšem pravděpodobně odvozená od původních vzorů. Jedná se o pásy s florálními motivy. Strop je přímý, s mírným fabionem. Prostory toalety (2.2) a původního skladu (2.10) jsou řešeny téměř shodně. Obě místnosti mají východní část zakončenou půlkruhovým tvarem. Podlahu kryjí betonové probarvované dlaždice s antikizující bordurou ve formě meandru: základní barva lomená bílá se světle modrým dekorem. V místnosti 2.2 se dále uplatňují původní tenkostěnné obkladačky, doplněné pod oknem dlaždicí ve formě mýdlenky. Podlahu rámuje obvodový lem obkladu ve světle hnědé barvě. V severní stěně je prolomeno špaletové okno, křídlo dělí podélná příčle na dvě tabulky. Zavírání je na obrtlík. Spodní tabulka vnějšího křídla má lisovanou matnou výplň. Prostor završuje přímý strop. Protější místnost 2.10 (dnes také WC) má shodnou dekorativní podlahu, okno i zaklenutí.

Bývalá kuchyň (2.3) zabírá spolu s pokojíkem pro služku (2.4) a původní koupelnou (2.5) prostor severního rizalitu. Podlaha je složena z prken, při zdi lemovaných lištou.

V jihozápadním rohu bývala umístěna kamna se sporákem, který zároveň zajišťoval ohřev vody pro sousední koupelnu. V severní a východní stěně jsou prolomena okna shodného řešení. Jedná se o špaletovou výplň s dvěma křídly. Každé křídlo dělí dvojice horizontálních příčlí, takže vzniká třítabulkové prosklení. Kované okenní kličky mají esovitě prohnutý tvar a spodní dekorativní štítek s vrchní a spodní volutou. Pohybem kličky se ovládá svislá okenní rozvora skrytá v klapáče vnitřní části křídel. Pro fixování křídel v otevřené poloze slouží pérové záskočky ze silného plechu umístěné ve špaletové kastli. Okenní závěsy jsou zapuštěné, ukončené kuželovým tvarem s kuličkou a doplněné zdobnými rohovníky. Vnitřní parapet je součástí špaletové kastle, má odsazený, zaoblený profil. Prostor pod parapetem kryje deštění tvořené dvojicí kazet s třemi svislými dekorativními zářezy.

V západní stěně najdeme dvojici dveří. Levé ústí do prostoru bývalé lázně (2.5) a pravé do pokoje služby (2.4). Oboje dveře mají původní, dekorativně vyřezávané obložky, ovšem v pravých je osazena nepůvodní výplň (původní dveřní křídlo je druhotně osazené v podkroví). Levá výplň rámové konstrukce je členěna do tří úrovní kazet: dvě spodní svisle podélné, střední horizontální a dvě vrchní opět svisle podélné. Strop je přímý.

Původní místnost pro služku **2.4** má prkennou podlahu. Na severní straně je prolomeno úzké špaletové okno s křídly dělenými na dvě tabulky. Protější stěně dominuje rozsáhlé okno prosvětlující sousední lázeň. Okno má segmentový záklenek, je dvoukřídle s křídly dělenými do tří tabulek a zasklenými matným lisovaným sklem s kosočtverečným rastrem.

Podlahu místnosti bývalé lázně **2.5** kryjí betonové probarvované dlaždice s antikizující bordurou ve formě meandru: základní barva lomená bílá se světle modrým dekorem. Na stěnách se uplatňují původní tenkostěnné obkladačky, doplněné novodobým obkladem v rámci pozdějších stavebních úprav. Podlahu rámuje obvodový lem obkladu ve světle hnědé barvě. V jižní části místnosti byla původně situována litinová vana na nožičkách. Na téže stěně je z původního vybavení dochována dvojice dlaždic ve formě mýdlenek s odtékacím žlábkem a chromované madlo. V západní stěně najdeme větrací průduch krytý kovovou žaluzií. Naproti dveřím z kuchyně jsou prolomeny dveře do původní ložnice 2.6. Ta spolu s pokojem 2.7 zaplňuje půdorys západního rizalitu. Do původní ložnice **2.6** je tedy praktický přístup z koupelny, dále z ní vedou dveře na chodbu a dveře do vedlejšího pokoje. Veškeré dveřní výplně mají téměř shodné řešení. Jsou jednokřídle, osazené ve vyřezávané obložkové zárubni. Rámová konstrukce je dělena dvěma podélnými příčlemi na spodní dvojici svisle podélných kazet, střední horizontální kazetu a opět vrchní dvojici svisle podélných kazet. Hrany rámu i

kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Vrchní část dveří do chodby je prosklená katedrálním sklem. Na západní straně je prolomeno okno. Jedná se o špaletovou výplň s dvěma křídly. Každé křídlo dělí dvojice horizontálních příčlí, takže vzniká třítabulkové prosklení. Kované okenní kličky mají esovitě prohnutý tvar a spodní dekorativní štítek s vrchní a spodní volutou. Pohybem kličky se ovládá svislá okenní rozvora skrytá v klapačce vnitřní části křídel. Pro fixování křídel v otevřené poloze slouží pérové záskočky ze silného plechu umístěné ve špaletové kastli. Okenní závěsy jsou zapuštěné, ukončené kuželovým tvarem s kuličkou a doplněné zdobnými rohovníky. Vnitřní parapet je součástí špaletové kastle, má odsazený, zaoblený profil. Pod parapetem navazuje zdobné deštění se svisle prořezávaným motivem kazet. Podlahu kryjí vlýsky. Stěny a strop kryje dekorativní malířská výzdoba, provedená nově, ovšem pravděpodobně odvozená od původních vzorů. Jedná se o pásy s florálními motivy. Strop je přímý. V prostoru mezi dveřmi východní stěny chybí původní keramická kamna, která jsou v téže pozici dochována v přízemí. Prostor původní pracovny 2.7 má obdobné členění. Podlahu kryjí vlýsky. Na východní straně je prolomena dvojice dveří – do vedlejšího salonu 2.8 a do předpokoje 2.1. Dveře jsou jednokřídlé, osazené ve vyřezávané obložkové zárubni. Rámová konstrukce je dělena dvěma podélnými příčlemi na spodní dvojici svisle podélných kazet, střední horizontální kazetu a opět vrchní dvojici svisle podélných kazet. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Vrchní část dveří do chodby je prosklená katedrálním sklem. Na západní a jižní straně jsou situována okna. Jedná se o špaletové výplně s dvěma křídly. Každé křídlo dělí dvojice horizontálních příčlí, takže vzniká třítabulkové prosklení. Kované okenní kličky mají esovitě prohnutý tvar a spodní dekorativní štítek s vrchní a spodní volutou. Pohybem kličky se ovládá svislá okenní rozvora skrytá v klapačce vnitřní části křídel. Pro fixování křídel v otevřené poloze slouží pérové záskočky ze silného plechu umístěné ve špaletové kastli. Okenní závěsy jsou zapuštěné, ukončené kuželovým tvarem s kuličkou a doplněné zdobnými rohovníky. Vnitřní parapet je součástí špaletové kastle, má odsazený, zaoblený profil. Pod parapetem navazuje zdobné deštění se svisle prořezávaným motivem kazet. Strop kryje náročná malba s florálními motivy. Můžeme snad předpokládat, že je jedná o původní, později restaurátorsky doplňovaný prvek. Ve srovnání s ostatními nástropními a nástěnnými malbami v objektu je barevnost v dané místnosti tlumená, pastelovější, cit pro detail zpracování a kombinaci barev vytříbenější a vedení linek i návaznosti tvarů přesnější. Významným prvkem jsou původní kachlová kamna situovaná na východní stěně mezi dveřmi. Kamna mají dvakrát odsazený sokl a střední a vrchní římsu. V boční části nad soklem najdeme

příkládací a popelníková dvířka. Kamna jsou složena z keramických tlačných kachlů s politou glazurou leskle hnědé barvy s detaily v zelené a světle hnědé barvě. Kachle mají centrální motiv písmene Ř lemovaný snítkami propletenými stuhou (pravděpodobně se jedná o jmelí, symbol štěstí a hojnosti). V zadní části kamen najdeme odkouření keramickým kouřovým hrdlem politým shodně barevnou glazurou.

Pravé dveře východní stěny ústí do pokoje-salonu **2.8**. Co do provedení se jedná o ryze reprezentativní místnost, která svým rozsahem zabírá plnou plochu jižního rizalitu, spolu s předsazenou verandou. Důraz je zde kladen na příčnou osu, kterou zdůrazňují dveře do předpokoje a protilehlé dveře na verandu. Podstatným materiálem salonu je dřevo. Podlahu kryjí vlýsky, stěny zdobí celoobvodové táflování, strop je trémový se zdobnými kazetami. Vstupní dveře z předpokoje jsou dvoukřídlé (popis viz místnost 2.1). Protější vstup na verandu tvoří také dvoukřídlá špaletová výplň. Rámová konstrukce má ve spodní části plnou profilovanou kazetu, vrchní část je prosklená a horizontálními příčlemi členěná do tří tabulek. Na východní straně je situováno okno. Jedná se o špaletovou výplň s dvěma křídly. Každé křídlo dělí dvojice horizontálních příčlí, takže vzniká třítabulkové prosklení. Kované okenní kličky mají esovitě prohnutý tvar a spodní dekorativní štítek s vrchní a spodní volutou. Pohybem kličky se ovládá svislá okenní rozvora skrytá v klapačce vnitřní části křídel. Pro fixování křídel v otevřené poloze slouží pérové záskočky ze silného plechu umístěné ve špaletové kastli. Okenní závěsy jsou zapuštěné, ukončené kuželovým tvarem s kuličkou a doplněné zdobnými rohovníky. Vnitřní parapet je součástí špaletové kastle, má odsazený, zaoblený profil. Pod parapetem navazuje zdobné deštění se svisle prořezávaným motivem kazet. Zdobné táflování lemuje místnost po celém obvodu. V základu je děleno do dvou úrovní se soklem a průběžnou a vrcholovou římsičkou. Spodní pás tvoří pravidelný rastr sloupků s okosenými hranami a vsazenými kazetami. Každá kazeta je na středu svisle prořezávaná. Vrchní pás je opět z pravidelného rastru sloupků s okosenými hranami a vsazenými kazetami, které mají dekorativnější pojetí s vnitřní přibližně oválnou kartuší. Veškeré dveře i táflování stěn kryjí dekorativní malby s florálními motivy, řešenými v duchu nábytku známého z lidových staveb. Nástěnné malby se objevují také nade dveřmi, nad kamny a v pásu pod stropem. Strop zdobí příčně skládaný rastr trámů s projmutými hranami. Dřevěný záklop má podobu vnějšího rámu s prořezávanými příčníky a dekorativními výplněmi vnitřních kazet. V severozápadním rohu místnosti najdeme masivní kachlová kamna se spodní podestou, kterou lemuje rohová lavice. Kamna mají střední a vrcholovou římsou a jsou složena z keramických tlačných kachlů

s politou glazurou leskle zelené barvy. Jejich čtvercový tvar rámuje profilovaný žlábek, vnitřní plocha je definována vtlačeným půlkulatým tvarem. Střední římsu zdobí průběžný pás s vejcovcem. V zadní části kamen najdeme odkouření keramickým kouřovým hrdlem politým shodně barevnou glazurou. Kamna jsou vytápěna nepřímým způsobem, neboť jejich obsluha se zajišťuje z chodby. Odsazení kamen od stěny a její obložení kachlemi slouží k rozšíření výhřevné plochy.

Přilehlá veranda 2.9 se obrací směrem k jihu. Podlahu kryje měděný plech, pod nímž lze předpokládat původní podlahu z šamotových dlaždic šedavého odstínu, dochovaných na verandě v přízemí. Svislé konstrukce verandy tvoří dřevěná podstávka, navazující na dřevěnou konstrukci verandy v přízemí. Strop je trémový s projmutými hranami a záklopem.

Fasáda je v dané části opatřena vápennou omítkou. Na středu najdeme profilovaný pískovcový portál, kterým se vstupuje do salonu. Portál má spodní patky, zdvojený profil s přetínanými pruty a vrchní římsu s konvexně-konkávním projmutím. Po jeho stranách zdobí danou část fasády dvojice půlkruhových výklenků završených konchou. Parapety výklenků mají shodný profil jako vrchní římsa portálu, provedený v menším měřítku. Oblouk konchy lemuje ve štuku provedená zdobná dvojice stylizovaných větvíček.

5.4 Podkroví a krov

Základní konstrukce krovu je poněkud znejasněna vestavbami obytných místností. Lze ji rozdělit do dvou úrovní – z části obytné podkroví a vrchol krovu. V krovové konstrukci se uplatňuje kombinace vaznicového systému se stojatými stolicemi se starším typem krovu hambalkového. Krov je osazený na půdní nadezdívce charakteristické pro závěr 19. století. Vazný trám tedy zůstává dole v úrovni nadezdívky, na jejíž koruně jsou uloženy pozednice. Plnou vazbu tvoří vazný trám, svislé sloupky s pásky, vrchní hambalek a dále vzpěry mezi vazným trámem a vrcholem sloupku. Systém je doplněn ocelovými pásky procházejícími mezi cihelnou podlahou a nadezdívkou a fixovanými do vazného trámu. Roztlak krovové konstrukce je jištěn užitím několika párů kleštín staženými středním kovovým páskem. Ve vrchní části krovu (nad úrovní hambalků stojaté stolice) najdeme prkenný záklop podkroví. Plocha nad původními obytnými místnostmi je na prknech ještě kryta zateplovací vrstvou hliněné mazaniny s vmíchanou řezankou. Krov nemá vrcholovou vaznici, mezi každou dvojicí krokví ještě prochází hambalky, zachycující vodorovné složky šikmých tlaků vyvozených krokvemi. V dané části krovu je patrné tesané číslování jednotlivých dřevěných prvků. Na krokvích je

položeno plné bednění. Na středu křížové dispozice dochází k provázání krovů všech rizalitů, podepřeného čtveřicí nakosených sloupků, vzájemně fixovaných zkříženými šikmými vzpěrami. Na jižním rizalitu najdeme sloupkové jádro konstrukce věžičky, sestavené z víceboké sestavy sloupů se šikmými vzpěrami. Sloupky jsou fixovány k hambalkům stojaté stolice kovovými pásky. Nad západním rizalitem vystupuje bedněná konstrukce světlíku (nad předsíní v podkroví), za ní navazuje hmota komínového tělesa vzniklého aditivním přiřazováním sopouchů. Čelní stěna severní a jižní části krovu je bedněná (součást lomenice). Východní část krovu je ukončena zděnou stěnou s výdutí, která již souvisí s konstrukcí věže. Čelo západní části není přístupné díky masivní šířce komínového tělesa. V prostoru jsou dochovány relikty původních uměleckořemeslných prvků (keramické kachle původních kamen, šamotové dlaždice verandy v patře, dřevěný paraván s látkovou výplní, zdobné oplechování původních vikýřů, atd). Prostor podkroví z části odpovídá dispozičnímu řešení spodních pater se střední chodbou, z níž se vstupuje do jednotlivých místností. K původním obytným částem patří pokoje 3.6 (pokoj) a 3.8 (komora). Zbytek podlaží sloužil jako půda. Během 20. století došlo ke stavebním úpravám v rámci zobytnění (místnosti 3.3, 3.4 a části místností 3.5 a 3.7). Zděné konstrukce se (kromě vnějšího obvodového pláště a půdní nadezdívky) omezují na zdi předsíně 3.1 a pokoje 3.6, včetně příčky v prostoru 3.5. Bedněné, omítané a tedy v podstatě vložené do konstrukce krovu jsou boční stěny pokoje 3.8. Do předpokoje (**3.1**) se vchází z prostoru schodiště východního rizalitu. Vstup je osazen jednokřídlou dveří výplní se segmentovým nadsvětlíkem v dřevěné obložce. Křídlo má rámovou konstrukci a profilované kazety. Plocha je horizontálními příčlemi členěna do tří úrovní, v každé úrovni najdeme zdobnou kazetu – spodní vyšší, střední nižší a vrchní opět vyšší. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Dveře nesou závěsy s bambulkovým zakončením. Klika je kovaná s klíčovým štítkem. Výplň světlíku tvoří dvě křídla s obrtlíky, dovnitř otvíravá, segmentově ukončená, prosklená lisovaným sklem s kosočtverečným rastrem sklem. Podlahu předsíně kryje probarvovaná betonová dlažba s bordurou. V hlavní ploše najdeme pravidelný šachovnicový rastr se žlutými a černými dlaždicemi. Borduru tvoří pás s černou, hnědou a šedou linkou. Borduru lemuje pás žlutých dlaždic. Podlahu rámuje obvodový lem ve světle hnědé barvě. V prostoru je patrná snaha o zachování symetrického řešení jako v nižších podlažích, vzhledem k využití ovšem není striktně dodržena. Ve východní části jsou proti sobě situovány dveře do místností 3.2 (WC) a 3.11 (WC, původně sklad). Na západní čelní stěně jsou prolomeny dveře do místnosti 3.6 (původní pokoj). Dveřmi jižní stěny se vstupuje do

pokoje 3.8 a do podkrovních prostor 3.7 a 3.10. Dveře v protější stěně vedou do místnosti 3.3. Veškeré dveřní výplně mají rámovou konstrukci. Dveře do prostoru 3.2 a 3.11 jsou řešeny identicky. Jelikož ústí do provozního a sociálního zázemí, jsou také menší. Osazení jednokřídlé výplně je v obložkové zárubni s projmutými hranami. Rámová konstrukce je dělena střední podélnou příčí na dvojici svisle podélných kazet. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Nad dvojicí dveří najdeme světlík se segmentovým záklenkem a dvoukřídlou výplní prosklenou lisovaným sklem s kosočtverečným rastrem.

Veškeré ostatní dveřní výplně mají shodné členění rámové konstrukce: dělí je dvojice horizontálních příčí, čímž vzniká dvojice spodních, svisle podélných kazet, střední dvojice přibližně čtvercových kazet a vrchní dvojice opět svisle podélných kazet. Hrany rámu i kazet jsou prořezávané s dekorativním projmutím. Jižní stěna má osově řešené vstupy v hladkých pískovcových portálech. Střední a zároveň vyšší ústí do původní komory 3.8 (z vnitřní strany jsou celoplošně kryty plechem), boční dvojice nižších vede do půdních prostor 3.7 a 3.10.

Dveře na čelní západní stěně, vedoucí do pokoje 3.6 jsou osazeny v dřevěné zárubni. Dveře do původního půdního prostoru 3.3 mají opět hladký pískovcový portál. Z vnitřní strany jsou celoplošně kryty plechem. Závěsy dveří jsou v daném podlaží provedeny o poznání jednodušeji s typickým bambulkovým zakončením na kuželových koncích. Pouze dveře do prostor 3.3 a 3.8 vynáší kovové pásové závěsy s rozšířenými, zaoblenými konci osazenými na masivních pantech s bambulkovým zakončením (vnitřní strana dveří). Strop předpokoje je přímý, v západní části se stropním světlíkem v dřevěném rámu, děleným do šesti tabulek s lisovaným sklem s kosočtverečným sklem. Prostory toalety (3.2) a původního skladu (3.11) jsou řešeny téměř shodně. Obě místnosti mají východní část zakončenou půlkruhovým tvarem. Podlahu kryjí betonové probarvované dlaždice s antikizující bordurou ve formě meandru: základní barva lomená bílá se světle modrým dekorem. V místnosti 3.2 se dále uplatňují původní tenkostěnné obkladačky, doplněné pod oknem dlaždicí ve formě mýdlenky. Nebyla zde provedena novodobá instalace umyvadla jako na toaletách nižších pater, a proto je původní obklad stěn dochován téměř v plném rozsahu. Podlahu rámuje obvodový lem obkladu ve světle hnědé barvě. V severní stěně je prolomeno špaletové okno, křídlo dělí podélná příčle na dvě tabulky. Zavírání je na obrtlík. Protější místnost 3.11 (dnes také WC) má shodnou dekorativní podlahu (téměř intaktně dochovanou) i okenní výplň. Podkroví severního rizalitu bylo dle dochované plánové dokumentace řešeno jako jednotný půdní prostor, pravděpodobně s otevřeným krovem. V rámci pozdějších stavebních úprav došlo k jeho

zaklopení, přepříčkování, zvednutí části podlah a zateplení. V současné době je dělen na místnost 3. 3, 3.4 a 3.5. Místnost **3.3** má původní podlahu krytou podélnými pálenými topinkami s novodobým akrylátovým nátěrem. Ve stropě je otvor do vrchní části krovu, který zároveň slouží jako jediný přístup do sedla krovové konstrukce. Při východní stěně je patrné provedení druhotně vložené předstěny, v otvoru nad podlahou najdeme napojení na vodovodní rozvody. Lze předpokládat, že v daném místě byla osazena rozsáhlá nádrž na vodu, která zajišťovala jak splachování toalet, tak přísun vody do kuchyní. Průběh vodní stoupačky je patrný v tomtéž místě v půdorysech všech podlaží původní plánové dokumentace. Novodobá příčka odděluje místnost 3.4. Vedou do ní dveře přenesené sem z přízemního pokoje služky (1.4). Vpravo od dveří je prolomen podélný okenní otvor se zaoblenými rohy, zasklené matným sklem. Novodobá je také západní příčka s dveřmi přemístěnými z původního pokoje služky v patře (2.4). Zastropení je také součástí novějších úprav.

Místnost **3.4** má mírně zvýšenou podlahu z prken krytou kobercem, pod kterou lze předpokládat původní cihlové topinky. Je zde patrná konstrukce krovu, ač upravovaná – po stranách na vazním trámu stojky stojaté vaznice s pásky a sklon bočních stran odpovídající úhlu sklonu krokví, krytých zespoda palubkami. Při západní a východní straně zauímají místo vestavěné police. V severní stěně jsou prolomena dvě půlkruhová okna. Vnitřní křídla jsou původní, s výplní dělenou podélnými příčlemi do tří tabulek se zavíráním na obrtlíky a s kovovými háčky, která křídla fixují v otevřené pozici. Křídla mají vnější dřevěnou okapnici, tzn., že vložená skleněná výplň osazená na vnější hraně špalety, pochází až z novějších úprav, byla osazena druhotně pro zajištění lepšího tepelného komfortu. Boční okna (západní a východní strana) mají také půlkruhové ukončení, ale jsou nižší. Jedná se o špaletové výplně původních vikýřů prostupujících střešním pláštěm. Okna prošla úpravou, nicméně obě křídla východního a vnitřní křídlo západního okna jsou původní, s obrtlíky. Vnitřní část špalety vikýře je nově vyskládána z palubek. Prostor **3.5** je dělen na dvě části, opět novějšími příčkami. Přední část sloužila jako hygienické zázemí, najdeme zde shodný obklad stěn jako v koupelnách spodních pater, včetně dvojice dlaždic ve formě mýdlenky s odtékacím žlábkem a chromované madlo. Vlevo od vstupních dveří je prolomen podélný okenní otvor se zaoblenými rohy, zasklený matným sklem s kosočtverečným motivem. Průchod dále vede do části podkroví při severní straně západního rizalitu (osazen hrubě tesaným rámem a svlakovými dveřmi). Pod lakovým nátěrem jsou zde dochovány původní půdovky - topinky. Západní a jižní stěna jsou zděné, na severu se uplatňuje půdní nadezdívka, na jejíž koruně je

uložena pozednice. Ta vynáší rastr krokví krytých bedněním. Mezi krokvemi je osazen zdvojený vikýř s půlkruhovými okenními výplněmi. Okna mají dřevěné vnitřní parapety, výplně jsou vyjímatelné, fixované obrtlíky. Kryt záklenku nad okny je proveden v plechu.

Pokoj **3.6** byl již v době stavby vily budován jako obytný. Svislé konstrukce jsou tedy zděné, strop bedněný, omítaný. Podlahu kryjí prkna s lemovou, profilovanou lištou. Osově proti vstupním dveřím najdeme dvoukřídlé dveře ústící do balkonového arkýře (popis viz západní fasáda). Dveře jsou špaletové, mají rámovou konstrukci se spodní pevnou profilovanou kazetou a vrchním prosklením děleným podélnými příčlemi do tří tabulek. Vlevo vedle vstupních dveří do místnosti se dochoval průchod do komína, předpokládáme zde tedy dnes již neexistující, pravděpodobně litinová kamna. Půdní prostor **3.7** má půdorysný tvar písmene L a lemuje západní část jižního a jižní část západního rizalitu. Rozděluje ho novější příčka, osazená dveřní výplní. Prostor při západním rizalitu byl novodobě upraven – stěny, nadezdívka a střešní sklon jsou omítané, zdvojené okno vikýře má doplněnou špaletu s palubkovým obkladem. Podlahu kryjí prkna s profilovanou lemovou lištou (pod nimi lze předpokládat původní pálené půdovky). Při stropu je patrná litinová trubka, kterou byl do místnosti přiveden elektrický rozvod. V části zlomu sedlové střechy nad nadezdívkou je odstraněna původní vrstva zateplovacího překladu, pod níž vidíme rastr krokví s bedněním. Krokve vykazují silné poškození působením dlouhodobé vlhkosti a přítomnosti dřevokazného hmyzu.

Prostor při jižním rizalitu odpovídá původnímu řešení a můžeme v něm lépe dešifrovat způsob provedení krovu. Jižní stěna je zděná, prolomená úzkým jednokřídlým oknem do prostoru 3.9. Na západě se uplatňuje půdní nadezdívka, na jejíž koruně je uložena pozednice. Ta vynáší rastr krokví krytých bedněním. Krokve se opírají do vaznice osazené na sloupcích stojaté stolice. Mezi sloupky s pásky navazuje rozpěra vycházející z vazného trámu. Ke sloupkům je fixována bedněná příčka komory 3.8. Mezi krokvemi je osazen vikýř s půlkruhovou okenní výplní. Okno má dřevěný vnitřní parapet, výplň je vyjímatelná, fixovaná obrtlíky. Podlahu kryjí pálené půdovky. Původní komora **3.8** zabírá střední část jižního rizalitu. Jedná se o konstrukci částečně vestavěnou do krovu (západní a východní stěna je prkenná, omítaná, jižní stěna je zděná), která pochází z doby výstavby vily. Konstrukce bočních stěn je z vnitřní části omítaná, místy prosvítají zbytky původní dekorativní výmalby. Lze tedy předpokládat, že místnost sloužila k obývání, možná jako pokoj pro návštěvy využívaný v teplejší části roku (místnost byla bez topení a bez zdroje přirozeného osvětlení). Do komory se vstupuje z prostoru chodby. Podlaha je mírně vyvýšená, prkenná. Na jižní straně je prolomeno okno a dveře, které ústí do

podkrovního prostoru nad verandami nižších pater 3.9. Výplň okna je opatřena dvojicí křídel, každé z nich členěno podélnými příčlemi do tří tabulek. Vedlejší dveře mají spodní plnou část s dvojicí svisle podélných profilovaných kazet. Vrchní část je prosklená, dělená svislou středovou příčí a dvěma podélnými příčlemi do šesti tabulek.

Půdní prostor **3.9** kopíruje průběh podstávkových verand v nižších patrech domu. V severní části ho uzavírá obvodové zdivo jižního rizalitu, na jihu pak štítová stěna. Štít je svisle bedněný, ve střední části s kovovou kolejnicí a pojízdnými křídly s prořezávaným motivem srdcí. Při rozevření křídel je na středu patrný sloupek s profilovaným projmutím, který je součástí vnější dekorativní lomenice. Podlaha místnosti je prkenná stejně jako strop. Boční části tvoří sklony sedlového krovu s rastrem krokví krytých bedněním.

Půdní prostor **3.10** má půdorysný tvar písmene L a lemují východní část jižního a jižní část východního rizalitu (pouze formou výklenku). Prostor odpovídá původnímu řešení a můžeme v něm lépe dešifrovat způsob provedení krovu. Jižní stěna je zděná, prolomená úzkým jednokřídlým oknem do prostoru 3.9. Na východě se uplatňuje půdní nadezdívka, na jejíž koruně je uložena pozednice. Ta vynáší rastr krokví krytých bedněním. Krokve se opírají do vaznice osazené na sloupcích stojaté stolice. Mezi sloupky s pásky navazuje rozpěra vycházející z vazného trámu. Ke sloupkům je fixována bedněná příčka komory 3.8. Mezi krokviemi je osazen vikýř s půlkruhovou okenní výplní. Okno má dřevěný vnitřní parapet, výplň je vyjímatelná, fixovaná obrotlíky. Podlahu kryjí pálené půdovky.

5.5 Schodiště

Schodiště je situováno ve východním rizalitu. Propojuje všechna podlaží od suterénu, přes přízemí a patro a dále stoupá až k vyhlídkové věži. Je založeno na pravidelně oválném půdorysu. Od úrovně přízemí a výše se jedná se visutou konstrukci (tzn. bez podpor) s tesanými žulovými stupni, na vnější straně vetknutými do obvodového zdiva. Stejně jsou řešeny i kamenné podesty. Stupně i podesty jsou zespoda a z boku kryty dřevěným bedněním s dekorativní malbou, s dřevěnou vrchní římsičkou a vyřezávaným obloučkovým motivem. Na ní nasedá konstrukce dřevěného zábradlí se sloupky zakončenými koulemi. Výplň zábradlí je balustrádová, skládaná z dřevěných kuželek se symetrickým projmutím a středním rozšířením. Zábradlí je k okraji schodnic fixováno kovovými prvky, které jsou (pod dekorativními krytkami jehlancovitého tvaru) patrné na spodním průběhu dřevěného obkladu linie schodišťové konstrukce. Oválný tvar schodiště je dán podélnými částmi podest při vstupech do bytů a

protějších mezipodest na východní stěně. Spojení mezi nimi vytváří zaoblená ramena schodiště. Podesta při vstupu do sklepa je kryta cementovou stěrkou. Navazuje na ni řada hladce tesaných stupňů, vetknutých mezi vnější zeď a půlkruhovou podezdívku přízemního vestibulu. V jižní stěně je prolomeno okno. Jedná se o dvoukřídlou jednoduchou výplň. Každé křídlo dělí střední příčle na dvě tabulky. Parapet je dřevěný, vsazený do zdiva, půlkruhově probraný, stejně jako zaoblené řešení stěny. V úrovni přízemní navazuje vstupní vestibul. Prostor je řešen s důrazem na symetrii střední osy. Podlahu kryje šamotová dlažby žluté barvy. Za vstupními dveřmi je situována dlaždice s nápisem *MOSAIKOVÁ TOVÁRNA V RAKOVNÍKU*. Osově proti hlavním dveřím se zvedá schodiště zajišťující přístup na podestu přízemního bytu. Pod prvním stupněm je cementem vyplněná podélná prohlubeň, pravděpodobně po původní vložené kovové rohoži. V levé části najdeme schody do sklepa, vpravo se otvírá půlkruhově uzavřený prostor vestibulu upravený k čekání návštěv. Zaoblenou stěnu lemuje dřevěná lavice s táflovanými zády, které zároveň tvoří obklad stěny. Lavici vynáší prořezávané nožky, táflování svrchu uzavírá profilovaná římsa. Nábytek doplňuje skládací stolek, fixovaný k dřevěné obložce podesty přízemního bytu. Nad lavicí najdeme okenní otvor s pevným rámem a dvojic bočních vysokých křídel členěných vždy do dvou tabulek a zasklených katedrálním sklem. Parapet okna je ze světle šedého mramoru a svým půlkruhovým probráním s profilovanou římsou kopíruje zaoblení stěny. Schodiště k přízemní podestě lemuje dřevěné zábradlí s balustrádovou výplní a zdobnými koulemi na vrcholcích sloupků. Nad podestou se linie visutého schodiště zaobljuje v souladu s půdorysem prostoru a prochází k mezipodestě při východní stěně, odkud pokračuje k podestě bytu v patře. Stejným principem je řešeno schodiště mezi patrem a podkrovím. Od podesty podkroví se však šířka schodiště zužuje a stáčí se směrem ke vstupu do věže. Podlesní úroveň schodů podvěží má prudší sklon, je provedená ve dřevě.

Prostor schodiště prosvětlují okna umístěná na jižní, východní a severní stěně. Okna mají parapety ze světle šedého mramoru, jejichž půlkruhové probrání (jižní a severní stěna) s profilovanou římsou kopíruje zaoblení stěny. Dvoukřídlé výplně jsou zaskleny katedrálním sklem a kovové příčle dělí každé z křídel do trojice tabulek. Okna jsou podélná s vrchním segmentovým vynášecím záklenkem. Kované okenní kličky mají esovitě prohnutý tvar a spodní dekorativní štítek s vrchní a spodní volutou. Pohybem kličky se ovládá svislá okenní rozvora skrytá v klapačce vnitřní části křídel. Okenní závěsy jsou zapuštěné, ukončené kuželovým tvarem s kuličkou a doplněné zdobnými rohovníky. V severní stěně při vrchu prostoru

schodiště najdeme zdvojené, půlkruhově ukončené okno, osazené v segmentovém záklenku. Křídla s katedrálním sklem dělí kovové příčle do tří tabulek. Dekorativní výmalba stěn koresponduje s florálními motivy malovanými na dřevěných schodišťových prvcích. Ve středu zastropení schodišťového rizalitu najdeme motiv svatováclavské koruny lemované věncem lipových snítek.

5.6 Věž

Vyhlídková věž završuje zděnou hmotu schodišťového rizalitu, z něhož vystupuje dřevěné patro s vyhlídkovým ochozem završeným lucernou s bání. Prostor je založen na pravidelně skládaném podkladním roštu. Konstrukce je železnými táhly přitažena do spodního zdiva a svrchu kryta prkennou podlahou se vstupním poklopem na jižní straně. Mezi svislými stojkami vnějšího ochozu jsou situována pole se spodním bedněním a vrchním okenním pásem. Okenní výplně mezi sloupky jsou vždy trojosé, jednotlivá křídla dělená do dvou tabulek. Okna jsou jednoduchá, fixovaná obrotlivě.

Ve středu prostoru je založena spodní část nosné konstrukce vrcholové lucerny. Čtyřboké sloupkové jádro se vzpěrami a vnitřními, v rozích situovanými, nakosenými sloupky vytváří základ oktogonálního tvaru, který se uplatňuje ve vyšší úrovni střechy. Sloupkové jádro konstrukce prostupuje až nahoru do lucerny (krov lucerny nebyl v době terénního průzkumu přístupný).

V. UMĚLECKOHISTORICKÉ HODNOCENÍ OBJEKTU

Řezníčkova vila představuje kvalitní ukázkou obytné architektury budované na přelomu 19. a 20. století, tedy v období fin de siècle. Snoubí se v ní jak stavební tradice předešlých dob, tak principy moderního, pohodlného a hygienického stylu bydlení i vlastní reprezentace stavebníka. Zosobňuje tedy příznačný doklad doby svého vzniku, co do stavebního, technického, stylového a výtvarného řešení. Hodnotu spatřujeme především v dochování autentického – novodobými zásahy pouze minimálně dotčeného – rozvrhu, a to ve smyslu půdorysného řešení, skladby a členění hmot, dispozičního uspořádání, in situ dochovaných ucelených souborů uměleckořemeslných prvků (okna, dveře, podlahy, kachlová kamna) a řady dalších detailů. Významným faktorem míry dochování je nepřerušované užívání objektu od doby jeho vzniku, tzn. zajištění pravidelného vytápění, větrání a průběžné údržby, ale také uplatnění kvalitních a odolných materiálů (kamenný obklad kryje v podstatě větší část fasádních ploch).

Objekt představuje poměrně raritní stavební druh, v němž dochází ke kombinaci architektonických principů menší zámecké stavby s prvky tradičního lidového stavitelství. Ono specifikum řadí Řezníčkovu vilu k ojedinělým ukázkám obytné architektury vůbec, znásobené jistou pitoreskností celkového výrazu. Charakter vily je založen na neotřelém prolnutí strohosti středověkých hradů, logiky renesančních zámků, malebnosti dřevěných chaloupek a zároveň dobově aktuálního technického řešení, skrytého ovšem za konstrukcemi odvozenými z historických forem. Důležitý je dojem záměrné nahodilosti, malebné nepravidelnosti a různorodosti, která se snaží o vytvoření vizuální iluze stáří, kouzla daného pozvolnými proměnami staveb během dlouhých století, zde ovšem projektovaných na objednávku.

Stavba čerpá stylová východiska z dobového historismu – eklektismu, a to umnou skladbou odkazů na slohy předešlých období, především pak pozdní gotiky a renesance. V souvislosti s duchovním nastavením investora není výběr daných období náhodný, neboť souzní s etapou, v níž se odehrával výrazný rozmach národního uvědomění. Důraz na českost je ještě více prohlouben výběrem regionálních prvků lidového stavitelství, které se, na rozdíl od internacionálně chápaného historismu, kloní ke zdůraznění specifického charakteru místa, v němž vila vyrůstá. Svatováclavská tematika, hlavní motiv vstupního průčelí, odkazuje k hluboce prožívané tradici národní a náboženské, ztělesňuje samotné principy českého národního cítění závěru 19. století.

Eklektické ražení není jen otázkou stylovou, ale promítá se významně také do výběru materiálů, do různorodosti jejich struktur a povrchů. Samotný materiál se stává výrazovým a zároveň funkčním prostředkem, v čemž do značné míry zaznívají také principy moderního architektonického vnímání: záměrná nepravidelnost, malebnost plurality forem, zachování hladkých fasád bez klasického architektonického členění a rámování.

Stavbu můžeme chápat jako ztělesnění duchovních principů své doby. Architekt a investor se skutečně ideálně setkali ve snaze o zhmotnění poznané historie, vyzdvižení regionálních specifík a obecně vědeckého přístupu k nim (ve smyslu etnografickém). Stavbou však zároveň naplnili dobově aktuální požadavky moderního, pohodlného bydlení. Jako v předešlých historických obdobích však nadále hraje zásadní roli reprezentační funkce vily, dokládající význam osobnosti stavebníka. Navržena je solitérní budova v rozlehlé, vyvýšené zahradě, coby z daleka i široka nepřehlédnutelná a nezastupitelná dominanta. V jistém smyslu v ní lze spatřovat dokonce hmotu a tvar, které do značné míry konkurují siluetě hruboskalského zámku a dokládají, že i buržoazie „v podzámčí“ si může dovolit honosný příbytek.

Stylové řešení, jeho výběr spočívající v kombinaci historizujících, secesních i moderních proudů včetně jejich specifických detailů, vypovídá o vysoké úrovni znalosti architektury předešlých epoch i aktuálního stavebního dění. Eklektická kombinace vzniká na základě teoretického zvládnutí rozličných historizujících slohů, jejich detailního studia a následného uvedení do stavební praxe, které je završeno užitím dobově moderních technických postupů. Důraz je pak kladen na využití místních zdrojů, ať už s ohledem na lokální materiály či funkční využití přirozených vodních zdrojů, které zajišťují dostatek vody jak pro vilu, tak i pro rozsáhlou zahradu.

Vila naplňuje ideál spojující reprezentativní charakter zevnějšku s praktičností a pohodlím interiéru. Zcela jasně zde pak vyznívá hierarchie vnitřního rozvrhu. Jednotlivé provozy jsou umístěny tak, aby se vzájemně nerušily, a to jak v rámci jednotlivých bytů (střední trakt chodby, z něhož se vstupuje do jednotlivých místností), tak i mezi podlažími (soukromí je zajištěno společným schodištěm, z kterého je přístup do jednotlivých podlaží). Zohledněn je také význam přirozeného osvětlení – obytné místnosti jsou situovány na jih a jihozápad, provozní a technické zázemí na severní stranu.

VI. ZÁVADY A POŠKOZENÍ.

Kapitola obsahuje výčet závad způsobených dožitím konstrukcí i prvků a druhotnými zásahy do struktury objektu.

Během dvacátého století proběhly ve vile dílčí stavební úpravy, které ovlivnily její původní charakter. Jedná se především o průrazy konstrukcí, vzniklých v souvislosti s novým vytápěním, rozvody vody a elektřiny. Došlo k odstranění původního vybavení koupelen a WC, a s ním spojené narušení dlažeb a obkladů, které byly utilitárně doplněny novodobými prvky bez vazby na historické řešení. Dále došlo k zaslepení původního odvětrávacího kanálu podél severní a západní fasády (včetně větracích průduchů z prostoru sklepů), které zamezilo přirozenému provětrávání zdiva a prostor situovaných pod úrovní terénu.

Výraznou proměnou prošla střecha, jejíž původní břidlicová krytina byla nahrazena měděnými pásy. Ke změnám docházelo také v podkroví, a to v souvislosti s jeho přestavbami k obytným účelům. Dané práce vedly k zamezení provětrávání krovové konstrukce a způsobily koncentraci vlhkosti poškozující krov (především vodní kondenzace v difusně uzavřených, vestavěných konstrukcích).

Závady a poškození, které svým charakterem akutně ohrožují stavebně-technický stav objektu

- výrazné poškození konstrukce krovu v místě půdní vestavby (jižní část západního rizalitu), stav odkrytých krokví je kritický, díky vysoké míře poškození již konstrukce postrádá nosnou funkci
- lokální narušení střechy, zatékání do krovu (především úžlabí mezi severním a jižním rizalitem)
- zavlhčení a salinita části sklepních prostor (severní a z části západní část sklepů)
- lokální poškození fasád, chybějící omítka a odhalení cihlového zdiva (především severní a západní rizalit)
- statické narušení arkýře západní fasády, nesoudržnost jeho dřevěné konstrukce, jejíž kotvení je v kritickém stavu a potažmo hrozí zřícením

Závady a poškození, které narušují původní koncepci a celkový výraz stavby

- měděná krytina střechy
- měděné plechy kryjící původní skládanou dlažbu verandy v patře

Závady a poškození v rámci zahrady

- téměř zaniklá cestní síť
- nevhodný materiál současných cest a zpevněných povrchů (asfalt, zámková dlažba)
- přerostlé dřeviny v nástupním prostoru znemožňují pohled na průčelí domu
- poškozená stavba vodojemu s vyhlídkou a kašnou

VII. NÁMĚTY A DOPORUČENÍ

Doporučení autorů stavebně-historického průzkumu mají obecný charakter a před přistoupením k obnově objektu či jeho částí je třeba na místě konkretizovat pracovní postupy a specifikovat materiály a technologie vhodné pro danou stavbu. V rámci zahrady došlo k zhodnocení historického vývoje parku, bylo využito všech dostupných písemných, mapových i obrazových pramenů, proveden průzkum v terénu, zdokumentovány všechny dřevinné i architektonické složky parku a přírodní podmínky lokality. Záměr obnovy by měl vycházet ze shromážděných poznatků. Informace lze rozšířit provedením archeologického průzkumu lokality, který by mohl upřesnit umístění kompozičních jednotek, tvarování záhonů, cest a dalších zahradních prvků.

Revize krovu a výměny konstrukcí:

Jako zásadní se jeví revize krovu v místech půdních vestaveb, a to především vzhledem ke kritickému stavu odhalených krokví v místnosti 3.7. Doporučujeme revizi souvrství (sondy) také v místnostech 3.3 a 3.4, případně provedení mykologického průzkumu a stavebně-technického posouzení krovové konstrukce.

Krokve v prostoru 3.7 mají narušenou nebo zcela absentující dřevní hmotu, struktura trámů je poškozena dlouhodobě vzlínající vlhkostí a působením dřevokazného hmyzu. Důrazně doporučujeme výměnu poškozených částí krokví, nutných pro zachování stability a nosné funkce krovu.

Obnova krytiny:

Doporučujeme obnovu krytiny dle původní podoby objektu, tedy návrat břidlicové skládané krytiny, která díky malému formátu vykryje i problematická místa střešního pláště bez užití nadmíry plechu, tzn. úžlabí, zlomy střešních úrovní, vikýře a jejich plynulé napojení na střešní plášť. Stávající plechová krytina naopak dané detaily znejasňuje, např. rozličnost forem jednotlivých vikýřů (sedlové, pultové, atd.).

Oprava omítané části fasády:

Doporučujeme oklepání nesoudržných částí omítek, omytí tlakovou vodou, doplnění chybějící omítky v dvouvrstvé omítce na vápenném základě (jádro, štuk). Při výběru nátěru je třeba se držet stávající barevnosti, tzn. světlý pískový okr, který odpovídá barevnosti přírodního pískovce užitého v úrovni suterénu a přízemí. Žádoucí je především barevní sjednocení všech částí fasád bez probarvovaných detailů.

Obnova arkýře západní fasády:

Doporučujeme provést revizi a opětovnou fixaci stávající dřevěné konstrukce, jejíž soudržnost je kriticky narušena a arkýř je v havarijním stavu.

Rehabilitace povrchů podlah a stěn v prostorách původních koupelen a WC:

Doporučujeme odstranění novodobých koberců, doplňků dlažby a obkladů a jejich náhradu kopiemi vyrobenými dle dochovaných vzorů (většinou lokálně, místně i celoplošně, např. v suterénu) – keramické obklady a probarvované betonové dlaždice.

Rehabilitace dveřních výplní:

Doporučujeme navrácení původních dveřních výplní, osazených druhotně v nové poloze v podkroví do přízemí a patra, tedy na jejich původní místo (viz popis interiéru). Dále doporučujeme náhradu nepůvodních klíčových štítků a klik dveří v suterénu. Nové je možno vyrobit dle dochovaného vzoru na dveřích do místnosti 0.7 (původní prádelna).

Návrhy na průběžnou údržbu:

Odvodnění objektu: Doporučujeme zajištění funkčního odvodnění objektu, tzn. pravidelná kontrola průchodnosti okapů a svodů, zajištění problematických míst, v nichž zatéká.

Větrání: Doporučujeme zajištění pravidelného větrání sklepních prostor, a to především v severní části dispozice, kde je sklep zapuštěn pod úroveň terénu.

Podkroví a půda: Doporučujeme odstranění nánosů ptáčích exkrementů a dalších biologických odpadů ve vrchním půdním prostoru i v částech prostoru podkroví. Potřebné je dále kontrola a zajištění půdních a podkrovních okenních výplní a zamezení nebo alespoň omezení vnikání ptactva do prostoru.

Údržba exteriéru:

Doporučujeme průběžnou kontrolu a údržbu venkovních kamenných obkladů a prvků (pravidelné hydrofobní nátěry) a dřevěných venkovních prvků (pravidelné nátěry, kontrola pevnosti a stability tesařských spojů).

Obnova zahrady:

Společně s rekonstrukcí budovy je vhodné přistoupit také k obnově přilehlého zahradního prostoru, který je nedílnou součástí celkového výrazu architektonického díla a jeho přirozeného prostředí. Obnovu vilové zahrady je nutné provést v souladu s charakteristickou zahradní úpravou období vzniku vily. Koncepce obnovy by měla respektovat kompoziční členění zahradního prostoru zakreslené v grafických přílohách č. 5 a 6. vycházejícího z analýzy současného stavu a historických pramenů. Zásadní je také nalézt pojetí a formu užívání tohoto

prostoru. Zahrada byla založena pro osobní potřebu a původně ji využívala pouze rodina majitele a okruh jejích přátel. Případná náplň a program pro místní obyvatele a návštěvníky by měly vycházet z místních historických a přírodních hodnot a témat (pivovarnictví, sadařství a ovocnářství, horolezectví, okolní veduty). Zahrada by si měla udržet funkci reprezentativního prostoru, přičemž není vhodné do ní vkládat např. sportovní či herní prvky.

Hodnota zahrady Karla Řezníčka je daná také mírou neporušenosti a zachováním celistvého prostoru. Její základní naučná funkce je v možnosti vidět krajinářsky komponovanou rodinnou vilovou zahradu z počátku 20. století. Základním předpokladem péče o dobrý stav zahrady je pravidelná údržba. „*Zahrada bez údržby zarůstá, stírají se určité kompoziční prvky, jimiž jsou průhledy a modelace porostů. Solitérní stromy a stromy v porostních okrajích vystavené konkurenci mladých náletů se vyvětvují a ztrácí druhově charakteristicky tvarovanou korunu, díky níž tvořily okrasný prvek.*“¹¹⁷ Základní dispozice je rekonstruovatelná v podobě cestní sítě, terénních modelací i charakteru stromového a keřového patra. Pokud by se měla důsledně obnovovat kompozice, je nutné obnovit i květinové záhony, které jsou pro vilové zahrady období konce 19. a začátku 20. století charakteristické.

Obnova cestní sítě

Původní cesty z velké části již neexistují, některé lze vnímat v terénu, ale jsou již zatravněné. Z cestní sítě se dochovala jen přístupová cesta od vstupní brány k hlavnímu vchodu, která je nyní asfaltová a na parteru před vilou vytváří nevhodný tvar zpevněné asfaltové plochy. Doporučujeme ji rehabilitovat jako cestu mlatovou nebo kamennou a obnovit další, nyní zaniklé navazující pěšiny, které by měly být realizovány v původních trasách s mlatovým povrchem.

Obnova nástupního prostoru:

Zahradně - architektonickým záměrem architekta Vejrycha byl otevřený pohled na působivé průčelí vily. Nástupní prostor proto doporučujeme osázet zakrslými dřevinami a nízkými květinami, případně vzrostlejší dřeviny udržovat nízké pomocí řezu. V současné době jsou dřeviny přerostlé a pohled na průčelí vily zakrývají. Doporučujeme otevřít pohled na vilu, tzn. odstranit přerostlé dřeviny v nástupním prostoru a obnovit tak dálkové pohledy na okolní krajinu za vilou.

¹¹⁷ ŠANTRŮČKOVÁ, Markéta. *Krajinářská tvorba Jana Rudolfa Černína: vznik a vývoj parků v Krásném Dvoře, Jemčině, Petrohradě a Chudenicích*. Praha: Karolinum, 2014, s. 58.

V případě dlouhověkových dřevin je nutné zohlednit mnoho specifických okolností. Péče o staré dřeviny umožní prodloužit jejich životnost, ale přerostlé jehličnany v nástupním prostoru nelze řezem snížit, aniž by došlo k poškození jejich habitu a estetické hodnoty. Doporučujeme stávající přerostlé jehličnany nahradit zakrslými jehličnany z dochovaného seznamu dřevin.

Doporučujeme obnovu řešení malého parteru před vstupní částí. Skladba kruhového záhonu může být tvořena pouze několika druhy letniček či záhonových růží, tak aby byla napodobena původní skladba. „*Zásadně nevhodné je nahrazovat historické taxony moderními, které nemohly v době zakládání zahrady existovat.*“¹¹⁸ Doporučujeme opětovné osazení dřevěné konstrukce s výsadbou pnoucích rostlin u hlavního vstupu, které je možné realizovat v souladu s historickou fotodokumentací. Znovu obnovené sadové úpravy před hlavním vstupem zvýší atraktivitu zahrady, doplní zajímavou fasádu vily a vznikne tak důstojný reprezentativní prostor.

Ovocný sad:

Doporučujeme určení konkrétních odrůd ovocných stromů v sadu, např. ve spolupráci s Výzkumným a šlechtitelským ústavem ovocnářským v Holovousích nebo za využití webu www.stareodrudy.cz. Dožívající ovocné stromy doporučujeme nahradit novými, případně zajímavé odrůdy přeroubovat a zachovat. Při obnově je vhodné využít mapování ovocných sadů v této oblasti, zjistit místně pěstované odrůdy, dosadit používané krajové odrůdy a výsadbu doplnit ve stávajícím pravidelném rastru.

Stromové a keřové patro:

Doporučujeme udržovat původní styl a cenný rostlinný materiál vhodnou probírkou a dosazováním. V rámci údržby je nutné odstraňovat průběžně nálety z otevřených ploch i z ploch zahuštěných keřových skupin. Sortiment stávajících dřevin je žádoucí doplnit o druhy dřevin, které byly v parku historicky vysázeny (viz: *Výkaz potřebných stromů a keřů ku založení sadu u vily velectěného Karla Řezníčka v Doubravici pod Hrubou Skálou* vypracovaný firmou Vojtěch Mašek v Turově). Stromové patro se vyvinulo a stromy, které byly vykáceny, jsou dnes nahrazeny novými, ve valné většině vhodně zvolenými druhy. Výsadby dřevin v pozadí vily z pohledu od jihu i od vstupní části je třeba zachovat, neboť mají kompoziční význam a uzavírají perspektivu celého prostoru. Účelem obnovy by mělo být uchování slohového pojetí parku, jeho druhové specifičnosti a výrazové svébytnosti. V rámci edukace by bylo vhodné

¹¹⁸ ŠIMEK, Pavel, ZÁMEČNÍK, Roman. *Památková obnova vilových zahrad založených v meziválečném období*. Brno: Národní památkový ústav ve spolupráci s Metodickým centrem moderní architektury v Brně, 2015, s. 9.

k významnějším dřevinám umístit popisky s názvy dřevin a charakteristikou a představit tak okrasné dřeviny veřejnosti jako arboretum, případně ovocný sad využít i jako pomologickou sbírku. Daný přístup zajistí zatraktivnění lokality jak pro obyvatele, tak i pro návštěvníky Hrubé Skály.

Obnova vodojemu:

Doporučujeme stavební obnovu objektu vodojemu, včetně průzkumu a zajištění vnitřních technických a provozních prvků. V rámci rekonstrukce původního konceptu a zatraktivnění prostoru doporučujeme znovuzpřístupnění vrchní vyhlídkové terasy na střeše vodojemu a opětovné uvedení boční kašny s chrličem do provozu. Rehabilitace vodního prvku, který spoluvytvářel celkovou koncepci původního zahradního uspořádání, je možná s ohledem na potenciál a množství pramenů v zahradě.

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

